

Utrikesutskottets betänkande

1978/79:27

med anledning av propositionen 1978/79:100, såvitt avser internationellt utvecklingssamarbete m. m. jämte motioner

I föreliggande betänkande behandlas de förslag avseende internationellt utvecklingssamarbete m. m. som regeringen förelagt riksdagen i budgetpropositionen 1978/79:100, bilaga 6, litt. C (med undantag för C 3-5) på driftbudgeten och IV.2 på kapitalbudgeten, samt i anslutning därtill väckta motioner eller motionsyrkanden.

Frågor avseende C 3, C 4 och C 5, som i budgetpropositionen anmälts med preliminära anslagsberäkningar i avvaktan på särskild proposition, kommer att av utskottet behandlas senare på grundval av den under mellantiden framlagda propositionen 1978/79:113 om riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation m. m.

En sammanställning över de i förevarande betänkande behandlade motionerna återfinns i slutet av betänkandet. Av sammanställningen framgår även var i betänkandet de olika motionerna eller yrkandena tas upp till behandling.

I slutet av betänkandet finns vidare en innehållsförteckning.

Budgetpropositionens huvudsakliga förslag avseende utvecklingssamarbetet

De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete föreslås budgetåret 1979/80 uppgå till 4 370 milj. kr. Detta innebär en ökning med 500 milj. kr. eller med 13 % i förhållande till innevarande budgetårs anslag. De totala biståndsanslagen har beräknats så att de skall motsvara något mer än innevarande budgetårs nivå på 1,014 % av bruttonationalprodukten till marknadspris.

De multilaterala bidragen redovisas under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. De direkta svenska biståndsinsatserna är sammanförda under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

För budgetåret 1979/80 föreslås anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram uppgå till 1 416 milj. kr. och anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete till 2 836 milj. kr.

Milj. kr.	Anvisat 1975/76	Anvisat 1976/77	Anvisat 1977/78	Anvisat 1978/79	Förslag 1979/80
1. Bidrag till internationella biståndsprogram	1 050,0	1 050,0	1 190,0	1 295,0	1 416,0
2. Bilateralt utvecklingssamarbete	1 736,3	1 987,0	2 268,1	2 464,6	2 836,1
3. Information	12,8	14,3	15,7	16,8	17,3
4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	47,9	54,0	57,1	71,8	76,5
5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)	5,9	7,7	8,8	9,4	10,6
6. Biståndsförvaltningens lånefond	–	0,3	–	0,4	–
7. Utrikesdepartementets avdelning för internationellt utvecklingssamarbete m. m.	7,1*	8,7*	10,3*	12,0*	13,5*
Summa	2 860,0	3 122,0	3 550,0	3 870,0	4 370,0

* Beräknat belopp. Medelsanvisningen sker på anslaget A 1. Utrikesförvaltningen.

1. U-länderna i det internationella samarbetet, svensk u-landspolitik m. m.

Avsnittet om internationellt utvecklingssamarbete i budgetpropositionen inleds med en utförlig beskrivning av u-ländernas ekonomiska situation, förhandlingarna mellan u-länder och i-länder om en ny ekonomisk världsordning och Sveriges roll i detta sammanhang samt diskussionen om ökade resursöverföringar från i-länder till u-länder. I särskilda avsnitt behandlas sambandet mellan miljö och utveckling, u-landskvinnornas situation och läget i södra Afrika.

1.1 U-ländernas ekonomiska situation

Propositionen (s. 15–17)

U-ländernas samlade produktion har hittills under 1970-talet ökat med i genomsnitt 5 % per år. I de allra fattigaste u-länderna har produktionen emellertid stigit endast med i genomsnitt 3 % per år. Eftersom dessa länder också haft den snabbaste befolkningstillväxten har skillnaden mellan rikare och fattigare u-länder i fråga om BNP-tillväxt per invånare blivit ännu mer påtaglig. De växande skillnaderna mellan rikare och fattigare u-länder har tagit sig uttryck på flera områden. Produktiviteten inom jordbruket har stigit långsammast i de fattigaste u-länderna vilket lett till att de måst öka sin import av jordbruksvaror. Förhållandet mellan exportpriser och importpriser har under 1970-talet utvecklats ogynnsamt för u-länderna vilket särskilt

drabbat den fattigaste gruppen länder. Flertalet u-länder har emellertid genom ökad upplåning försökt finansiera en fortsatt import av varor från i-länderna, vilket i sin tur haft en stimulerande inverkan på ekonomin i industriländerna på samma gång som det lett till att u-ländernas utlandsskulder vuxit. Ett växande antal u-länder har blivit en allt viktigare köpare av i-ländernas varor samtidigt som de själva förmått öka sin export till i-länderna kraftigt. Av detta kan dock inte slutsatsen dras att u-länderna håller på att konkurrera ut industriländernas företag. OECD-områdets exportöverskott gentemot u-världen är alltså växande.

Den ekonomiska utvecklingen i u-länderna har inte lett till en jämnt fördelad ökning av inkomsterna bland invånarna. I stället har tillväxten lett till ökande klyftor inom länderna. Endast ett fåtal u-länder har förmått ge de breda folklagren del av de ökade resurserna.

1.2 Det internationella förhandlingsläget – nord/sydfrågorna

Propositionen (s. 17–18, 20–24)

Efter konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete (CIEC) har de internationella förhandlingarna i frågor som rör förbindelserna mellan i-länder och u-länder gått trögt. Till de begränsade framsteg som gjorts efter CIEC hör *skuldavskrivningarna till förmån för de fattigaste u-länderna*. Flertalet andra i-länder har anslutit sig till det avskrivningsbeslut som Sverige fattade år 1977, bl. a. Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland, Nederländerna, Finland och Danmark. Av stor betydelse för resursöverföringen till främst de fattigaste u-länderna har också varit de förhandlingar som ägt rum rörande *påfyllnad av kapitalet för internationella utvecklingsfonden (IDA)* och för de utvecklingsfonder som är knutna till de afrikanska och asiatiska utvecklingsbankerna. Förhandlingarna har tillfört dessa organisationer drygt 10 miljarder dollar. Genom sin försäljning av guld har vidare *IMF* tillförts drygt 5 miljarder kronor för valutastöd i form av gåvobistånd och mjuka krediter.

Dialogen mellan i-länder och u-länder fortsätter emellertid i en rad betydelsefulla frågor. På inget område går det att tala om något avgörande genombrott men vissa framsteg har noterats. Under de senaste åren har således förhandlingsarbetet på råvaruområdet inom UNCTAD intensifierats genom beslut om *det integrerade råvaruprogrammet*. Detta arbete har bl. a. inriktats på att åstadkomma prisstabiliseringsavtal för enskilda råvaror. Sverige deltar aktivt i dessa förhandlingar.

Inom ramen för det integrerade råvaruprogrammet har separata förhandlingar förts om upprättande av en *gemensam fond* för bl. a. finansiering av buffertlager för enskilda råvaruavtal. Principbeslut om fonden fattades redan under de s. k. Paris-samtalen (CIEC) och sedan dess har ytterligare steg mot en lösning tagits. Diskussioner förs även om att i anslutning till fonden ställa

medel till förfogande för kompletterande insatser på råvaruområdet av typ forskning, diversifiering av produktion och främjande av export.

Som komplement till prisstabiliserande åtgärder på råvaruområdet fortsätter Sverige att driva frågan om ökade insatser för att *stabilisera u-ländernas exportintäkter*. Detta arbete är inriktat på en förbättring av IMF:s facilitet för kompensatorisk finansiering och därutöver särskilda åtgärder till förmån för fattigare u-länder.

De multilaterala handelsförhandlingarna inom GATT är nu inne i sitt slutskede. Sverige verkar tillsammans med övriga nordiska länder aktivt för att u-ländernas intressen beaktas i förhandlingarna.

Resursöverföringsfrågorna spelar en central roll i förhandlingarna om en ny ekonomisk världsordning. I den internationella debatt som under senare tid pågått om möjligheten att kraftigt öka överföringen av resurser till u-länderna har Sverige kommit att spela en pådrivande roll. Från svensk sida anses det nu angeläget att frågan blir föremål för en systematisk behandling i internationella organ och att konkreta planer utarbetas.

Ett särskilt problem är resursöverföringarnas relation till det traditionella biståndet. Det ömsesidiga beroendets art och följderna är olika för u- och i-länder och skillnaderna även inom u-landsgruppen är stora. Biståndet kan här spela en positiv roll genom att öka de fattigare ländernas förmåga att tillgodogöra sig även andra former av resursöverföringar.

Det fortsatta arbetet på en lindring av *u-ländernas skuldsituation* är nu särskilt inriktat på att utarbeta procedurer och riktlinjer för framtida skuldkonsolideringsoperationer innefattande även u-ländernas växande kommersiella skulder.

De transnationella företagen har stort inflytande i det internationella ekonomiska samarbetet. Inom FN utarbetas en uppförandekod för transnationella företag och inom UNCTAD förs förhandlingar om en uppförandekod för teknologiöverföring. Sverige deltar aktivt i båda dessa strävanden.

U-ländernas andel av världens forskningsresurser är i dag inte större än två procent. Hur u-länderna skall stärka sin tekniskt-vetenskapliga kapacitet är huvudfrågan för FN:s *konferens om vetenskap och teknik för utveckling* (UNCSTED) som skall äga rum i Wien i augusti 1979.

Även FN:s tredje *havsrättskonferens*, som pågått sedan år 1973, behandlar en rad problem av intresse för u-länderna, särskilt frågan om havsbottens utnyttjande. I förhandlingarna synes nu enighet ha nåtts om ett system enligt vilket en internationell myndighet skall svara för hälften av utvinningen i varje område som avsätts för exploatering medan stater och enskilda företag genom avtal med myndigheten får bedriva verksamhet i den återstående hälften av området.

En huvudfråga för 1980-talet kommer att bli *energiförsörjningen*. Någon genomgripande internationell diskussion härom har emellertid hittills inte kommit till stånd. Samtidigt ökar medvetandet om att u- och i-länder har ett gemensamt intresse av att utveckla ett brett samarbete i

energiförsörjningsfrågorna. Ett tecken härpå är Kenyas förslag om en FN-konferens om nya och förnyelsebara energikällor. Sverige anser att en sådan konferens bör komma till stånd så snart som möjligt och att den särskilt bör inriktas på u-ländernas behov.

En dialog mellan u-länder och i-länder pågår således på flera områden. Närmast i tiden ligger FN:s femte världshandelskonferens, UNCTAD V, som äger rum i Manila i maj 1979. Av stor betydelse för det fortsatta samarbetet mellan u-länder och i-länder blir också den utvecklingsstrategi för 1980-talet som nu formuleras inom FN-systemet.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:1771 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandet 3, nämligen att riksdagen beslutar

3. att Sverige aktivt verkar för införandet av en socialklausul i GATT i enlighet med vad som anförts i motionen,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandena 2.d) och 3.m), nämligen

2. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag så att Sveriges handelspolitik gentemot u-länderna anpassas till biståndspolitikens mål, vilket på kort sikt innebär

d) att Sverige verkar för införande av s. k. socialklausul i internationella handelsavtal,

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

m) att Sverige bör vidta speciella åtgärder såväl på det bilaterala som på det multilaterala planet för att stärka u-ländernas inbördes samarbete.

Utskottet

I s-motionen 1771 och i vpk-motionen 1781 yrkas att Sverige skall verka för införandet av en *socialklausul* i GATT (allmänna tull- och handelsavtalet) eller jämförliga handelsavtal.

Samma yrkanden framfördes i motioner vid förra riksmötet och diskuterades utförligt av utskottet (UU 1978/79:1) i anslutning till dess behandling av prop. 1977/78:135 angående riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m.

Utskottet konstaterade då att Sverige i de pågående GATT-förhandlingarna i den mån som varit praktiskt möjlig sökt få de motiv beaktade som ligger bakom det ursprungligen från fackligt håll framförda kravet på en s. k. socialklausul. Tillsammans med övriga nordiska länder verkade Sverige

sålunda för en förbättring av den existerande skyddsklausulen i GATT-avtalet (art. XIX) och för att den skall kunna tillämpas på ett mera selektivt sätt mot import som kan vålla skada. I detta sammanhang eftersträvades en lydelse som i möjligaste mån skulle kunna tillgodose de intentioner som ligger till grund för önskemålen om en socialklausul. Man sökte därvid även åstadkomma en koppling mellan å ena sidan kravet på importlandets internanpassning och å andra sidan de sociala produktionsförhållandena i exportlandet. Att däremot inom GATT-förhandlingarnas ram gå längre än till skyddsmekanismernas utformning och tillämpning skulle otvivelaktigt framkalla beskyllningar för protektionistiska strävanden från i-ländernas sida, framhöll utskottet. Utskottet konstaterade att sociala krav avseende arbetsvillkor, arbetsmiljö, löneförhållanden, fackliga rättigheter m. m. i de exporterande u-länderna svårligen kan stödjas med handelspolitiska medel annat än på ett indirekt sätt. Ett mera direkt sätt att främja arbetsrättsliga och andra sociala mål i u-länderna är det pågående FN-arbetet på en internationell uppförandekod för multinationella företag liksom samarbetet inom ILO, framhöll utskottet, som också erinrade om att Sverige i samma syfte inom sin biståndsverksamhet stöder uppbyggnaden i u-länder av fria och självständiga fackföreningar.

Under hösten 1978 har en skriftväxling i socialklausulfrågan ägt rum mellan LO/TCO och handelsdepartementet. I en gemensam skrivelse till handelsministern har LO och TCO sålunda åberopat utskottets uttalande och vidhållit sitt krav på att en socialklausul införs i GATT-avtalet. I skrivelsen framhölls dock att en lösning efter den modell som utskottet beskrivit – dvs. den eftersträvade lydelseändringen av GATT-avtalets art. XIX – visserligen inte helt kunde tillfredsställa kravet på en socialklausul men ändå måste betecknas som ett icke oväsentligt första steg framåt, om den kunde vinna allmänt stöd. I skrivelsen underströk LO/TCO den vikt organisationerna lägger vid att regler skapas som möjliggör åtgärder mot uppenbara missbruk av frihandeln och uppmanade därför regeringen att i de pågående GATT-förhandlingarna fortsatt aktivt verka för att sådana regler införs i det allmänna tull- och handelsavtalet.

I handelsministerns svar i december 1978 på denna skrivelse upplystes bl. a. att de nordiska försöken att få GATT:s skyddsklausul kompletterad med regler, som skulle göra det möjligt att företa importbegränsningar utan krav på anpassning i importlandet när det kan visas att konkurrensfördelarna direkt härrör från oacceptabla förhållanden i vad avser arbetsvillkor och arbetsmiljö, inte vunnit gehör i de pågående GATT-förhandlingarna. Det torde heller knappast vara realistiskt att räkna med att någon lösning i enlighet med förslaget skall kunna nås under den korta tid som återstår av dessa förhandlingar, hette det i svaret. Handelsministern tillade att dessa frågor emellertid borde kunna diskuteras i GATT även i fortsättningen, eftersom de strukturella anpassningsproblemen och därmed också GATT-reglernas tillämpning i dessa sammanhang uppenbarligen kommer att utgöra

en central fråga också efter de multilaterala handelsförhandlingarna och i den internationella handelspolitiska diskussionen under kommande år. I svaret hänvisades också till förslag från EG:s sida att i sina avtal med u-länder om utvecklingssamarbete och handelsförmåner införa bestämmelser, enligt vilka dessa länder måste iaktta vissa arbetssociala miniminormer för att komma i åtnjutande av handelsförmånerna. Regeringen har för avsikt att nära följa utvecklingen i EG i denna fråga för att bl. a. dra nytta av de erfarenheter som ett sådant EG-initiativ kan leda till.

I regeringens handelspolitiska deklaration vid riksdagens utrikesdebatt den 14 mars 1979 uttalade sig handelsministern i liknande ordalag beträffande frågan om en s. k. socialklausul.

Utskottet utgår från att regeringen på olika sätt fullföljer strävandena att främja arbetsrättsliga och sociala mål i u-länderna och att bemästra de särskilda konkurrensproblem som hänger samman med socialt oacceptabla produktionsförhållanden.

Utskottet föreslår att yrkandet 3 i motionen 1771 liksom delyrkandet 2.d) i motionen 1781 med det anförda får anses besvarade.

I vpk-motionen 1781 yrkas i detta sammanhang att Sverige skall vidta speciella åtgärder både bilateralt och multilateralt för att stärka *u-ländernas inbördes samarbete*.

Ett liknande yrkande behandlades och avstyrktes i utskottets betänkande (UU 1978/79:1) över prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. Utskottet hänvisade därvid bl. a. till det arbete som med svenskt stöd redan pågår inom organisationer som UNDP och UNCTAD för att främja u-ländernas inbördes samarbete. En hänvisning gjordes också till den särskilda FN-konferens om tekniskt samarbete mellan u-länder (TCDC) som under hösten 1978 hölls i Buenos Aires.

Resultatet av denna konferens blev främst en handlingsplan med rekommendationer om åtgärder som kan vidtas nationellt eller internationellt för att främja det avsedda samarbetet. I handlingsplanen har nu biståndsgivare och biståndsmottagare fått anvisningar på vad som praktiskt kan göras för att i biståndet och på annat sätt underlätta u-ländernas inbördes teknologiska samarbete.

Det ekonomiska samarbetet mellan u-länder (ECDC) diskuteras på global nivå främst inom UNCTAD. På detta omfattande område kan på många håll i världen lovande framgångar noteras. Regionala frihandelssammanslutningar och integrationsområden har upprättats och givits innehåll. Det är emellertid en fråga om en långsam process. Traditionella produktions- och handelsmönster förändras inte utan vidare. Det ekonomiska samarbetet mellan u-länderna blir en av de huvudfrågor som skall behandlas av UNCTAD V i Manila. Utskottet konstaterar att olika strävanden pågår för att främja förutsättningarna för ett närmare samarbete mellan u-länder. I flera av dessa sammanhang deltar Sverige aktivt. Samtidigt är det uppenbart, att

ansvaret för ett sådant samarbete i första hand måste vila på de berörda länderna själva.

Mot bakgrund av ovan redovisade uppgifter kan utskottet inte finna speciella åtgärder påkallade från riksdagens sida och avstyrker därför det nu aktuella delyrkandet 3.m) i motionen 1781.

1.3 En svensk u-landspolitik

Propositionen (s. 24–28)

I propositionen 1977/78:135 angående riktlinjer för internationellt utvecklings-samarbete m. m. och riksdagens ställningstaganden därtill (UU 1978/79:1, rskr 9) har angetts de allmänna riktlinjerna för en svensk u-landspolitik. Det konstaterades i propositionen 135 att *begreppet u-landspolitik* börjat ta form som en samlad beteckning på den hållning Sverige på skilda områden intar till u-länderna. Som exempel på dessa områden angavs bl. a. handelspolitiken, sjöfartspolitiken och valutapolitiken. Vid utformningen av sin u-landspolitik bör Sverige medvetet söka beakta u-ländernas krav på att länderna i tredje världen skall få en större andel av jordens resurser och ett ökat inflytande på beslut, som rör de internationella ekonomiska relationerna. Dessa krav bör vägas samman med våra egna mer näraliggande intressen.

För att underlätta en överblick av de områden där u-landspolitiska ställningstaganden kan bli erforderliga har regeringen tillsatt en *samrådsgrupp* med representanter för berörda departement. Gruppen inledde sitt arbete under hösten 1978.

I propositionen 1977/78:135 lämnades en redogörelse för de organ och instrument som Sverige nu har till sitt förfogande för att föra en bilateral u-landspolitik.

Viktigast i sammanhanget är SIDA men även andra organ är engagerade i det bilaterala samarbetet med u-länderna, såsom beredningen för u-landsforskning (SAREC), importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD), utbildningsberedningen, den nyinrättade fonden för industriellt samarbete med u-länder (SWEDFUND) och Svenska institutet.

Av intresse för vårt samarbete med u-länderna är också konsultbolag och liknande av typen Swedpower, Swedforest, Swedtel, utbildningsbolaget Swedec och läkemedelsberedningen.

På senare år har statlig medverkan i olika former fått en allt viktigare roll i sammanhanget. Sverige har ingått *samarbetsavtal* eller upprättat *gemensamma kommissioner* med ett antal u-länder. Förhandlingar om ytterligare sådana avtal pågår.

Ur u-landspolitisk synvinkel är det angeläget för Sverige att kontinuerligt samordna uppträdandet gentemot enskilda u-länder, särskilt sådana med vilka vi har ett växande samarbete. Det får bedömas från fall till fall i vilken utsträckning institutionella ramar krävs.

Utvecklingen i u-länderna kommer att få växande betydelse vid utformningen av den svenska *närings- och handelspolitiken*. Det är på dessa områden som det finns särskild anledning att räkna med intressebegränsningar. Hittills har dessa varit relativt begränsade. Inte ens under de senaste årens allvarliga hot mot sysselsättningen i den svenska textil- och skoindustrin kan man hävda att svårigheterna har skapats huvudsakligen genom import från u-länder. Den ökade konkurrensen från i synnerhet vissa länder i Asien och Latinamerika är emellertid kännbar. Det är angeläget att man håller sig inom internationellt överenskomna ramar, om åtgärder måste vidtas, och att protektionistiska tendenser motverkas. Generellt skulle handelsbegränsande åtgärder få negativa effekter för ett litet land som Sverige med stort ekonomiskt utlandsberoende. Det är en huvudlinje i handelsförbindelserna med u-länderna att underlätta tillträdet till den svenska marknaden även om vi främst av beredskapspolitiska skäl tvingas göra vissa undantag. Huvuddelen av vår import från u-länderna är således tullfri.

På vissa områden har dock betydande problem uppstått, som även aktualiserar åtgärder för att begränsa u-landsimporten. Det gäller särskilt konfektionsindustrin för vilken handelspolitiska åtgärder fått tillgripas för att tillgodose främst vårt behov av en tryggad försörjningsberedskap.

De nya riktlinjer för Sveriges *jordbrukspolitik*, som riksdagen nyligen tagit ställning till, är inte enbart påverkade av nationella motiveringar för vår jordbruksproduktion. Ett konkret exempel gäller den inhemska sockerproduktionen som nu skall anpassas så att den ger ett importutrymme motsvarande 10–15 % av vår konsumtion.

Även de av riksdagen beslutade förbättringarna av *exportkreditsystemet* kan ses som ett led i vår u-landspolitik.

Riksdagen beslöt under våren 1978 om förbättring av villkoren för exportkrediter för att underlätta svenska företags möjligheter att konkurrera på världsmarknaden (prop. 1977/78:155, NU 1977/78:73, rskr 379). De båda systemen, det s. k. SEK-systemet (baserat på AB Svensk Exportkredit) och avdrags/bidragssystemet, gör det möjligt att sänka räntekostnaderna för de kommersiella krediter, som framför allt u-länder och statshandelsländer erhåller i affärer med svenska företag. Samtidigt beslöt riksdagen om vidgade ramar för statliga exportkreditgarantier. EKN:s kreditgarantier är av avgörande betydelse för vår export till u-länderna. Av särskilt intresse inom ramen för u-landspolitiken är u-garantierna, som är avsedda att underlätta lånefinansiering av utvecklingsfrämjande investeringar.

I samma riksdagsbeslut berördes även frågan om s. k. *blandade krediter*. Därmed avses att kommersiella krediter blandas med statsunderstödda eller statliga krediter eller gåvor. Detta system tillämpas av flertalet i-länder, och svenska exportföretag har ofta mött denna form av statsunderstödd kreditkonkurrens i sina kontakter med u-länderna. Regeringen har inlett en kartläggning av andra länders praxis på området för att få underlag för ställningstagande till ytterligare initiativ i frågan.

I prop. 1978/79:49 angående vissa varvsfrågor har regeringen föreslagit att 125 milj. kr. anvisas under industridepartementets huvudtitel för att underlätta export av fartyg till u-länder. Medlen skall främst utnyttjas i fråga om fattiga u-länder, särskilt dem med vilka Sverige har utvecklingssamarbete. Det rör sig här om ett försök från svensk sida med blandade krediter.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels motionen 1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m), yrkandet 2, nämligen att riksdagen

2. uttalar att ett system med s. k. blandade krediter skall införas i svensk biståndspolitik,

dels motionen 1978/79:1770 av Wiggo Komstedt (m), vari hemställs att riksdagen uttalar att risktäckningen för eventuella definitiva skadefall i samband med u-garantier åvilar biståndsbudgeten,

dels motionen 1978/79:1780 av Bo Turesson m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande avräkning av viss. gåvomedel i samband med fartygsbeställningar mot u-hjälpsanslaget för budgetåret 1980/81,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandet 1 och delyrkandena 2.b), c) och f), nämligen

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om att en parlamentarisk utredning tillsätts för att genomföra en samlad översyn av svensk u-landspolitik och de förändringar inom olika samhällssektorer som förutsätts för att tillmötesgå u-ländernas krav på en ny ekonomisk världsordning,

2. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag så att Sveriges handelspolitik gentemot u-länderna anpassas till biståndspolitikens mål, vilket på kort sikt innebär.

b) att exportkreditgarantierna i första hand reserveras för denna ländergrupp,

c) att intresset för långsiktiga råvaruavtal bland råvaruproducenter i denna ländergrupp undersöks,

f) att biståndspolitiska mål skall styra Sveriges fördelning av de importkvoter som f. n. gäller för import av teko- och andra produkter från u-länderna.

Utskottet

Utskottet behandlade och avstyrkte förra året i sitt betänkande UU 1978/79:1 ett yrkande som var likalydande med det nu aktuella yrkandet 1 i vpk-motionen 1781 av innebörden att en *parlamentarisk utredning* bör

tillsättas för att göra en samlad översyn av den svenska u-landspolitiken och de förändringar av denna som påkallas av u-ländernas krav på en ny ekonomisk världsordning.

Utskottet erinrade därvid om likartade motionsyrkanden som varit aktuella ett par år tidigare och som då avstyrkts av utskottet (UU 1975/76:14). Utskottet hade därvid hänvisat till den mycket allmänna och obestämda karaktären hos de FN-rekommendationer som går under samlingsbeteckningen en ny ekonomisk världsordning och om den komplicerade internationella förhandlingssituationen i denna fråga, som gör det svårt att i konkreta termer ännu definiera de konsekvenser för vårt land som på längre sikt kan följa av rekommendationernas förverkligande. Delvis hade emellertid dessa konsekvenser redan kartlagts, under det att andra aspekter befann sig under aktivt studium eller utredning.

Utskottet återgav med instämmande likartade uttalanden i den då aktuella prop. 1977/78:135 om riktlinjer för det internationella utvecklingssamarbetet m. m.

Utskottet framhöll vidare bl. a. att Sverige i princip stöder flertalet av de krav som ryms under begreppet en ny ekonomisk världsordning och redan har uppfyllt vissa av dessa. Emellertid måste den svenska u-landspolitiken och dess innehåll vara något som växer fram successivt.

Utskottet vidhåller dessa bedömningar. En svensk u-landspolitik, som innebär ett tillmötesgående av och en anpassning till u-landskraven på en ny internationell ekonomisk ordning, kan endast successivt utformas i en fortlöpande process allt efter det att u-landskraven konkretiseras och de ständigt fortgående internationella förhandlingarna i dessa frågor resulterar i överenskommelser. Den redovisning som ges i det nu aktuella avsnittet i budgetpropositionen innehåller en lång rad av exempel härpå.

Det är givetvis av vikt att de svenska samhällsorganen har en beredskap inför de förändringar en ny ordning kan komma att medföra. Den i propositionen nämnda samrådsgruppen för u-landspolitiska frågor har uppenbarligen en viktig roll att spela i sammanhanget. Betydelsefulla på sitt plan är också utredningar och studier av det slag som utarbetas inom Sekretariatet för framtidsstudier, bl. a. inom forskningsprojekten "Sverige i världen" och "Sverige i en ny ekonomisk världsordning".

Mot denna bakgrund avstyrks yrkandet 1 i motionen 1781 om en parlamentarisk utredning.

I m-motionen 1205 – liksom i den därtill hörande huvudmotionen 1108 – föreslås att riksdagen uttalar sig för att ett system med s. k. *blandade krediter* införs i svensk bistånds- eller u-landspolitik.

Frågan om s. k. blandade krediter, som innebär kommersiella krediter blandade med statsunderstödda eller statliga krediter eller gåvor, berördes förra året av utskottet i dess betänkande UU 1978/79:1 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. Frågan tas också upp i det u-landspolitiska avsnittet av budgetpropositionen, där det anmäls att reg-

ringen inlett en kartläggning av andra länders praxis på detta område för att få underlag för ställningstagande till ytterligare initiativ i frågan. I propositionen hänvisas vidare till regeringens förslag hösten 1978 (i prop. 1978/79:49 angående vissa varvsfrågor) att särskilda medel – 125 milj. kr. – skulle ställas till regeringens förfogande för att underlätta fartygsexport till utvecklingsländer. Förslaget i fråga, som gör det möjligt att kombinera gåvoinslag med lån på fördelaktiga villkor i samband med u-landsbeställningar av fartyg vid svenska varv, bifölls av riksdagen i december 1978 (NU 1978/79:17, rskr 115). Detta har betecknats som ett försök från svensk sida med blandade krediter.

Utskottet har erfarit att en interdepartemental arbetsgrupp nyligen blivit tillsatt för att närmare utreda frågan om ett eventuellt svenskt system med blandade krediter. Ett sådant systems utformning och koppling till biståndspolitiken torde därvid bli närmare prövat. Arbetsgruppens utredning är avsedd att leda till förslag under hösten.

Som utskottet redan förra året uttalade (UU 1978/79:1), utgår utskottet från att vederbörlig hänsyn kommer att tas till de biståndspolitiska målsättningarna i utredningsarbetet om blandade krediter.

Med det anförda torde det nu aktuella yrkandet 2 i motionen 1205 få anses besvarat.

I motionen 1780 föreslås, under hänvisning till riksdagens ovan nämnda beslut om *särskilda fartygskrediter* i samband med försäljning till u-länder, att riksdagen uttalar sig för att gåvoelementen i dessa avräknas mot biståndsanslagen för budgetåret 1980/81. Det framhålls i motionen att de medel som på detta sätt kommer utvecklingsländer till del är att anse som u-hjälp och därför rimligen bör inräknas i den u-hjälpsram som man är överens om skall uppgå till minst 1 % av BNP. För att inte oönskade effekter på konkreta biståndsprogram skall uppstå bör, enligt motionärerna, den föreslagna avräkningen dock ske först i samband med fastställande av budget för budgetåret 1980/81.

Utskottet finner att det främsta motivet för att avsätta särskilda medel i syfte att underlätta fartygsexport till u-länder – liksom för de övriga åtgärder som föreslogs i prop. 1978/79:49 – var att ge stöd till den svenska varvsindustrin. Att denna bedömning var avgörande för stödets införande gör det naturligt att dessa medel inte belastar biståndsanslaget.

Då därtill hela frågan om ett utbyggt svenskt system med blandade krediter och dess eventuella sammanlänkning med biståndspolitiken f. n. är föremål för prövning inom regeringskansliet, avstyrker utskottet motionen 1780.

I motionen 1770 föreslås riksdagen uttala att risktäckningen för eventuella definitiva skadefall i samband med *u-garantier* skall åvila biståndsbudgeten.

I fjolårets prop. 1977/78:135 om riktlinjer för det internationella utvecklingsarbetet m. m. föreslogs att eventuella kostnader för skadefall i

samband med särskilda garantier för export till u-länder, s. k. u-garantier, inte längre skulle belasta biståndsanslagen utan att denna risktäckning i stället skulle överföras till anslaget för oförutsedda utgifter under sextonde huvudtiteln. Utskottet tillstyrkte detta förslag, som därefter godkändes av riksdagen (UU 1978/79:1, rskr 9). Utskottet förutsatte i detta sammanhang att förslaget även innebar att risktäckningen beträffande förut utfärdade u-garantier därmed avlyftes biståndsanslagen.

Då utskottet inte finner anledning frånga detta sitt tidigare ställningstagande, avstyrks motionen 1770. Med tanke på att u-garantisystemet numera har ett mycket stort omfång och i sin tillämpning inte är begränsat till programlandskretsen för svenskt bistånd, skulle större fallissemang allvarligt kunna förrycka det svenska biståndsprogrammet, vilket till helt övervägande del är byggt på långsiktiga utfästelser gentemot länder och internationella organ.

Vpk-motionen 1781 föreslår en anpassning av Sveriges handelspolitik till biståndspolitikens mål och framställer med denna motivering fyra yrkanden, nämligen dels att regeringen prövar möjligheterna att ingå ramavtal om ekonomiskt, tekniskt och industriellt samarbete med Vietnam, Angola, Moçambique, Cuba och andra länder som strävar efter social och ekonomisk rättvisa och oberoende i förhållande till de kapitalistiska metropolerna, dels att exportkreditgarantierna i första hand reserveras för denna ländergrupp, dels att intresset för långsiktiga råvaruavtal bland råvaruproducenter i denna ländergrupp undersöks och dels slutligen att biståndspolitiska mål skall styra Sveriges fördelning av de importkvoter som f. n. gäller för import av teko- och andra produkter från u-länderna.

Yrkandet om *ramavtal* med vissa länder behandlas av utskottet längre fram i detta betänkande, i avsnitt 4.10 (Fonden för industriellt samarbete med u-länder, samarbetsavtal m. m.).

Vad beträffar yrkandet i samma motion att *exportkreditgarantierna* i första hand skall reserveras för en viss ländergrupp, vill utskottet erinra om att riksdagen i föl på utskottets förslag (UU 1978/79:1) avstyrkte ett yrkande med motsvarande innehåll. Detta skedde med hänvisning till det befintliga exportkreditgarantisystemet vars normalgarantier inte är länderbegränsade i sin tillämpning och till de s. k. u-garantierna inom detta system, vilka i princip kan tillämpas på alla u-länder.

Utskottet, som inte finner anledning att förorda någon ny begränsning av någondera av dessa garantiformer till viss grupp av länder, avstyrker det nu aktuella delyrkandet 2.b) i motionen 1781.

Även den i motionen 1781 aktualiserade frågan om ingående av *långsiktiga råvaruavtal* med en viss grupp av länder behandlades förra året i samma betänkande (UU 1978/79:1). Utskottet konstaterade då att en multilateral reglering av råvarumarknaderna principiellt vore att föredra, även om sådana bilaterala avtal kunde vara värda att överväga i vissa fall.

Den bedömning som då gjordes är i ännu högre grad giltig nu när resultat av flera års strävanden inom främst UNCTAD att få till stånd ett s. k. integrerat råvaruprogram börjar kunna skörjas. Enighet har i praktiken nyligen nåtts om utformningen av en gemensam fond för finansiering av buffertlager. Internationella lösningar inom UNCTAD:s ram prioriteras av u-länderna själva och torde även innebära störst fördelar för länder som i likhet med Sverige har en stor utrikeshandel.

Mot denna bakgrund avstyrks det nu aktuella delyrkandet 2.c) i motionen 1781.

Slutligen föreslås i motionen 1781 i vad avser förändringar av Sveriges handelspolitik, att biståndspolitiska mål skall styra *fördelningen* av de *importkvoter* som f. n. gäller för import av teko- och andra produkter från u-länderna. Ett yrkande av samma innebörd avstyrktes av utskottet i fjol (UU 1978/79:1). Som medlem i GATT:s multifiberavtal har Sverige förbundit sig att inte diskriminera vissa tekocporterande u-länder till förmån för andra. En konsekvent tillämpning av motionärernas förslag skulle strida mot detta internationella åtagande. Inom ramen för den begränsade handlingsfrihet som multifiberavtalet medger försöker emellertid regeringen vid förhandlingar om begränsningsavtal med enskilda u-länder ta hänsyn till att restriktioner påverkar länder olika hårt allt efter utvecklingsgrad.

Det nu aktuella delyrkandet 2.f) i motionen 1781 avstyrks därför.

1.4 Miljö, resurser och utveckling

Propositionen (s. 31–32)

Den intensifierade internationella diskussionen om miljö och utveckling har ökat medvetenheten om att en ekologisk grundsyn bör prägla svensk biståndspolitik. Ett sådant synsätt är också väl etablerat i vår biståndspolitik. Den tillväxt vi önskar stödjade i motagarländerna skall ge en produktionsökning, som inte rycker undan grunden för en fortsatt ökning av landets tillgångar.

I flera länder med vilka vi har ett långsiktigt utvecklingssamarbete, lämnar vi ett direkt stöd till program och projekt, som avser att värna om och bättre utnyttja miljön.

Sverige verkar också i FN:s miljöprogram (UNEP), i den särskilda FN-kommissionen för boende- och bebyggelsefrågor samt i andra FN-organ för att stärka det internationella samarbetet på miljövärdens område. I miljöfonden, till vilken Sverige lämnar ett betydande bidrag, har FN:s miljöprogram ett viktigt instrument för att förmå andra FN-organ och medlemsländerna att beakta miljöfrågorna i sin planering.

Sverige har hävdats att resurs- och miljöfrågorna särskilt måste beaktas i en ny utvecklingsstrategi. Regeringen planerar av detta skäl att med ett svenskt bidrag finansiera ett FN-symposium om sambanden mellan befolkning, resurser, miljö och utveckling.

Motioner

I detta sammanhang behandlas

dels motionen 1978/79:1208 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), yrkandena I, 3, 4, 5 och 6, nämligen

1. att riksdagen som sin mening uttalar att ekologisk balans skall föras in som ett femte mål för biståndspolitiken vid sidan av resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet och en demokratisk samhällsutveckling,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående prioritering av utvecklingsprojekt, som är ägnade att bevara och öka livsmedelsproduktionen i de fattiga länderna,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående svenskt agerande i internationella organ,

5. att riksdagen hemställer att regeringen föreslår att FN tar initiativ till att utarbeta en hushållningsplan för naturresurser,

6. att riksdagen hemställer att regeringen tar initiativ till inrättande av ett internationellt ekologiskt forskningsinstitut,

dels motionen 1978/79:1213 av Margaretha af Ugglas (m) vari hemställs att riksdagen uttalar att Sverige såväl i sin bilaterala biståndspolitik som i kontakt med de multilaterala organen verkar för att miljöfrågorna förs fram som en viktig del i utvecklingsprocessen.

Utskottet

Utskottet behandlade i sitt betänkande UU 1978/79:1 över propositionen 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. en motion som i likhet med det första yrkandet i den nu aktuella c-motionen 1208 föreslog att ekologisk balans skall föras in som ett femte mål för biståndspolitiken. Därvid anförde utskottet bl. a. följande:

Ekologisk balans är snarare ett förhållande som skall bevaras, där den hotas av en utvecklingsprocess, eller återställas, om den redan rubbats eller fördärvats, än ett utvecklingsmål i sig. Ekologiska och miljöaspekter bör därför, i likhet med exempelvis sociala och sysselsättningshänsyn eller omsorg om eftersatta folkgruppers behov, ingå som självklara komponenter i varje biståndsprogramms utformning och genomförande.

Ekologisk balans är ett svårdefinierbart begrepp. Brist på sådan balans kan ha många förklaringar och hot mot miljön kan uppstå på olika sätt. Utveckling innebär i sig en påverkan på miljön lika väl som fattigdom kan medföra ett alltför hårt utnyttjande av den naturliga miljön. Detta gör det angeläget att i allt vårt samarbete med utvecklingsländerna beakta miljöaspekterna och försöka undanröja miljöhotens orsaker. Inte minst kan kampen mot den svåraste fattigdomen vara av betydelse för bevarandet av ekologisk balans. Det heter härom i propositionen:

I flera u-länder, med vilka vi har ett långsiktigt utvecklingssamarbete, lämnar vi ett direkt stöd till program och projekt, som avser att värna om och bättre utnyttja miljön. Inte minst är svenska insatser på skogs- och vattenområdena viktiga i sammanhanget. Jag finner det angeläget att vi i dialogen med våra mottagarländer fortsätter att fästa uppmärksamheten vid miljöaspekterna av olika utvecklingssatsningar. Vi måste vara beredda att i samarbete med dessa länder genomföra analyser, som visar de ekologiska konsekvenserna av tänkbara investeringar.

Regeringen och SIDA handlar således redan i enlighet med motionärernas önskemål.

Yrkandet 1 i motionen 1208 torde därmed få anses besvarat.

I c-motionens yrkande 4 yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om svenskt agerande i internationella organ, varmed avses att en ekologisk grundsyn enligt motionärerna även bör prägla Sveriges arbete i de internationella fackorganens biståndsverksamhet. En liknande hemställan finns i motionen 1213. Vidare föreslås i c-motionen att Sverige i FN tar initiativ till att utarbeta en hushållningsplan för naturresurser.

Det har sedan länge varit en svensk strävan att ge hänsynen till miljön en framskjuten plats i det internationella samarbetet. Sverige var en av de ledande initiativtagarna till FN-konferensen om miljövärd i Stockholm år 1972 och har hela tiden aktivt medverkat i det internationella miljövärdarbetet. Mot bakgrund härav är det följdriktigt att Sverige även i sitt direkta samarbete med utvecklingsländerna fäster stor vikt vid omsorgen om miljön. Som framgår av propositionen lämnar vi till flera u-länder med vilka vi har ett långsiktigt samarbete direkt stöd till program och projekt som avser att värna om och bättre utnyttja miljön.

Utskottet noterar att regeringen finner det angeläget att Sverige i dialogen med mottagarländerna fäster uppmärksamheten vid miljöaspekterna av olika utvecklingssatsningar. Det är värdefullt att SIDA tillsammans med andra biståndsorganisationer medverkar i arbetet på en jämförande studie om bilaterala givares behandling av miljöfrågorna i biståndsplaneringen.

Miljöfrågorna ägnas numera stor uppmärksamhet även i det multilaterala samarbetet mellan länderna. FN:s miljöprogram (UNEP) i vilket Sverige aktivt deltar spelar en stor roll när det gäller att öka regeringarnas och de internationella organisationernas medvetenhet om miljöfrågornas betydelse. Genom miljöfonden, till vilken Sverige ger betydande bidrag, lämnar UNEP bl. a. viss form av bistånd till u-länder för att stärka deras miljövärdskapacitet. Världsbanken är ett annat exempel på en internationell organisation som numera systematiskt försöker beakta miljösynpunkter vid utformningen av projekt. Fackorgan som FAO och WHO har självfallet också i hög grad anledning att sysselsätta sig med ekologiska frågor.

Sveriges aktiva intresse för miljövärdfrågorna torde vara välkänt både i de internationella biståndsorganen och i utvecklingsländerna. Ett enskilt land har emellertid begränsade möjligheter att påverka den konkreta inriktningen

av det multilaterala utvecklingssamarbetet. I sista hand är det utvecklingsländerna själva som genom sina egna prioriteringar i hög grad måste avgöra vilken roll ekologiska synpunkter skall spela i biståndet och den egna utvecklingsplaneringen.

Det är därför angeläget att fortsatta ansträngningar görs för att på ett allmänt plan öka både enskilda länders och internationella organisationers insikt om de värden som står på spel, om miljöaspekter inte beaktas i utvecklingsarbetet.

Inom FN skall under det närmaste året en strategi för utvecklingen under 1980-talet formuleras. Sverige har ansett det viktigt att miljö- och resursfrågorna blir en avgörande del av utvecklingsstrategin och kommer att verka därför. Det är enligt svensk mening angeläget att strategin beaktar resultaten av en rad särskilda FN-konferenser om miljö, befolkning, bebyggelse, vatten och öken som ägt rum under 1970-talet, alla med särskild inriktning på ekologiska frågor. Som ett led i förberedelserna för utvecklingsstrategin ämnar Sverige finansiera ett symposium om sambandet mellan befolkning, miljö och utveckling, vilket avses äga rum i Stockholm i augusti 1979. En av de frågor som skall behandlas under symposiet avser hushållning med jordens naturresurser.

Förutsättningar föreligger således för att betydelsen av en global resurs-hushållning kommer att beaktas i 1980-talets utvecklingsstrategi. Avgörande är emellertid vilken inställning utvecklingsländerna och de stora råvaruproducenterna har till att inom FN-systemet eller i andra internationella sammanhang diskutera enskilda länders naturresurser. Erfarenheterna från energikrisen visade på svårigheterna att nå internationell enighet om planer för utvinning och förbrukning av råvaror.

Utskottet noterar regeringens strävanden att få miljöfrågorna beaktade i den blivande utvecklingsstrategin och utgår från att regeringen även på annat sätt utnyttjar alla möjligheter att såväl inom FN-systemet som i sina kontakter med enskilda länder vinna gehör för nödvändigheten av förtänksamhet och planering när det gäller hushållningen med världens resurser.

De nu aktuella yrkandena 4 och 5 i c-motionen 1208 samt motionen 1213 torde med det anförda få anses besvarade.

I motionen 1208 föreslås även att regeringen tar initiativ till inrättande av ett internationellt ekologiskt institut. De senaste årens internationella miljövårdsdiskussioner har utan tvekan lett till att kunskapen om ekologins betydelse ökat såväl nationellt som internationellt. Den internationella miljövårdskonferensen i Stockholm blev en uppfordrande inledning till FN-organens engagemang i frågan. Sedan dess har det blivit alltmer naturligt att olika institutioner och konferenser – nationella såväl som internationella – beaktar miljövårdssynpunkter inom det egna arbetsområdet.

Även forskningen kring sambanden mellan miljö och utveckling är numera omfattande. Värdefulla insatser görs av forskningsinstitut i en rad

länder på olika nivå och inom olika områden. I London leder Barbara Ward International Institute for Environment and Development (IIED), med vilket SIDA har ett samarbete. I Schweiz verkar the International Foundation for Development Alternatives (IFDA) och i Frankrike Centre international de recherche sur l'environnement et le développement (CIRED). Också vissa universitet, såsom Sussex-universitetet i Storbritannien, har särskild inriktning på miljöfrågor. För svenskt vidkommande kan nämnas att ett institut för forskning rörande energiresurser och miljö med donationsmedel upprättats under Vetenskapsakademien. Detta institut har stark internationell anknytning och samarbetar nära med UNEP.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att ytterligare miljöforskning behövs för att ge underlag för en bättre planering av vår framtid. Utskottet är emellertid inte övertygat om att sådan forskning är bäst bejakt av att ett nytt internationellt organ upprättas med ett så omfattande syfte som motionärerna avser. Det förefaller utskottet naturligare dels att ökade ansträngningar görs att sammanställa och utnyttja den forskning som redan sker i fristående specialiserade institutioner, dels att uppmuntra miljöforskning i direkt anslutning till de insatser som görs av de organ inom och utom FN-systemet vilka är engagerade i utvecklingssamarbetet. I båda dessa avseenden torde UNEP ha en viktig samordnande funktion att fylla. En sådan inställning ligger också i linje med utskottets uppfattning att hänsyn till ekologins krav snarare bör ses som ett självskrivet inslag i allt utvecklingsarbete än som ett självständigt mål.

Det nu aktuella yrkandet 6 i motionen 1208 avstyrks därför.

Utskottet vill i detta sammanhang även behandla yrkandet 3 i c-motionen 1208, vilket handlar om prioritering av utvecklingsprojekt som är ägnade att bevara och öka *livsmedelsproduktionen* i de fattiga länderna.

Sverige har länge haft uppfattningen att livsmedelsbristen i u-länderna i första hand måste motverkas genom en ökning av u-ländernas egen livsmedelsproduktion. Detta är emellertid inte tillräckligt. En ökad produktion av livsmedel i u-länderna är ingen garanti för att de fattiga grupperna också får möjlighet att öka sin konsumtion. U-ländernas breda folklager måste också få en sådan köpkraft att de får möjlighet att i ökad utsträckning efterfråga livsmedel. Åtgärder för att höja livsmedelsproduktionen måste således gå hand i hand med förbättrade möjligheter till en produktiv och lönsam sysselsättning för allt fler människor. Över huvud taget bör en ökning av jordbruksproduktionen ingå som ett inslag i en bredare satsning på allmän utveckling av landsbygden i u-länderna, innefattande åtgärder på så skilda områden som hälsovård, utbildning, jordfördelning, hantverk, småindustri, transporter, handel, kreditgivning m. m. Det är en sådan samlad syn på möjligheterna att få till stånd en varaktig förbättring av livsmedelsförsörjningen som brukar sammanfattas under beteckningen integrerad landsbygdsutveckling.

Sverige har i sina kontakter såväl med enskilda u-länder som med de internationella organen aktivt verkat för detta integrerade synsätt på landsbygdsutvecklingen i u-länderna och har inom denna ram särskilt stött u-ländernas ansträngningar att öka sin egen livsmedelsproduktion. SIDA har genom åren lämnat bistånd av betydande omfattning till jordbrukssektorn i u-länderna. DAC-sekretariatet i OECD har beräknat att i genomsnitt ca 15 % av OECD-ländernas bilaterala bistånd går till jordbrukssektorn. Motsvarande andel för Sveriges del år 1977 var hela 35 %. Även på det multilaterala planet lämnar Sverige konkreta bidrag till en ökad livsmedelsproduktion i u-länderna. SIDA har ett avtalsreglerat samarbete med FAO inom vars ram s. k. ämnesinriktat bistånd bl. a. till landsbygdsutveckling lämnas. Sverige deltar sedan starten i finansieringen av Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD) och har i fonden särskilt verkat för att långivningen skall inriktas på de mest behövande länderna.

Frågan om teknikvalet i u-ländernas jordbruk har vid flera tillfällen uppmärksamats från svensk sida, bl. a. vid DAC-möten i OECD och inom ramen för det arbete som bedrivs av den konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning (CGIAR), med vilken SAREC har ett samarbete.

Hela frågan om livsmedelsförsörjningens förutsättningar i u-länderna kommer att behandlas vid den världskonferens om jordbruksreformer och landsbygdsutveckling som skall hållas i Rom senare i år. Sverige deltar aktivt i förberedelserna för denna konferens och har tillsammans med övriga nordiska länder bl. a. utarbetat ett dokument vari den nordiska synen på hithörande viktiga frågor preciseras.

Mot bakgrund av den lämnade beskrivningen av svenska åtgärder och synpunkter vad gäller produktionen av livsmedel i u-länderna finner utskottet att förslagen härom i motionen 1208 redan i huvudsak är tillgodosedda. Det nu aktuella yrkandet 3 torde därmed få anses besvarat.

1.5 U-landsanpassad teknik och teknologiöverföring

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:1208 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) i vad avser yrkandet 2, nämligen

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande u-landsanpassad teknik,

dels motionen 1978/79:1767 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari föreslås

att riksdagen hos regeringen hemställer om utredning av frågan om ett institut för u-landsanpassad teknik i enlighet med vad som anförts i motionen,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk) i vad avser delyrkandet 2.e), nämligen

2. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag så att Sveriges handelspolitik gentemot u-länderna anpassas till biståndspolitikens mål, vilket på kort sikt innebär,

e) att Sverige verkar för att den s. k. uppförandekoden för teknologiöverföring till utvecklingsländerna blir bindande.

Utskottet

I e-motionen 1208 anförts vissa synpunkter på frågan om *u-landsanpassad teknik* och föreslås att dessa ges regeringen till känna av riksdagen.

Det heter i motionen 1208 bl. a. att föreställningen att icke-industrialiserade u-länder så snabbt som möjligt skall förmås att efterlikna västerlandets industristater i många fall lett till allvarliga missförhållanden. Varje form av ekonomisk tillväxt leder inte alltid till bästa möjliga förhållanden för det stora flertalet människor. I många av de u-länder som uppvisar den snabbaste ekonomiska tillväxten kan man finna en samtidig försämring för stora grupper av människor. I motionen erinras vidare om u-landskravet i den s. k. Lima-deklarationen att u-länderna skall ges möjligheter att år 2000 svara för en fjärdedel av världens industriproduktion. Det hävdas i motionen att ett uppfyllande av detta krav förutsätter en industri som bygger på arbetskraften som främsta resurs och inte på en teknologi som leder till en fortsatt utarmning av jordens ändliga tillgångar. Även på industriområdet måste vårt bistånd möta de fattigaste människornas grundläggande behov och leda till en utveckling efter u-landets egna förutsättningar. För att vi skall vara bättre rustade när det gäller att erbjuda alternativ teknik speciellt anpassad för u-länderna krävs ett forsknings- och utredningsarbete liksom inventering av redan existerande teknik i vårt land, heter det i motionen 1208.

I sitt betänkande (UU 1978/79:1) över prop. 1977/78:135 angående riktlinjer för det internationella utvecklingssamarbetet m. m. förde utskottet en diskussion om ekonomisk tillväxt, teknologival och teknikanpassning som i hög grad överensstämmer med vad som anförts i motionen 1208. Bl. a. uttalade utskottet då att ekonomisk och annan resurstillväxt visserligen är av avgörande betydelse för att fattiga länder skall kunna komma ut ur sin underutveckling, men att för att vara meningsfull tillväxten måste komma till stånd utan rovdrift på naturtillgångar och ytterst vara inriktad på att förbättra levnadsvillkoren inte för ett fåtal utan för de breda och ofta förtvivlat fattiga folklagren i u-länderna. Utskottet framhöll vikten av att stödja en industrialisering som gör bruk av en för u-ländernas villkor särskilt anpassad arbetsintensiv teknologi och som gör en basbehovsinriktad produktion möjlig. På så sätt kan både den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen främjas liksom en rättvisare fördelning av samhällsresurserna. Utskottet visade också på olika biståndsåtgärder som viddas från svensk sida för att

underlätta för u-länder att bygga upp en egen kapacitet att utveckla, värdera och förvärva teknologisk kunskap och att anpassa tekniken till de egna förutsättningarna. Utskottet framhöll att en ökad satsning på industribistånd från svensk sida också aktualiserar en ökning av de svenska insatserna för att få fram en u-landsanpassad teknologi. I detta sammanhang anförde utskottet vidare att det inom industribiståndet blir en huvuduppgift för SIDA att på begäran bistå mottagarländer med att utveckla sin kapacitet att värdera, ta emot och anpassa den teknologi som skall importeras, eftersom det i första hand är u-länderna själva som måste avgöra vilka krav som skall ställas på denna teknologi.

Frågan om u-landsanpassad teknik har under senare år blivit alltmer uppmärksammas, både i vårt land och internationellt. Former för stöd till anpassad teknik är föremål för nära samråd mellan UD, SIDA, u-landsforskningsberedningen (SAREC) och styrelsen för teknisk utveckling (STU).

Företrädare för dessa deltog hösten 1978 i en av FN:s industriutvecklingsorganisation UNIDO i Indien anordnad konferens om möjligheterna att utveckla och använda industriell teknik anpassad till olika u-länders specifika förhållanden. Konferensen stöddes även ekonomiskt från svensk sida. Resultatet från konferensen bearbetas f. n. av såväl UNIDO som de deltagande svenska myndigheterna.

Också internationella arbetsorganisationen ILO har sysslat med denna fråga och ägnat åtskillig uppmärksamhet åt möjligheterna att främja en anpassad arbetsintensiv teknik i syfte att minska den stora arbetslöshet och undersysselsättning som råder i flertalet u-länder. Vid ILO:s sysselsättningskonferens år 1976, där den s. k. basbehovsstrategin utarbetades, lades stor vikt vid just teknikanpassningsfrågan.

I Sverige arbetar STU bl. a. med att utveckla ett program för stöd till små och medelstora företag i samband med produkthanpassning till u-landsmarknader.

SAREC stöder bl. a. forskningsprojekt som behandlar frågeställningar i samband med anpassad teknik och även konkreta projekt för att utveckla en anpassad teknik på vissa områden. SAREC följer noga forskningen på området och är i färd med att sammanställa en egen forskningsrapport.

Sverige har också aktivt engagerat sig i förberedelsarbetet för den FN-konferens om vetenskap och teknik för utveckling (UNCSTED) som kommer att äga rum i Wien i augusti i år.

För ändamålet tillsattes år 1977 en särskild kommitté under biståndsministerns ordförandeskap och med företrädare för en vid krets av berörda myndigheter och organisationer. Kommittén har låtit utarbeta en nationalrapport (Vetenskap och teknik för utveckling, Stockholm 1978) inför FN-konferensen, som bl. a. inventerar den svenska forsknings- och utvecklingsstrukturen liksom den u-landsinriktade forskningen i Sverige och

formulerar den svenska synen på den förestående konferensen. I rapporten heter det bl. a.:

Det finns ingen anledning att föreskriva en viss typ av teknik som generellt lämplig för u-länder. Det viktiga är att ett land har en förmåga att kritiskt välja bland existerande tekniska möjligheter. Det är också viktigt att landet självt har kapacitet att anpassa eller från sina egna utgångspunkter utveckla teknik i enlighet med nationella, sociala och ekonomiska förhållanden. Detta kan kallas en strategi för självtillit inom vetenskap och teknologi.

Att stärka denna kapacitet är särskilt viktigt för de u-länder som söker genomföra en basbehovspolitik. Det är emellertid viktigt att komma ihåg att detta inte nödvändigtvis leder till en inriktning mot enkel teknik. Det kan gälla enkla metoder att lagra livsmedel men också avancerad teknik för att utnyttja solenergi.

Det är vår uppfattning att konferensen främst bör inriktas på att pröva olika typer av teknik för att lösa samhällliga problem. Särskild tonvikt bör därvid läggas vid de stora problemen i de fattigaste länderna.

Utskottet ansluter sig till dessa bedömningar.

Hammarskjöldfonden anordnade i slutet av förra året i samarbete med den svenska nationalkommittén för UNCTED ett seminarium om uppbyggnad av teknisk kapacitet i u-länderna. I seminariet deltog framstående forskare från såväl i- som u-länder.

Med det anförda torde det nu aktuella yrkandet 2 i motionen 1208 få anses besvarat.

I motionen 1767 föreslås att riksdagen skall hemställa om en utredning av frågan om ett *institut för u-landsanpassad teknik*. Det framhålls i motionen att en u-landsanpassad teknik inte är lika med föråldrad teknik. Däremot är det nödvändigt för u-länderna med en teknisk utveckling som är optimal utifrån deras behov och förutsättningar och som kan medverka till en bred ekonomisk utveckling. Motionärerna framhåller att det är viktigt att Sverige, om vårt land skall medverka i u-ländernas industriella uppbyggnad, också kan erbjuda en u-landsanpassad teknik. Ett sätt att göra oss bättre rustade på detta område skulle enligt motionen vara att inrätta ett institut för u-landsanpassad teknik. Institutet i fråga skulle verka i samarbete med ett eller flera u-länder å ena sidan och med svenska organ som sysslar med industriell teknikutveckling å den andra. Syftet skulle vara att binda samman u-landserfarenheten med svenskt kunnande i teknikutveckling.

Som framgått av vad utskottet ovan anført, pågår inom flera svenska myndigheter ett betydande arbete som i hög grad har samma syftning som det i motionen 1767 efterlysta institutet. Likaså pågår ett omfattande internationellt arbete med likartade målsättningar. Skulle det uppkomma ett påtagligt behov av ett organisatoriskt starkare sammanhållet forsknings- och utvecklingsarbete härför, torde detta i vanlig ordning komma att anmälas av de i verksamheten närmast engagerade. Det bedömningsunderlag som f. n.

föreligger är enligt utskottets mening inte tillräckligt för att motivera förslaget om ett särskilt institut.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 1767.

I vpk-motionen 1781 yrkas att Sverige skall verka för att den s. k. uppförandekoden för *teknologiöverföring* till u-länderna blir bindande.

Frågan om en internationell uppförandekod för teknologiöverföring berördes också i fjolårets betänkande (UU 1978/79:1) med anledning av prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. I samma betänkande behandlades även frågor om OECD:s uppförandekod för multinationella företag, vilken har funnits sedan år 1976, och om det alltjämt pågående arbetet inom FN:s ram på en internationell uppförandekod för transnationella företag.

Det är inom UNCTAD:s ram som det pågår ett arbete för att få till stånd en internationell uppförandekod avseende överföring av teknologi. Kodens avses bli universell och inte endast avse sådan överföring till u-länderna, men det är otvivelaktigt så att behovet av en sådan kod är störst ur u-ländernas synpunkt. U-länderna har för sin del yrkat på en uppförandekod av rättsligt bindande slag, medan i-länderna över lag menar att allmänt accepterade riktlinjer av frivillig natur bör vara syftet.

Som framgår av budgetpropositionen deltar Sverige aktivt i arbetet på en dylik uppförandekod. På svensk sida anses det inte som realistiskt att i begynnelseskedet gå in för en rättsligt bindande kod, då en sådan i dag inte torde ha några förutsättningar att bli allmänt accepterad. Redan en uppförandekod som innehåller enhälligt omfattade rekommendationer skulle emellertid innebära ett betydande framsteg och bidra till att i någon mån utjämna den många gånger väldiga skillnaden i fråga om förhandlingsstyrka m. m. som råder f. n. mellan teknologisäljande resp. teknologiköpande företag och länder. För att alls komma till stånd och bli ett effektivt instrument måste bestämmelserna i en frivillig uppförandekod bl. a. utgöra en balans mellan intressen på ömse håll som ofta är motstridiga. Kodens bör givetvis ta särskild hänsyn till u-ländernas situation och främja deras självständighet i fråga om val av teknik etc. utifrån de egna utvecklingsbehoven.

Enligt vad utskottet erfarit, har de nordiska länderna i förhandlingsarbetet föreslagit att det i koden byggs in en mekanism för övervakning av dess tillämpning. Sverige verkar också för ett åtagande att koden efter en skäligen försökstid görs till föremål för översyn. Häri ligger en strävan att successivt och på längre sikt ge koden en alltmer förpliktande karaktär.

Det nu aktuella delyrkandet 2.e) i motionen 1781 torde med det anförda få anses besvarat.

1.6 Samlade hemställanden under punkten 1

Under hänvisning till vad utskottet ovan anfört under resp. delavsnitt 1.1–1.5 hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande *socialklausul* förklarar motionen 1978/79:1771, yrkandet 3, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 2.d), besvarade med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen beträffande *u-ländernas inbördes samarbete* avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.m),
3. att riksdagen beträffande en *utredning om u-landspolitiken* avslår motionen 1978/79:1781, yrkandet 1,
4. att riksdagen beträffande *blandade krediter* förklarar motionen 1978/79:1205, yrkandet 2, besvarad med vad utskottet anfört,
5. att riksdagen beträffande *särskilda fartygskrediter* avslår motionen 1978/79:1780,
6. att riksdagen beträffande *u-garantier* avslår motionen 1978/79:1770,
7. att riksdagen beträffande *exportkreditgarantier, råvaruavtal och importkvoter* avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandena 2.b), 2.c) och 2.f),
8. att riksdagen beträffande *ekologisk balans, ekologisk grundsyn, en internationell resurshushållningsplan, andra miljöfrågor och prioritering av livsmedelsproduktion i u-länder* förklarar motionen 1978/79:1208, yrkandena 1, 3, 4 och 5, och motionen 1978/79:1213 besvarade med vad utskottet anfört,
9. att riksdagen beträffande *ett internationellt ekologiskt institut* avslår motionen 1978/79:1208, yrkandet 6,
10. att riksdagen beträffande *u-landsanpassad teknik* förklarar motionen 1978/79:1208, yrkandet 2, besvarad med vad utskottet anfört,
11. att riksdagen beträffande *ett institut för u-landsanpassad teknik* avslår motionen 1978/79:1767,
12. att riksdagen beträffande *uppförandekod för teknologiöverföring* förklarar motionen 1978/79:1781, delyrkandet 2.e), besvarad med vad utskottet anfört.

2. Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.

Propositionen (s. 37–38)

För budgetåret 1979/80 föreslås en total ökning av biståndsanslagen med 500 milj. kr. eller med 13 %. De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete skulle därmed uppgå till 4 370 milj. kr. Anslagen har beräknats så att de skall motsvara något mer än innevarande budgetårs nivå på 1,014 % av bruttonationalprodukten.

Den föreslagna ökningen av biståndsanslaget faller med 121 milj. kr. på anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram och med 371,5 milj. kr. på anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete. De procentuella andelarna för multilateralt och bilateralt bistånd beräknas därmed bli 32,4 % resp. 64,8 % för budgetåret 1979/80.

Planeringsramarna för biståndsanslagen bör i förhållande till nuvarande förslag till anslag schablonmässigt kunna ökas med 3 % per år. Det förordas därför att planeringsramarna för vart och ett av budgetåren 1980/81 och 1981/82 beräknas till 4 500 milj. kr. resp. 4 635 milj. kr. Härigenom erhålls ett tillfredsställande underlag för planeringen av utvecklingsbiståndet.

Planeringsramar för budgetåren 1979/80–1981/82

Budgetår milj. kr.

	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1979/80– 1981/82
	Anslag	Förslag	Planeringsramar		Summa
Bidrag till internationella biståndsprogram	1 295,0	1 416,0	1 458,0	1 500,0	4 374,0
Bilateralt utvecklingssamarbete	2 464,6	2 836,1	2 920,0	3 010,0	8 766,1
Förvaltning, rekrytering, utbildning, information m. m.	110,4	117,9	122,0	125,0	364,9
Totalt	3 870,0	4 370,0	4 500,0	4 635,0	13 505,0

Fördelningen av planeringsramarna på anslag är liksom tidigare budgetår att anse som preliminär. Förskjutning i den ena eller andra riktningen mellan andelarna för anslagen Bidrag till internationella biståndsprogram och Bilateralt utvecklingssamarbete måste nämligen kunna ske för att hänsyn skall kunna tas till omständigheter, som inte nu kan förutses.

Motion

I detta sammanhang behandlar utskottet motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandet 3.a), nämligen

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

a) att fördelningen av biståndet mellan multilaterala och bilaterala ändamål förskjuts: inom tre år skall det multilaterala biståndet ha minskat till högst 25 % av biståndsanslaget.

Utskottet

Som framgår av referatet ovan av budgetpropositionen har biståndsanslagen för budgetåret 1979/80 föreslagits uppgå till sammanlagt 4 370 milj. kr. När innevarande budgetårs samlade biståndsanslag om 3 870 milj. kr. i föl fastställdes, beräknades de motsvara 1,014 % av 1978 års bruttonationalprodukt (BNP) till marknadspris. Beräkningen av de sammanlagda biståndsanslagen för nästa budgetår har gjorts med avsikten att de skall motsvara en något större del än 1,014 % av innevarande års BNP.

Utskottet har av utrikesdepartementet blivit underrättat om att regeringen har för avsikt att i kompletteringsproposition senare i vår föreslå att biståndsanslagen för budgetåret 1979/80 ökas med ytterligare 45 milj. kr. Bakgrunden härtill är en uppräknig av 1979 års förväntade bruttonationalprodukt till marknadspris, som företogs i finansplanen efter det att anslagsberäkningen för utvecklingssamarbetet under nästa budgetår hade slutförts. Med det aviserade påslaget av 45 milj. kr. skulle biståndsanslagen enligt underrättelsen till utskottet komma att motsvara den i budgetpropositionen deklarerade avsikten att de skall utgöra något mer än 1,014 % av 1979 års förväntade BNP.

I vpk-motionen 1781 föreslås att det multilaterala biståndet inom tre år skall ha minskat till högst 25 % av biståndsanslaget. – De multilaterala anslagens andel av de samlade biståndsanslagen uppgår under innevarande budgetår till ca 33,5 % och beräknas under nästa budgetår till ca 32,4 %.

Utskottet behandlade och avstyrkte förra året ett likalydande yrkande i sitt betänkande (UU 1978/79:1) över prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. Utskottet anknöt därvid till de utförliga överväganden i denna fråga som gjorts av biståndspolitiska utredningen och regeringen och som ledde till slutsatsen att det varken fanns anledning att förorda någon drastisk förändring av rådande fördelning mellan bilaterala resp. multilaterala ändamål eller möjlighet att precisera framtida procentsatser för denna.

Utskottet avstyrker mot denna bakgrund det nu aktuella delyrkandet 3.a) i motionen 1781.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.a).

3. Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)

Propositionen (s. 39–59)

Anslaget Internationella biståndsprogram (C 1) föreslås för budgetåret 1979/80 uppgå till 1 416 milj. kr., vilket innebär en ökning med 121 milj. kr. eller med knappt 10 % i förhållande till innevarande budgetårs anslag.

Denna ökning ger utrymme för en försiktig uppräknig av våra bidrag till

de internationella programmen. I flera organisationer, exempelvis UNDP och UNICEF, i vilka Sverige redan är en mycket stor bidragsgivare, kommer den svenska bidragsandelen att sjunka något.

Sverige bör fortsätta att främja långtidsutfästelser till de internationella organen. Vår egna åtaganden gäller numera ofta tre år.

Anslagsförslaget ger utrymme för ökade bidrag till mycket fattiga u-länder, bl. a. genom en höjning av det särskilda bidraget till UNDP:s verksamhet i de fattigaste länderna, det s. k. MUL-bidraget, och genom en ökning av bidraget till FN:s kapitalutvecklingsfond. Vidare deltar Sverige med betydande insatser i den påfyllnad av den afrikanska utvecklingsfonden (ADF) som överenskoms våren 1978 och som ger ADF ökade resurser för insatser i fattiga länder.

Regeringen hemställer att riksdagen

dels godkänner de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete, som förordats i ifrågavarande avsnitt av propositionen,

dels bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden, som anges i förevarande avsnitt av propositionen,

dels till Bidrag till internationella biståndsprogram för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 1 416 000 000 kr.

Inom anslaget ryms bidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och därtill knutna fonder, till FN:s barnfond (UNICEF), Internationella utvecklingsfonden (IDA), vissa regionala utvecklingsbanker och -fonder (i Afrika och Asien), bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) samt annat internationellt livsmedelsbistånd, vidare bidrag till FN:s båda flyktinghjälpprogram (UNHCR och UNRWA), UNCTAD/GATT:s internationella handelscenter (ITC), Importkontoret för u-landsprodukter, internationell u-landsforskning m. fl. multilaterala biståndsändamål.

FN:s utvecklingsprogram (UNDP), kapitalutvecklingsfond (UNCDF) och befolkningsfond (UNFPA)

Vid FN:s bidragskonferens hösten 1978 gjorde regeringen, med förbehåll för riksdagens godkännande, en utfästelse om bidrag till *FN:s utvecklingsprogram (UNDP)* med 300 milj. kr. för budgetåret 1979/80 och med ytterligare sammanlagt minst 660 milj. kr. för de två påföljande budgetåren. Regeringen begär riksdagens godkännande av det nämnda bidraget för budgetåret 1979/80 och av den gjorda utfästelsen för de nästkommande två budgetåren.

För *UNDP:s särskilda verksamhet till förmån för de minst utvecklade u-länderna (MUL)* föreslås ett svenskt bidrag på högst 30 milj. kr. budgetåret 1979/80, vilket innebär en ökning med 10 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF) är underställd UNDP:s styrelse.

Fondens investeringar och övriga verksamhet är inte landprogrammerade utan avser enskilda projekt uteslutande i de minst utvecklade u-länderna. Med förbehåll för riksdagens godkännande har regeringen gjort utfästelser om ett bidrag till UNCDF på 25 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1979/80 och 1980/81. Regeringen begär godkännande av dessa utfästelser samt bemyndigande att få göra en liknande utfästelse för budgetåret 1981/82. Innevarande års bidrag till fonder uppgår till 20 milj. kr.

Till FN:s befolkningsfond (UNFPA), som också är underställd UNDP:s styrelse, har likaledes gjorts utfästelser om ett bidrag på 42 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1979/80, 1980/81 och 1981/82. Riksdagens godkännande av dessa utfästelser begärs n.u. Innevarande års svenska bidrag uppgår till 38 milj. kr.

FN:s barnfond (UNICEF)

Det svenska bidraget till UNICEF uppgår innevarande budgetår till 100 milj. kr. Liksom beträffande UNDP, UNCDF och UNFPA gör regeringen även gentemot UNICEF utfästelser för fler än ett år. Vid FN:s bidragskonferens hösten 1978 gjorde regeringen, med förbehåll för riksdagens godkännande, utfästelser om bidrag till UNICEF med 110 milj. kr. för budgetåret 1979/80 och med lika stora belopp för de två påföljande budgetåren 1980/81 och 1981/82. Regeringen begär nu riksdagens godkännande av de gjorda utfästelserna.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

Sveriges andel av bidragen till den nu löpande femte påfyllnaden av IDA:s resurser utgör 3,8 %, vilket motsvarar drygt 413 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1977/78–1979/80. Sveriges bidrag till IDA budgetåret 1979/80, som beräknas uppgå till 413 033 833 kr., utgör den tredje och sista inbetalningen till femte påfyllnaden.

Förhandlingar om en sjätte påfyllnad av IDA inleddes vid senaste årsskiftet. Dessa förhandlingar, i vilka Sverige deltar, avser att tillföra IDA resurser för treårsperioden 1980/81–1982/83. Från svensk sida har framhållits att vi inte kommer att kunna påta oss den höga bidragsandel på 3,8 % som gällt under den femte påfyllnaden. Detta är dock inte uttryck för minskat förtroende för IDA. I stället har budgetmässiga begränsningar anförts som skäl och vi har betonat att vi anser vår bidragsandel vara för hög jämfört med andra och större länders.

Regionala utvecklingsbanker

Afrikanska utvecklingsbanken (ADB), i vilken medlemskap tidigare varit förbehållet afrikanska länder, beslutade i maj 1978 att inbjuda även icke

afrikanska länder att bli medlemmar för att därigenom bredda bankens kapitalbas. Förhandlingar om denna utvidgning av medlemskretsen kommer att slutföras före ADB:s årsmöte i maj 1979. Regeringen ämnar under budgetåret 1979/80 förelägga riksdagen förslag om svenskt deltagande i denna utvidgning.

För budgetåret 1979/80 beräknar regeringen ett bidrag på 25 milj. kr. till banken. Om medlemskapsförhandlingarna slutföras inom förutsedd tid, kan bidraget eller del därav komma att utgöra Sveriges första delinbetalning till ADB:s kapital. I annat fall kan bidraget i likhet med tidigare år användas som stöd till ADB:s projektlånegivning och förinvesteringsverksamhet.

Afrikanska utvecklingsfonden (ADF) har redan från början varit öppen för medlemskap även för länder utanför Afrika. Under 1978 slutfördes förhandlingarna om en andra påfyllnad av ADF:s resurser för åren 1979-1981. I enlighet med riksdagens tidigare bemyndigande har Sverige åtagit sig att bidra med sammanlagt 215 506 451 kr. under perioden 1979/80-1981/82 motsvarande 6 % av påfyllnaden. En tredjedel härav eller 71 836 000 kr. föreslås till inbetalning budgetåret 1979/80.

Sverige har varit medlem av *Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)* sedan den grundades år 1966. Till den senaste kapitalpåfyllnaden, som beslutades år 1977, har Sverige utfäst sig att bidra med sammanlagt ca 8,1 milj. dollar varav 10 % skall inbetalas i fyra poster under åren 1978-1981. För budgetåret 1979/80 beräknas ett bidrag till AsDB om 1 milj. kr.

Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF) inledde sin verksamhet år 1974. Sverige anslöt sig till den första kapitalpåfyllnaden med viss eftersläpning men har nu kommit i takt med övriga bidragsgivare. I den andra kapitalpåfyllnaden har Sverige åtagit sig att bidra med sammanlagt 122 340 900 kr. under budgetåren 1979/80-1982/83. Regeringen begär riksdagens godkännande för denna utfästelse och beräknar inom denna ram ett bidrag för budgetåret 1979/80 på 30 586 000 kr.

Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD) inledde sin verksamhet under år 1978. Medel för det svenska bidraget till IFAD:s tre första verksamhetsår har anvisats tidigare, varför behov av nya medel för budgetåret 1979/80 inte föreligger.

Internationellt livsmedelsbistånd

Propositionen föreslår att Sveriges ordinarie bidrag till *Internationella livsmedelsprogrammet (WFP)* höjs från nuvarande 60 milj. kr. till 66 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1979/80-1981/82. Bidraget är enligt praxis till två tredjedelar bundet till upphandling av svenska livsmedelsprodukter.

Sverige har enligt förlängningen av *1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC)* åtagit sig att årligen leverera 35 000 ton svenskt vete som livsmedelshjälp. Även detta vete kanaliseras genom WFP. Förhandlingar om en ny konvention om livsmedelshjälp pågår sedan våren 1978.

För budgetåret 1979/80 beräknas t. v. ett medelsbehov på sammanlagt 45 milj. kr. för åtagandena enligt en ny konvention.

Sverige har åtagit sig att årligen under treårsperioden 1978/79–1980/81 hålla 40 000 ton svenskt vete samt vissa andra livsmedelsprodukter i beredskap för nödhjälpsinsatser. Beredskapslagret utgör del av det *internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR)*, vilket i huvudsak ställts till WFP:s förfogande. För budgetåret 1979/80 beräknar regeringen ett medelsbehov om 50 milj. kr. för påfyllnad av det svenska livsmedelslagret inkl. lagring och frakt.

Övriga organisationer

Sveriges ordinarie bidrag till *FN:s hjälpprogram för Palestina-flyktingar (UNRWA)* uppgick 1978 till 38 milj. kr. Därtill lämnades våren 1978 ett extra bidrag om 2 milj. kr. Mot bakgrund av att UNRWA fortfarande befinner sig i en besvärlig finansiell situation har regeringen för verksamhetsåret 1979 (budgetåret 1979/80) gjort en utfästelse om ett svenskt bidrag på 42 milj. kr., för vilket riksdagens godkännande begärs. Vidare begärs godkännande av en lika stor utfästelse för vart och ett av verksamhetsåren 1980 och 1981. Utfästelsen bör göras under förutsättning att UNRWA:s roll inte väsentligt förändras till följd av den politiska utvecklingen i Mellanöstern.

Enligt riksdagens tidigare bemyndigande uppgår Sveriges utfästelser till *FN:s flyktingkommissariat (UNHCR)* till 25 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1978/79–1980/81. Med hänsyn till UNHCR:s utvidgade reguljära program och organisationens effektivitet föreslås en höjning av bidraget för budgetåret 1979/80 till 30 milj. kr. samt bemyndigande att göra utfästelser om ett lika stort bidrag för vart och ett av budgetåren 1980/81 och 1981/82. Därutöver bör liksom tidigare medel ur katastrofreserven vid behov kunna ställas till UNHCR:s förfogande bl. a. för särskilda operationer.

Sveriges bidrag till *UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum (ITC)* uppgår innevarande budgetår till 8 milj. kr. Regeringen föreslår ett bidrag på 8 milj. kr. även för budgetåret 1979/80 och begär vidare riksdagens bemyndigande att göra en utfästelse om ett lika stort bidrag till ITC budgetåren 1980/81 och 1981/82.

Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD) erhöll innevarande budgetår ett bidrag på 3 025 000 kr. Propositionen föreslår en höjning till 3 500 000 kr. för budgetåret 1979/80.

U-landsforskning

Under denna anslagspost upptas de olika forskningsprogram vartill medel beviljas genom beredningen för u-landsforskning, SAREC. Större delen av dessa medel går till internationella forskningsprogram, varibland särskilt märks WHO:s program för forskning kring mänsklig fortplantning som

erhåller betydande svenska bidrag. Vissa medel går också till forskningsverksamhet i programländerna.

Propositionen beräknar ett medelsbehov för u-landsforskning om 110 milj. kr. budgetåret 1979/80, vilket innebär en höjning med 10 milj. kr.

Övriga multilaterala bidrag

Sverige bör ha en viss finansiell beredskap att medverka i sådant multilateralt utvecklingssamarbete, som kan aktualiseras i pågående eller kommande internationella förhandlingar till följd av beslutet vid FN:s sjätte och sjunde extra generalförsamlingar samt vid CIEC (den s. k. nord/syddialogen). Det kan t. ex. gälla internationella lösningar för att öka resursflödet till u-länderna, stöd till verksamhet med anknytning till FN-diskussionerna om en ny internationell utvecklingsstrategi eller arbetet för en ny internationell ekonomisk ordning (NIEO).

I propositionen erinras här om principbeslutet om inrättandet av en *gemensam fond för buffertlagerfinansiering* för att stabilisera priserna på råvaror. Till fonden kommer sannolikt att knytas möjligheter till finansiering av kompletterande åtgärder till förmån främst för fattigare u-länder, åtgärder såsom diversifiering, forskning och främjande av exporten. Om så blir fallet kan svenska biståndsmedel behöva ställas till förfogande.

Sverige har under lång tid verkat för ett *globalt system för stabilisering av u-ländernas exportintäkter*. Möjligheterna att bygga ut existerande faciliteter för exportintäktsstabilisering övervägs f. n. inom Världsbanken och Internationella valutafonden. Mot denna bakgrund är det angeläget att Sverige kan delta i finansieringen av eventuella åtgärder för att kompensera särskilt de fattigare u-länderna för bortfall av exportinkomster från råvaror.

Sverige kan också behöva lämna bidrag till *Afrikanska utvecklingsfonden (ADF)* och till *Asiatiska utvecklingsbanken (AsDF)* som kompensation för kursförluster på tidigare lämnade bidrag.

Även andra multilaterala bidrag bör kunna belasta denna anslagspost, såsom årsbidrag till *Röda korsets internationella kommitté* och stöd till *FN:s enhet för ekonomisk och social information (CESI)*. Andra exempel är *FN:s utbildnings- och forskningsinstitut (UNITAR)*, *FN:s center för transnationella företag (CTNC)*, *FN:s katastrofhjälskontor (UNDRO)* och *FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel (UNFDAC)*.

Även multilaterala biståndsorgan kan komma att behöva extrabidrag för att övervinna likviditetskriser.

För posten "Övriga multilaterala bidrag" beräknas för budgetåret 1979/80 ett belopp av 13,1 milj. kr., vilket är samma belopp som för innevarande budgetår.

Då detta belopp troligen är för knappt tilltaget, kan oin-tecknade reserveringsmedel under detta anslag behöva tas i anspråk för att täcka väntade behov. Vid ingången av innevarande budgetår uppgick denna reservation till 197 milj. kr.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:1771 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandet 6. nämligen

6. att riksdagen beslutar att anslaget till FN:s kapitalutvecklingsfond höjs med 15 milj. kr. till 40 milj. kr. för budgetåret 1979/80,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandena 3.b) och 3.c), nämligen

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

b) att Sverige inom FN-systemet verkar för att biståndet inriktas på länder som strävar efter social och ekonomisk rättvisa och politiskt och ekonomiskt oberoende,

c) att Sverige lämnar Världsbanksgruppen.

Utskottet

I s-motionen 1771 föreslås för nästa budgetår ett bidrag till *FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF)* om 40 milj. kr., dvs. 15 milj. kr. mer än enligt regeringens förslag om 25 milj. kr.

Ett motsvarande yrkande behandlades och avstyrktes i föl av utskottet i dess betänkande UU 1977/78:10. Storleken av Sveriges bidrag till UNCDF dryftades av utskottet också i betänkandet UU 1978/79:1. I båda dessa sammanhang hänvisade utskottet till att fonden i fråga ännu är av relativt liten omfattning och att den väsentligen bärs upp av ett fåtal större bidragsgivare, däribland Sverige, som hittills svarat för det sammanlagt näst största kapitaltillskottet till UNCDF. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det fanns anledning att inte alltför snabbt öka de svenska bidragen. I stället borde Sverige verka för att fler i-länder ger sitt stöd till fonden. Utskottet konstaterade att så redan skedde.

De sammanlagda utlovade bidragen till kapitalutvecklingsfondens verksamhet under år 1979 uppgår nu till 24,9 milj. dollar, vilket innebär en ökning med ca 7 milj. dollar från föregående år. Inför verksamhetsåret 1978 fick fonden bl. a. USA och Schweiz som nya bidragsgivare. Dessutom har under senare år ett antal u-länder tillkommit som medlemmar. Bidragen från dessa är emellertid små. Kapitalutvecklingsfonden har nu 33 medlemsländer.

Den höjning av det svenska bidraget från 20 milj. kr. till 25 milj. kr. som regeringen föreslår för budgetåret 1979/80 gör att Sverige behåller sin höga andel av fondens finansiering. Sverige svarar under innevarande budgetår för ca 23 % av de totala bidragen. Andelen torde förbli i stort sett oförändrad under nästkommande budgetår. Efter Nederländerna är Sverige allttjämt

fondens största bidragsgivare.

Utskottet ser därför inte anledning att förorda en ytterligare höjning av bidraget, varför det nu aktuella yrkandet 6 i motionen 1771 avstyrks.

I vpk-motionen 1781 föreslås att Sverige lämnar *Världsbanksgruppen*. Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat yrkanden av innebörd att Sverige skall utträda ur *Världsbanksgruppen*. I sitt betänkande UU 1978/79:1 redovisade utskottet i föl utförligt skälen för att Sverige bör lämna fortsatt stöd till *Världsbankens* och *IDA:s* verksamhet. Samtidigt erinrade utskottet om den kritik som i vissa avseenden riktats mot *Världsbanksgruppen* avseende bl. a. röstregler och utlåningspolitik. Det konstaterades att Sverige och övriga nordiska länder anslutit sig till delar av denna kritik och bl. a. verkat för ändrade röstfördelningsregler till förmån för u-länderna och för ett större beaktande av sociala behov och fördelningseffekter vid projektbedömningarna.

Dessa ansträngningar har inte blivit resultatlösa. Banken och *IDA* strävar numera att öka stödet till de fattigaste befolkningsgrupperna.

Ett svenskt utträde ur *Världsbanksgruppen* skulle minska våra möjligheter att påverka organisationens politik. Det skulle också minska *IDA:s* möjligheter att tillhandahålla u-länderna kapital på mjuka villkor och därmed sannolikt i ökad grad hänvisa dem till de hårdare villkor som råder på den fria kapitalmarknaden, vilket särskilt skulle drabba de fattigaste u-länderna.

Utskottet avstyrker mot bakgrund härav det nu aktuella delyrkandet 3.c) i motionen 1781.

I vpk-motionen 1781 yrkas att Sverige skall påverka *FN-biståndets inriktning* så att det inriktas på länder som strävar efter social och ekonomisk rättvisa och politiskt och ekonomiskt oberoende. Ett likalydande yrkande var i föl föremål för utskottets behandling (UU 1978/79:1) i anslutning till framläggandet av prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m.

Det viktigaste biståndsprogrammet inom det egentliga *FN-systemet* är *FN:s* utvecklingsprogram (*UNDP*), till vilket Sverige är en betydande bidragsgivare. Inom *UNDP:s* styrelse har Sverige länge hävdad uppfattningen att *UNDP-biståndet* i högre grad än hittills bör inriktas på de fattigare länderna och på länder som strävar efter sociala strukturförändringar. För att påskynda en sådan omfördelning av *UNDP:s* biståndsresurser har Sverige under några år gett avsevärda extra bidrag till en särskild *UNDP-fond* som inrättats speciellt för bistånd till de minst utvecklade länderna. Ett sådant extra bidrag, om 30 milj. kr., föreslås också i årets budgetproposition.

Som framhölls i prop. 1977/78:135, avser Sverige att fullfölja sina strävanden att stärka *UNDP:s* insatser i de fattigaste länderna och vidhålla sin ståndpunkt att utvecklade länder som alltjämt får *UNDP-bistånd* bör avstå från detta. I samma proposition uttalades önskvärdheten att få till stånd en ytterligare förskjutning av *UNDP-programmet* i riktning mot hänsynstagan-

de till bl. a. mottagarländernas ansträngningar för att åstadkomma inkomstutjämnning och social rättvisa.

Det nu aktuella delyrkandet 3.b) i motionen 1781 torde med det anförda få anses besvarat.

Utskottet tillstyrker övriga förslag i förevarande avsnitt av budgetpropositionen och hemställer sålunda

1. att riksdagen beträffande *FN-biståndets inriktning* förklarar motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.b), besvarad med vad utskottet anförts,
2. att riksdagen beträffande *medlemskap i Världsbanksgruppen* avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.c),
3. att riksdagen beträffande bidrag till *FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF)* avslår motionen 1978/79:1771, yrkandet 6, och godkänner vad som förordas i budgetpropositionen,
4. att riksdagen i *övrigt* godkänner de *riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete* som förordas i budgetpropositionen,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de *utfästelser och åtaganden* gentemot internationella biståndsprogram som förordas i budgetpropositionen,
6. att riksdagen, med bifall till budgetpropositionens förslag, till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 1 416 000 000 kr.

4. Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2)

4.1 Allmänt (anslagsram, biståndets inriktning, länderkoncentration m. m.)

Propositionen (s. 59–63)

Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete, som under innevarande budgetår uppgår till ca 2 465 milj. kr., föreslås i propositionen öka med ca 371,5 milj. kr. till 2 836,1 milj. kr. för budgetåret 1979/80. SIDA hade i sin anslagsframställning föreslagit en höjning med 602 milj. kr.

Medlen för bilateralt utvecklingssamarbete tas i anspråk för långsiktigt utvecklingssamarbete med enskilda länder, katastrofhjälp, stöd till befrielse- rörelser i södra Afrika samt andra humanitära insatser, bidrag till enskilda organisationer, särskilda program, bredare samarbete samt inbetalning till grundkapitalet och administrationen av den fond för industriellt samarbete med u-länder, som har inrättats av regeringen i november 1978.

Det belopp, som beräknats för bilateralt utvecklingssamarbete, är lägre än vad SIDA föreslagit. Detta går i första hand ut över den ofördelade reserv, som SIDA har upptagit, och posten Katastrofer m. m. Vidare har i förhållande till SIDA:s förslag gjorts vissa nedskärningar i landramarna för

Bangladesh, Indien, Pakistan, Vietnam samt vad avser posten Särskilda program.

De av SIDA föreslagna landramarna har frångåtts i fråga om länder med omfattande personalbistånd. En del av kostnaderna härför har i stället beräknats under en ny särskild post, *Vissa landprogramkostnader*.

Den tidigare satsningen på södra Afrika fullföljs i förslaget för budgetåret 1979/80. Frontstaterna får ökade ramar. Det humanitära stödet till befrielse- och flyktingar m. m. i södra Afrika ökar från 85 till 120 milj. kr. Likaså föreslås en betydande ökning av medelsramen för Humanitärt bistånd, Latinamerika, från 21 till 30 milj. kr.

Statsmakterna har vid upprepade tillfällen understrukit angelägenheten av en koncentration av det landprogrammerade biståndet. Senast skedde det i samband med riksdagens ställningstagande till prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. Utrikesutskottet framhöll i sitt utlåtande däröver (UU 1978/79:1) bl. a., att det bör vara en strävan att på sikt åstadkomma en större koncentration av de svenska biståndsin-satserna både med avseende på länder och på ändamål.

Det årliga budgetarbetet ger tillfälle till en kontinuerlig översyn av samarbetet med de enskilda länderna mot bakgrund av målen för den svenska biståndspolitik och de omständigheter, som kan föranleda förändringar i eller avveckling av utvecklingssamarbetet. I detta sammanhang påminns i propositionen om de beslut om avveckling av långsiktigt utvecklingssamarbete, som redan har fattats i fråga om Cuba och Tunisien. Längre fram i propositionen föreslås att det landprogrammerade biståndet till Portugal skall avvecklas under den kommande treårsperioden 1979/80–1981/82, samtidigt som medel anvisas för att främja ett bredare samarbete. Vidare föreslås, att biståndet till Swaziland efter en treårsperiod nedtrappas, förutsatt att inga nya faktorer tillkommer, som förändrar bilden. Samtidigt föreslås att utvecklingssamarbetet med Somalia koncentreras till fiskesektorn som uppföljning av det katastrof- och rehabiliteringsstöd, som har lämnats sedan budgetåret 1973/74.

Fördelningen av det bilaterala biståndet på länder och andra ändamål under innevarande budgetår liksom SIDA:s resp. regeringens förslag till medelsfördelning under nästa budgetår framgår av följande ur budgetpropositionen hämtade tabell:

Bilateralt bistånd budgetåren 1978/79–1979/80

Fördelning på mottagarländer och andra ändamål (milj. kr.)

	Medelsram 1978/79	SIDA:s förslag 1979/80	Medelsram Förslag 1979/80
Angola	60	70	70
Bangladesh	115	125	120
Botswana	55	65	60 ¹
Cuba	30	30	30
Étiopien	70	70	70
Guinea-Bissau	50	55	55
Indien	270	300	290
Kap Verde	20	23	23
Kenya	90	100	95 ¹
Laos	40	45	45
Lesotho	12	14	14
Moçambique	115	140	140
Pakistan	40	50	40
Portugal	40	40	40
Somalia	15	15	15
Sri Lanka	80	90	90
Swaziland	10	10	10
Tanzania	310	350	345 ¹
Tunisien	30	25	25
Vietnam	380	410	400
Zambia	95	120	105 ¹
Vissa landprogramkostnader	–	–	34
Befrielseörelser m. m.	85	120	120
Humanitärt bistånd	21	30	30
Katastrofer m. m.	70,9	200	161,9
Särskilda program	145	190	175
Bredare samarbete	50	50	50
Enskilda organisationer	90	110	110
Fonden för industriellt sam- arbete med u-länderna	37	37	38,5
Biståndskontor	20,7	23	22,7
Övriga ändamål (EAC)	15	10	–
Ofördelad reserv	3	150	12 ²
Summa	2 464,6	3 067	2 836,1

¹ Denna landram har sänkts i förhållande till SIDA:s förslag för ett belopp som i stort sett motsvarar skatter och sociala avgifter för de svenska experterna i landet. Dessa kostnader redovisas fr. o.m. budgetåret 1979/80 inom detta anslag under en ny särskild post, Vissa landprogramkostnader.

² Ev. kostnader för förslag, som regeringen vid prövning finner välmotiverade i samband med arbete med den särskilda propositionen rörande u-landsinformation och biståndets organisation, skall bestridas av medel under denna post.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:420 av Anders Björck m. fl. (m), yrkandet 1, nämligen

1. att riksdagen uttalar att svenskt bistånd i framtiden ej skall utgå till länder som bedriver anfallskrig eller motsvarande,

dels motionen 1978/79:587 av Gunnar Oskarson m. fl. (m), yrkandet 2, nämligen att riksdagen

2. som sin mening ger regeringen till känna att de regler för avbrytande av vårt u-landsbistånd som anges i motionen i framtiden skall tillämpas,

dels motionen 1978/79:1771 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandena 1 och 2, nämligen att riksdagen beslutar att

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om riktlinjerna för den svenska biståndspolitiken,

2. hos regeringen anhålla om utredning och förslag om hur och i vilken takt den i motionen förordade länderkoncentrationen kan genomföras, varvid bl. a. särskilt skall beaktas vad som i motionen anförts om Kenya, Lesotho och Swaziland,

dels motionen 1978/79:1774 av Joakim Ollén m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att en särskild expertgranskning genomförs av effekterna av och effektiviteten i de svenska bilaterala u-landsinsatserna i enlighet med vad som i motionen anförts,

dels motionen 1978/79:1775 av Esse Petersson (fp), vari hemställs att riksdagen uttalar att frågan om avalkoholiseringsprojekt i enlighet med motionen aktualiseras av SIDA inom ramen för det svenska biståndsarbetet, främst i södra Afrika,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandet 3.d), nämligen

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

d) att regeringen inför nästa riksmöte presenterar riktlinjer för en avveckling av biståndet till Kenya, Lesotho, Swaziland, Zambia, Indien och Bangladesh.

Utskottet

I det första yrkandet i s-motionen 1771 föreslås att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om *riktlinjer för den svenska biståndspolitiken*.

I motionen anføres bl. a. att resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet samt demokratisk samhällsutveckling är de mål för biståndspolitiken som socialdemokratien arbetar efter. Biståndet skall enligt motionen medverka till ekonomisk utveckling och social rättvisa. Det skall främja en utveckling mot ökad självständighet och demokrati. Det heter vidare att tonvikten under senare år alltmer kommit att läggas vid social rättvisa och att detta är naturligt, eftersom det yttersta syftet med allt bistånd är att främja en jämnare fördelning av tillgångarna så att u-landets utvecklingsansträngningar omfattar de stora fattiga folkgrupperna. – En annan viktig princip för biståndet är enligt motionen 1771 att det skall vara långsiktigt och att det skall användas i enlighet med de prioriteringar som mottagarländerna själva gör. Ett effektivt bistånd, som verkligen når ut till de fattiga, förutsätter samstämmighet om målen mellan givare och mottagare. Endast i länder som själva aktivt driver en fördelningspolitik blir biståndet en del av en utveckling mot social rättvisa, heter det vidare.

Utskottet finner att de i motionen 1771 anförda synpunkterna om biståndspolitikens mål och syften väl överensstämmer med vad utskottet enhälligt uttalade härom i anslutning till fjolårets proposition om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. (prop. 1977/78:135, UU 1978/79:1). Om dessa mål – resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet samt en demokratisk samhällsutveckling i mottagarländerna – rådde även i biståndspolitiska utredningen (SOU 1977:13, Sveriges samarbete med u-länderna) full enighet.

Utskottet anförde i fjol bl. a. att de fyra angivna huvudmålen bör ses som en helhet och att det framför allt är angeläget att tillväxtnålet inte ses som något självändamål. Det är lika mycket att betrakta som ett medel för att åstadkomma ekonomisk och social rättvisa. För att vara meningsfull måste tillväxten komma till stånd utan rovdrift på naturtillgångar och ytterst vara inriktad på att förbättra levnadsvillkoren inte för ett fåtal utan för de breda och ofta förtvivlat fattiga folklagren i u-länderna, anförde utskottet.

Utskottet framhöll vidare att en jämnare fördelning av existerande och tillkommande resurser visserligen ibland kan främjas med biståndsåtgärder som är speciellt inriktade på de fattiga folkgruppernas behov men att detta syfte bäst främjas om mottagarländerna själva bedriver en ekonomisk och social politik som har just denna inriktning. Utskottet anslöt sig vidare till synpunkten att ekonomisk och social rättvisa utgör ett huvudsyfte med utvecklingssamarbetet och att denna värdering bör präglade såväl biståndets utformning som valet av programländer.

Med det anförda torde yrkandet 1 i motionen 1771 få anses besvarat.

I yrkandet 2 i s-motionen 1771 hemställs att riksdagen skall anhålla om *utredning* och förslag om hur och i vilken takt den i motionen förordade *länderkoncentrationen* kan genomföras och att därvid särskilt bör beaktas vad som i motionen anføres om Kenya, Lesotho och Swaziland.

I motionen erinras om att det varit en vägledande princip i svensk biståndspolitik att utvecklingssamarbetet i huvudsak skall koncentreras till ett begränsat antal länder. Samtidigt pekas på att 21 länder i årets budgetproposition behandlas som programländer och att detta knappast stämmer med koncentrationsprincipen. I motionen erinras vidare om utskottets uttalande i denna fråga i fjol (UU 1978/79:1):

En strävan bör därvid vara att på sikt åstadkomma en större koncentration av de svenska biståndsinsatserna både med avseende på länder och på ändamål, som svarar mot angelägna biståndspolitiska mål och för vars uppfyllelse den s. k. basbehovsstrategin torde utgöra ett ändamålsenligt hjälpmedel. ---

Utskottet förutsätter att regeringen ägnar denna fråga uppmärksamhet och tar de initiativ som bedöms erforderliga.

I motionen 1771 understryks vidare nödvändigheten av en kontinuerlig omprövning både av valet av programländer och av biståndets omfattning för de olika länderna. Det är viktigt att åtgärder nu vidtas för att begränsa antalet programländer och att det sker med beaktande av de principer för val av länder som förut redovisats, heter det i motionen 1771 vidare. Detta betecknas som så mycket viktigare som det enligt motionärernas mening är nödvändigt att diskutera att öppna länderkretsen för ytterligare stater. – På andra ställen i samma motion framhålls att utvecklingssamarbetet med Lesotho och Swaziland efter hand bör avvecklas och att man beträffande Kenya bör beakta att landet haft en snabb ekonomisk tillväxt och får omfattande internationellt bistånd men att detta inte lett till någon minskning av den extremt ojämna fördelningen av inkomster och förmögenheter. Vidare föreslås i motionen att ett visst biståndssamarbete skall inledas med Jamaica och Dominikanska republiken. Det framhålls i motionen även att bistånd fortsättningsvis bör ges till Cuba. (De konkreta yrkanden som framförs beträffande enskilda länder i motionen 1771 behandlas av utskottet längre fram i betänkandet.)

I anslutning till sin behandling av fjolårets proposition om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. (prop. 1977/78:135) och av då framförda motionsyrkanden i länderkoncentrationsfrågan förde utskottet en utförlig diskussion härom, som utmynnade i bl. a. de slutsatser som ovan återgetts i referatet av motionen 1771. Utskottet fann det sålunda väsentligt att regeringen söker finna metoder som underlättar en kontinuerlig översyn av det bilaterala biståndets fördelning och innehåll, varvid SIDA:s erfarenheter tas till vara. Utskottet framhöll vidare att en strävan därvid bör vara att på sikt åstadkomma en större koncentration av de svenska biståndsinsatserna både med avseende på länder och på ändamål. Utskottet anslöt sig emellertid samtidigt till uttalanden i både biståndspolitiska utredningen och den då aktuella propositionen 135 att kretsen av mottagarländer bör förändras endast med stor försiktighet. Vidare anbefalldes utskottet en viss försiktighet i fråga

om att ingå insatsavtal som i förväg binder större delen av den normalt treåriga utfästelseramen för resp. länder. Utskottet förutsatte att regeringen ägnar denna fråga uppmärksamhet.

I SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1979/80 återges dessa uttalanden av utskottet och erinras om den översyn av länderkrets och -ramar, som SIDA förut begärt och som bl. a. skulle syfta till en minskning av antalet mottagarländer. I detta sammanhang framhåller styrelsen bl. a.:

Det ligger i regeringens hand att utnyttja eller inte utnyttja riksdagens bemyndiganden att göra utfästelser över flera år i fråga om landramar och i insatsavtal. Detta instrument är betydelsefullt då det gäller att åstadkomma en koncentration av biståndet eller i andra avseenden förnya det svenska biståndsprogrammet.

I statsmakternas fortlöpande översyn av länderkrets och landramar utgör styrelsens årliga anslagsframställning ett viktigt led. Styrelsen är inställd på att sammanställa ytterligare material för att bedöma utvecklingen i programländerna i belysningen av målen för svenskt bistånd, biståndets effekter och erfarenheterna av samarbetet med de enskilda länderna samt kriterier och metoder för uppbyggnad resp. avveckling av långsiktiga samarbetsprogram.

I årets budgetproposition erinras om att statsmakterna vid upprepade tillfällen understrukit angelägenheten av en koncentration av det landprogrammerade biståndet. I propositionen återges utskottets fjolårsuttalande (UU 1978/79:1) att det bör vara en strävan att på sikt åstadkomma en koncentration av de svenska biståndsinsatserna både med avseende på länder och på ändamål. I anslutning därtill konstateras i budgetpropositionen att det årliga budgetarbetet ger tillfälle till en kontinuerlig översyn av samarbetet med de enskilda länderna mot bakgrund av målen för den svenska biståndspolitiken och de omständigheter, som kan föranleda förändringar i eller avveckling av utvecklingssamarbetet. I detta sammanhang påminns i propositionen om de beslut om avveckling av det långsiktiga utvecklingssamarbetet som redan fattats i fråga om Cuba och Tunisien. I årets budgetproposition föreslås att det landprogrammerade biståndet till Portugal skall avvecklas under den kommande treårsperioden och att biståndet till Swaziland skall nedtrappas efter en treårsperiod, förutsatt att inga nya faktorer tillkommer som förändrar bilden, samt att utvecklingssamarbetet med Somalia koncentreras till fiskesektorn.

Parallellt härmed har man att räkna med att såväl Zimbabwe som Namibia inom överskådlig tid och i enlighet med tidigare utfästelser kommer att ingå som nya programländer för långsiktigt svenskt bistånd.

Det framstår som önskvärt att regeringen tar fasta på SIDA:s ovan återgivna erbjudande att sammanställa ytterligare material för att bedöma utvecklingen i programländerna i belysningen av målen för svenskt bistånd, biståndets effekter, erfarenheterna av samarbetet med de enskilda länderna samt kriterier och metoder för uppbyggnad respektive avveckling av långsiktiga samarbetsprogram. Detta stämmer också överens med utskottets

i fjol uttalade önskemål att regeringen söker finna metoder som underlättar en kontinuerlig översyn av det bilaterala biståndets fördelning och innehåll, varvid SIDA:s erfarenheter tas till vara, liksom med utskottets uttalande att det därvid bör vara en strävan att på sikt åstadkomma en större koncentration av de svenska biståndsinsatserna. Det är uppenbart att SIDA har en nyckelroll när det gäller att utforma metoder och skaffa fram underlag för en mera systematisk och återkommande översyn av den biståndsmottagande länderkretsen och av biståndets omfattning i olika samarbetsländer. Först i samband med en sådan översyn kan man ta ställning till biståndets långsiktiga omfattning för de olika mottagarländerna, däribland det i propositionen nämnda Swaziland och de i motionen 1771 dessutom nämnda Kenya och Lesotho.

Utskottet förutsätter att regeringen beaktar de nu anförda synpunkterna.

Det nu aktuella yrkandet 2 i motionen 1771 torde därmed få anses besvarat.

Utskottet avstyrker i anslutning härtill delyrkandet 3.d) i vpk-motionen 1781, där det föreslagits att regeringen inför nästa riksmöte skall presentera riktlinjer för en *avveckling* av biståndet till Kenya, Lesotho, Swaziland, Zambia, Indien och Bangladesh. Frågan om det fortsatta biståndet till dessa liksom till andra länder torde få bedömas av SIDA och regeringen i ett sammanhang och förslagsvis inom ramen för den återkommande översyn som utskottet ovan förordat.

Frågan om *avbrytande* av bistånd till länder vilka bedriver anfallskrig eller är inblandade i militära operationer utomlands som inte är företagna i självförsvar aktualiseras i motionerna 420 och 587.

I motionen 420 yrkas sålunda att riksdagen skall uttala att svenskt bistånd i framtiden ej skall utgå till länder som bedriver anfallskrig eller motsvarande. Av motionen framgår att det är Cuba och Vietnam som närmast åsyftas.

I motionen 587 yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna att de regler för avbrytande av vårt bistånd som anges i motionen i framtiden skall tillämpas. Motionärerna erinrar om en motion vid föregående riksmöte i vilken man yrkat på ett uttalande att svenskt u-landsbistånd omedelbart skall avbrytas till mottagarland, som är aktivt engagerat utomlands i militära operationer, vilka icke kan betraktas som vidtagna i självförsvar, att nya avtal om bistånd icke bör ingås med sådant land och att framtida biståndsavtal förses med en klausul av motsvarande innebörd.

Motionärerna vidhåller nu dessa yrkanden. Också i denna motion anges Cuba och Vietnam som exempel, på vilka angivna princip bör tillämpas.

När utskottet för två år sedan, i betänkandet UU 1976/77:17, tog ställning till ett motionsyrkande av väsentligen samma innebörd som i den nu aktuella motionen 587, erinrade utskottet om de huvudkriterier som dithills varit vägledande för avbrytande eller avveckling av bilateralt utvecklingssamarbete. Utskottet framhöll bl. a. att biståndssamarbete bygger på långsiktiga

förutsättningar och att ett abrupt avbrytande av sådant samarbete är ett mycket allvarligt steg som förutsätter en ingående prövning från fall till fall. Utskottet fann inte det kriterium för avbrytande eller avveckling som föreslagits i den då aktuella motionen tillräckligt klart eller uttömmande för att utan svårighet kunna tillämpas i alla tänkbara situationer.

Också i propositionen 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. bekräftades de huvudprinciper som förut gällt då fråga uppstår om avveckling eller avbrytande av ett redan inlett utvecklingssamarbete. Det var enligt propositionen i fråga svårt att förutse de situationer som kan föranleda ett omedelbart avbrytande av biståndssamarbetet, något som hittills skett i ett fall och som följt av en statskupp. Man kunde enligt propositionen emellertid inte utesluta att det kan inträffa så grundläggande förändringar i ett mottagarlands politik att det blir aktuellt att omedelbart avbryta samarbetet.

I anslutning därtill konstaterade utskottet (UU 1978/79:1) att det erbjuder stora svårigheter att uppställa allmängiltiga och entydiga regler för de olika situationer då ett avbrytande eller ett avvecklande av bistånd kan bli aktuellt på grund av händelser eller åtgärder i mottagarlandet vilka på ett mer eller mindre genomgripande sätt rubbar förutsättningarna för utvecklingssamarbetet. En prövning måste därför sist och slutligen göras i de enskilda fallen, anförde utskottet som avstyrkte de motioner av samma innebörd som då var aktuella.

Utskottet gör samma bedömning nu. De båda i år aktuella motionsyrkandena är visserligen principiella till sin utformning men synes samtidigt – såsom framgår av motionerna i övrigt – i sak vara riktade mot det svenska biståndet till Cuba och Vietnam. Frågan om utvecklingssamarbetet med dessa länder diskuteras på andra ställen i betänkandet, men det finns i detta mer principiella sammanhang anledning understryka att biståndet inte bör begagnas som ett utrikespolitiskt påtryckningsmedel. Utvecklingssamarbete bygger på långsiktiga förutsättningar och syftar främst till ekonomisk och social utveckling i fattiga länder eller bland fattiga befolkningsgrupper. Ett plötsligt avbrytande av sådant samarbete kan åstadkomma stor och irreparabel skada för båda parter i samarbetet liksom för de människor vi vill bispringa. Utvecklingssamarbetet varken hindrar eller utesluter politiska avståndstaganden från mottagarländernas utrikes eller inrikes agerande, när sådana avståndstaganden framstår som motiverade.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks yrkandet 1 i motionen 420 liksom yrkandet 2 i motionen 587.

I motionen 1774 föreslås att riksdagen hos regeringen begär att en *särskild expertgranskning* genomförs av *effekterna av och effektiviteten i de svenska bilaterala biståndsinsatserna* i enlighet med vad som i motionen anförts. En sådan granskning skall enligt motionärerna ha två huvudsyften. Den skall bedöma effektiviteten av svenska biståndsinsatser och därvid göra jämförelser med insatser som görs av enskilda organisationer. Den skall också bedöma

det svenska biståndets allmänna effekt på mottagarländerna med utgångspunkt från de svenska biståndspolitiska målen. Vidare framhålls i motionen att granskningen bör ske utanför SIDA.

Utskottet delar motionärernas inställning att en granskning av biståndets resultat bör ingå som ett viktigt led i biståndssamarbetet. En sådan granskning och bedömning sker också fortlöpande. Biståndspolitiska utredningen, som också ägnade resultatvärderingens roll i det svenska biståndet uppmärksamhet, konstaterade att åtskilliga resultatvärderingar av projekt, delar av projekt eller hela sektorprogram gjorts.

Inom SIDA upprättades år 1970 en särskild enhet för resultatvärdering. Denna enhet har utarbetat program för SIDA:s verksamhet på området. Programmen har syftat både till att förstärka mottagarländernas egna möjligheter att planera och resultatvärdera biståndet och till att förbättra SIDA:s metoder och system för resultatvärdering. Som exempel på denna verksamhet kan nämnas de omfattande utvärderingarna av CADU-projektet i Etiopien, en utvärdering av ett vattenförsörjningsprojekt i Tanzania, en rapport från en masshälsokampanj i samma land, en utvärdering av ett FAO- och SIDA-stött skogsutvecklingsprojekt i Tunisien, en undersökning av hur utbildningen vid en yrkesskola i Tunisien påverkar kvinnors ekonomiska och sociala situation, en allmän resultatredovisning av personalbiståndet och den pågående granskningen av Bai Bang-projektet. Sammanlagt har drygt ett 40-tal resultatvärderingar gjorts.

SIDA har också nyligen inlett utvärderingar av det totala bistånd som lämnats till Cuba och Tunisien.

Biståndspolitiska utredningen konstaterade även att den under 1970-talet införda landprogrammeringen gjorde det naturligt att huvudansvaret för resultatvärderingen ligger hos mottagarlandets myndigheter, särskilt som det med landprogrammeringsmetoden är svårt att skilja ut just de svenskfinansierade insatsernas effekter från utvecklingsplaneringens totala effekt. I denna slutsats instämde sedermera regeringen i prop. 1977/78:135 vars riktlinjer härvidlag utan erinringar godkändes av utskottet och riksdagen.

Detta förhållande har lett till att de ansträngningar som under 1970-talet gjorts för att förbättra resultatvärderingen i första hand kunnat ta sig uttryck i en effektivisering av SIDA:s egna rutiner för redovisning och resultatgranskning i mer teknisk mening.

Detta hindrar inte att SIDA bl. a. genom rapporteringen från biståndskontoren och med hjälp av landanalyser av den typ som riksrevisionsverket (RRV) förordat försökt skaffa sig instrument även för en bedömning av biståndets långsiktigare effekter, relaterade till de svenska biståndsmålen. En resultatvärdering som tar sikte på de allmänna, långsiktiga effekterna av svenskt bistånd och av dessa effekters överensstämmelse med av Sverige uppsatta biståndsmål är emellertid av många skäl svår att genomföra och kräver i alla händelser mottagarlandets aktiva medverkan. En sådan resultatvärdering blir ju till sist en fråga om granskning av delar av mottagarlandets egen utvecklingspolitik. Genom sina förhandlingar och

övriga kontakter med mottagarländerna – den s. k. dialogen – har SIDA dock en viss möjlighet att redan vid formuleringen av program och projekt bygga in kriterier som underlättar för båda parter att fortlöpande bedöma överensstämelsen mellan mål och utfall. Utskottet har också fått intrycket att många u-länder sätter värde på ett aktivt deltagande från SIDA även i diskussioner om utformningen av biståndet.

Motionärerna anser att den föreslagna granskningen av biståndets effekter och effektivitet bör göras av experter utanför SIDA. I viss utsträckning sker redan sådan extern granskning. Fristående konsulter och experter anlitas sålunda av SIDA för översyn av enskilda program och projekt, och RRV har under 1970-talet företagit grundliga analyser av olika delar av SIDA:s verksamhet. Också riksdagens revisorer har genomfört granskningar av vissa delar av biståndsverksamheten. Även det utredningsarbete som gjordes inom den biståndspolitiska utredningen kan sägas ha inneburit en fristående granskning av det svenska biståndets mål och av metoder att nå dessa.

Utskottet finner det angeläget att en fortlöpande granskning äger rum både av de allmänna effekterna av biståndet och av biståndets effektivitet, definierad som graden av målpåfyllelse. Utskottet konstaterar samtidigt att SIDA är väl medvetet om detta och att en resultatvärdering i båda de av motionärerna nämnda avseendena redan görs av verket och av verket anlitate experter inom ramen för de begränsningar som betingas av landprogrammeringens principer.

Utskottet utgår från att SIDA även i fortsättningen utnyttjar de möjligheter den löpande kontakten med mottagarländerna erbjuder för att åstadkomma bästa möjliga överensstämmelse mellan biståndets resultat och de svenska biståndspolitiska målen. Vidare utgår utskottet från att fristående expertis också i fortsättningen kommer att anlitas för granskning av olika delar av biståndsprogrammet. Utskottet finner emellertid inte skäl föreligga för att i enlighet med motionärernas förslag förordas en särskild fristående expertgranskning av de samlade effekterna av och effektiviteten hos den svenska bilaterala biståndspolitiken och avstyrker därför motionen 1774.

I motionen 1775 föreslås att SIDA inom ramen för det svenska biståndet, främst i södra Afrika, aktualiserar frågan om *avalkoholiseringsprojekt*.

Missbruk av alkohol är ett stort problem i många u-länder liksom i i-länder. Frågan uppmärksammas också i biståndssammanhang, såväl av världshälsoorganisationen WHO som av SIDA inom ramen för hälsovårdssamarbetet med olika u-länder.

Bistånd på hälsovårdens område har under senare år alltmer inriktats på förebyggande åtgärder som syftar till att skapa en levnadsmiljö som lägger grunden för ett friskare liv. Hälsoupplysning som tar sikte exempelvis på allmän hygien och näringsfrågor spelar en allt viktigare roll i detta arbete. SIDA har i detta sammanhang även möjlighet att förmedla information om alkoholens skadeverkningar.

Det är emellertid en grundläggande princip i det svenska landprogramme-

rade biståndet att initiativet till nya program och projekt skall komma från mottagarländerna själva. Den svenska biståndsmyndigheten kan därför som regel inte – annat än i den dialog som kontinuerligt förs mellan givar- och mottagarland – hävda att en viss projektyp skall ingå i biståndet. Om däremot ett mottagarland skulle begära bistånd med program som syftar till att motverka skadeverkningar av alkohol, har SIDA möjlighet att tillmötesgå en sådan begäran.

SIDA har också möjligheter att efter ansökan bevilja enskilda svenska organisationer bidrag för insatser av denna typ i u-länder. Även i sådana fall bör det emellertid förutsättas att de tilltänkta insatserna är väl förankrade i vederbörande land.

Utskottet får mot denna bakgrund avstyrka motionen 1775.

4.2 Bundet bistånd och upphandling i Sverige

Propositionen (s. 63–64)

Med bundet bistånd avses gåvobistånd i form av varor och tjänster, som är förhandsbestämt till upphandling i Sverige. Bindning av landdestinerat bistånd förekommer endast inom det s. k. importstödet. Till det bundna biståndet räknas också katastrofbistånd, som utgår i form av varor upphandlade i Sverige för katastrofmedel samt naturabidrag till internationella livsmedelsprogram. Den faktiska upphandlingen i Sverige inom det bundna biståndet uppgick under budgetåret 1977/78 till 503 milj. kr. Måbeloppet för det bundna biståndet för budgetåret 1978/79 är 675 milj. kr. eller 17,4 % av de totala biståndsanslagen.

Som framhölls i prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m., kan bundet bistånd medföra betydande nackdelar för u-länderna. Riksdagen har på grundval härav uttalat (UU 1978/79:1, rskr 1978/79:9) att Sverige bör verka för ett återupptagande av de internationella avbindningsförhandlingarna i OECD:s kommitté för utvecklingsbistånd (DAC). Ett nytt svenskt initiativ i DAC kan bli mer övertygande om Sverige självt visar vägen för andra givarländer genom att minska andelen bundet bistånd. Minskad bindning ökar också möjligheterna att nå våra biståndspolitiska mål genom att samarbetet kan få ett större inslag av projekt och program, som inriktas på fattiga befolkningsgrupper. För budgetåret 1979/80 föreslås det bundna biståndet uppgå till 650 milj. kr. – en sänkning med 25 milj. kr. i förhållande till ramen för innevarande budgetår. Detta belopp motsvarar 14,8 % av de totala biståndsanslagen.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m) i vad avser yrkandet 1, nämligen att riksdagen uttalar

1. att den andel bundet bistånd som nu gäller behålls oförändrad för budgetåret 1979/80,

dels motionen 1978/79:1209 av Göthe Knutson m. fl. (m) i vad avser yrkandena 5–8, nämligen att riksdagen uttalar sig för

5. att andelen bundet bistånd höjs till en nivå som bättre överensstämmer med den som tillämpas av andra givarländer, fram tills dess att en allmän avbindning av biståndet kunnat uppnås,

6. att regeringen bör utfärda sådana direktiv för administrationen av det bundna biståndet, att detta i enlighet med riksdagens intention får en klart positiv *nettoeffekt* på den svenska sysselsättningen och betalningsbalansen,

7. att regeringen bör utfärda direktiv om förbättrad utbildning för biståndspersonal och förstärkt information till biståndsmottagarna om det svenska utbudet av varor och tjänster i enlighet med vad som i motionen anförts.

8. att regeringen snarast bör vidta åtgärder för att se till att de multilaterala biståndsorganens upphandling av varor och tjänster i Sverige i framtiden kommer att stå i en rimligare proportion till våra bidrag till dessa organisationer,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk) i vad avser delyrkandet 3.k), nämligen

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

k) att allt bistånd skall lämnas obundet.

Utskottet

Som framgår av budgetpropositionen är målbeloppet för bundet bistånd, dvs. bistånd i form av varor och tjänster som är förhandsbestämt till upphandling i Sverige, under innevarande budgetår 675 milj. kr., vilket motsvarar 17,4 % av de samlade biståndsanslagen. För budgetåret 1979/80 föreslås det bundna biståndet uppgå till 650 milj. kr., vilket alltså betyder en sänkning med 25 milj. kr. i förhållande till ramen för nuvarande budgetår. Eftersom de samlade biståndsanslagen samtidigt stiger, innebär detta en större relativ sänkning av målbeloppet, som sålunda skulle motsvara 14,8 % av de totala biståndsanslagen.

Tre motioner tar upp frågan om det bundna biståndet. I m-motionen 1205 yrkas att nuvarande andel för det bundna biståndet skall bibehållas oförändrad under nästa budgetår. I motionen 1209 yrkas bl. a. att andelen bundet bistånd skall höjas till en nivå som bättre överensstämmer med andra givarländers. I vpk-motionen 1781 yrkas att allt bistånd skall lämnas obundet.

Utskottet erinrar om att det i fjol (UU 1978/79:1) anslöt sig till ett uttalande

i prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m. om vikten av att Sverige verkar för att de s. k. avbindningsförhandlingar som tidigare förts i OECD:s kommitté för utvecklingsbistånd (DAC) blir återupptagna och att det från svensk sida i sådana förhandlingar bör kunna utfästas att vårt land är berett att ansluta sig till en internationell överenskommelse om avbindning som omfattar den största delen av det internationella biståndsflödet.

I årets budgetproposition framhålls att ett nytt svenskt initiativ härom i DAC kan bli mer övertygande om Sverige självt visar vägen för andra givarländer genom att minska sin andel bundet bistånd. Minskad bindning ökar också möjligheterna att nå våra biståndspolitiska mål genom att samarbetet kan få ett större inslag av projekt och program som inriktas på fattiga befolkningsgrupper, heter det i propositionen.

Sistnämnda uttalande skall ses mot bakgrunden av att bindning av landdestinerat bistånd endast förekommer inom det s. k. importstödet. I målbeloppet för bundet bistånd inräknas i övrigt sådant katastrofbistånd som utgår i form av varor upphandlade i Sverige med medel från katastrofposten samt naturabidragen till de internationella livsmedelsprogrammen.

Utskottet tillstyrker det för kommande budgetår i budgetpropositionen föreslagna målbeloppet för bundet bistånd och därmed en sänkning av dess relativa andel inom det samlade biståndet till något under 15 %. Andelen är därmed ändå något högre än under budgetåret 1977/78 (ca 14 %). I konsekvens med detta ställningstagande avstyrks yrkandet 1 i motionen 1205, yrkandet 5 i motionen 1209 och delyrkandet 3.k) i motionen 1781.

I yrkandet 6 i motionen 1209 föreslås att regeringen bör utfärda sådana direktiv för administrationen av det bundna biståndet att detta får en klart positiv nettoeffekt på sysselsättningen och betalningsbalansen. Kraven på en dylik positiv nettoeffekt måste enligt motionen ges prioritet framför SIDA:s allmänna målsättning att i första hand tillvarata mottagarländernas intressen. Enligt motionärerna bör det därför åligga SIDA att se till att det bundna biståndet inte alls eller endast i ringa mån används för finansiering av sådan import till mottagarländerna som skulle skett även utan svenskt bistånd.

Med anledning av detta yrkande vill utskottet erinra om en rad tidigare ställningstaganden i denna fråga från riksdagens sida, enligt vilka det hela den tid som en uttrycklig bindning av viss del av det bilaterala biståndet varit aktuell förutsatts att denna skall vara enkel, dvs. enbart kopplad till givarlandet och inte dessutom till vissa varor eller tjänster. Det har framhållits som viktigt att det bundna biståndet utformas så att det medför minsta möjliga nackdelar för mottagarländerna. Dessa ståndpunkter bekräftades senast i utskottets betänkande (UU 1978/79:1) förra året med anledning av prop. 1977/78:135 om riktlinjer för det internationella utvecklingssamarbetet m. m. Utskottet finner inte anledning att frångå denna princip och avstyrker därför det nu aktuella yrkandet 6 i motionen 1209.

I yrkandet 7 i motionen 1209 heter det att regeringen bör utfärda direktiv

om förbättrad utbildning av biståndspersonal och förstärkt information till biståndsmottagarna om det svenska utbudet av varor och tjänster.

Som framgår av SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1979/80, eftersträvar styrelsen att ge mottagarländerna bättre information om det svenska utbudet av varor och tjänster, även om detta i första hand är en uppgift för företagen och de exportfrämjande myndigheterna. Sådan information kan enligt SIDA bidra till att både Sverige och mottagarna utnyttjar det bundna biståndet effektivare. Det framgår vidare att SIDA:s kontakter med de svenska exportfrämjande organen och näringslivet har intensifierats. Det har skett bl. a. genom ett seminarium i samarbete med Exportrådet med stort deltagande från svenska exportföretag. Informationsdagar har genomförts för enskilda företag inom bl. a. verkstads- och varvsindustrierna. Exportrådet har av SIDA fått i uppdrag att göra konsultstudier för att kartlägga exportmöjligheterna till Sri Lanka och Pakistan, och en liknande utredning om Bangladesh har förut genomförts. En särskild utredning har gjorts om u-ländernas behov och Sveriges utbud av fiskefartyg. SIDA har också funnit det angeläget att stödja programländernas egen upphandling, bl. a. genom direkt upphandlingsstöd, utbildning av inköpare och bättre information om den svenska marknaden. SIDA har inbjudit delegationer av inköpare från mottagarländer till Sverige för att studera och informera sig om den svenska marknaden. SIDA avser att utarbeta en handbok för mottagarländerna med riktlinjer och anvisningar för hur det bundna biståndet kan utnyttjas.

Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om uttalandena i årets budgetproposition om det klara samband som föreligger beträffande en rad mottagarländer mellan höjda landramar och ökad import från Sverige vid sidan av den andel som är förhandsbunden till sådan import. SIDA redovisar i sin anslagsframställning en betydande sådan upphandling av svenska varor och tjänster utanför det bundna biståndet. Det av SIDA kända direkta återflödet av biståndsmedel till Sverige under föregående budgetår uppgick till ca 30 % av de samlade biståndsanslagen. Därtill kommer ett visst återflöde i form av mottagarländers och internationella biståndsprogram upphandling i Sverige utan SIDA:s förmedling. Omfånget därav är svårt att rätt uppskatta men beräkningar tyder på att det svarar för ytterligare 10 à 20 % av de samlade biståndsanslagen.

Vad beträffar önskemålet i samma yrkande om förbättrad utbildning av biståndspersonal i dessa frågor, konstaterar utskottet att det givetvis åligger sådan personal att i samband med det bundna biståndet på bästa sätt informera om det svenska utbudet av varor och tjänster. Annan exportfrämjande verksamhet åligger däremot andra statliga organ än SIDA och dess personal.

Det nu aktuella yrkandet 7 i motionen 1209 torde med det anförda få anses besvarat.

I yrkandet 8 i motionen 1209 heter det att regeringen snarast bör vidta

åtgärder för att de multilaterala biståndsorganens upphandling av varor och tjänster i Sverige skall stå i en rimligare proportion till våra bidrag till dessa organisationer.

Av SIDA:s anslagsframställning för nästa budgetår framgår att SIDA ökat sina kontakter med FN-organens upphandlingsavdelningar för att förbättra deras kunskaper om svenska varor och därmed öka deras intresse för upphandling i Sverige. Inköpssektionen vid SIDA sprider även information till svenska företag om planerade upphandlingar inom Världsbanken, UNDP och andra FN-organ.

Det är svårt att bilda sig en fullständig uppfattning av FN-systemets upphandling av varor och tjänster i Sverige. Uppenbart är emellertid att denna upphandling skulle kunna vara väsentligt större. Men detta är primärt en marknadsföringsfråga, eftersom de svenska bidragen till de internationella biståndsprogrammen inte är bundna till svenska varor (undantag är naturbidragen till internationella livsmedelsprogram). Enligt vad utskottet erfarit har i samverkan mellan UD, handelsdepartementet och Sveriges exportråd representanter för UNDP och FN:s fackorgan under hösten besökt Sverige för diskussioner om dessa frågor med departement, myndigheter och näringslivet. Vid ett möte mellan UNDP och fackorganen i Genève i februari i år togs frågan om upphandling från Sverige och övriga nordiska länder upp till särskild behandling.

Utskottet utgår från att dessa strävanden att göra FN-organen bättre underkunniga om inköpsmöjligheterna i Sverige fullföljs på olika sätt.

Det nu aktuella yrkandet 8 i motionen 1209 torde därmed få anses besvarat.

4.3 Samarbete med enskilda länder

Propositionen (s. 66–93)

I propositionen redogörs närmare för pågående och planerat utvecklings-samarbete m. m. med Angola, Bangladesh, Botswana, Cuba, Etiopien, Guinea-Bissau, Indien, Kap Verde, Kenya, Laos, Lesotho, Moçambique, Pakistan, Portugal, Somalia, Sri Lanka, Swaziland, Tanzania, Tunisien, Vietnam och Zambia.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:247 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandena 1 och 2, vari riksdagen föreslås

1. att hos regeringen hemställa om förslag till samarbete med Demokratiska folkrepubliken Yemen om bestämda utvecklingsprojekt som kan inpassas i landets femårsplan,

2. att anslå 25 milj. kr. i katastrofhjälp till Demokratiska folkrepubliken Yemen,

dels motionen 1978/79:426 av Anders Björck m. fl. (m), yrkandet 3, nämligen

3. att riksdagen i skrivelse till regeringen begär en avvecklingsplan för det svenska biståndet till Vietnam,

dels motionen 1978/79:502 av Sture Korpås m. fl. (c), yrkandet 1, nämligen

1. att riksdagen fastställer en oförändrad landram för Vietnam på 380 milj. kr.,

dels motionen 1978/79:587 av Gunnar Oskarson m. fl. (m), yrkandet 1, nämligen att riksdagen beslutar

1. att omgäende ompröva vårt u-landsbistånd till Vietnam,

dels motionen 1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m), yrkandena 3, 4, 8 och 11, nämligen att riksdagen

3. till Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2), Samarbete med enskilda länder, Vietnam, för budgetåret 1979/80 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 200 milj. kr. minskat reservationsanslag av 200 milj. kr.,

4. uttalar att fortsatt bistånd till Vietnam måste bli beroende av utvecklingen i regionen,

8. uttalar att Sverige i samband med förhandling om biståndet till Etiopien prövar frågan om bistånd med beaktande av hur de mänskliga fri- och rättigheterna tillämpas i landet,

11. avvisar förslaget i budgetpropositionen om svensk medverkan med biståndsmedel i driftskedet av Bai Bang-projektet,

dels motionen 1978/79:1771 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandena 7, 8 och 9, nämligen att riksdagen beslutar

7. att medelsramen för bistånd till Angola utöver regeringens förslag höjs med 10 milj. kr. till 80 milj. kr. för budgetåret 1979/80,

8. att medelsramen för bistånd till Kap Verde utöver regeringens förslag höjs med 5 milj. kr. till 28 milj. kr. för budgetåret 1979/80,

9. att 30 milj. kr. avsätts för i motionen förordat biståndssamarbete med Jamaica och Dominikanska republiken,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandena 3.c)–g), nämligen

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

e) att biståndet till Bangladesh, Indien, Lesotho, Zambia och Kenya bibehålls på oförändrad nivå,

f) att biståndet till Vietnam, Moçambique, Laos, Guinea-Bissau, Angola och Cuba ökas enligt vad som i motionen angetts,

g) att biståndet till Cuba skall fortsätta efter 1979/80 års budgets utgång.

Utskottet

Angola

I s-motionen 1771 föreslås att medelsramen för Angola utöver regeringens förslag skall höjas med 10 milj. kr. till 80 milj. kr. för budgetåret 1979/80. I vpk-motionen 1781 föreslås att medelsramen för Angola höjs med 30 milj. kr. till 100 milj. kr. för budgetåret 1979/80.

Såväl SIDA som regeringen har för nästa budgetår föreslagit en medelsram för Angola på 70 milj. kr., dvs. 10 milj. kr. mer än under innevarande budgetår.

Biståndet till Angola utgår fortfarande huvudsakligen i form av importstöd. Förhandlingarna om ett mer långsiktigt projekt- och programsamarbete har tidigare försenats, vilket bl. a. lett till att vissa reservationer uppstått. Insatsavtal om samarbete på fiske- och hälsovårdsområdet träffades i början av år 1979.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om landram för Angola, som är identiskt med vad SIDA föreslagit. Katastrofmedel torde också kunna tas i anspråk för eventuella extra insatser i form av livsmedelsbistånd eller flyktingstöd.

Utskottet avstyrker mot denna bakgrund yrkandet 7 i motionen 1771 liksom delyrkandet 3.f) i motionen 1781, det sistnämnda såvitt gäller höjning av landramen för Angola.

Cuba

I vpk-motionen 1781 föreslås dels att medelsramen för Cuba höjs med 40 milj. kr. till 70 milj. kr. budgetåret 1979/80, dels att biståndet till Cuba skall fortsätta också efter utgången av budgetåret 1979/80.

Utan särskilt yrkande därom framhålls i s-motionen 1771 att bistånd även fortsättningsvis bör ges till Cuba och att det ekonomiska samarbetet med landet bör utvidgas i framtiden.

I enlighet med det treåriga biståndsavtal som ingicks år 1977 med Cuba efter riksdagens tidigare beslut (UU 1975/76:14, rskr 349; UU 1976/77:17, rskr 248) att successivt avveckla biståndet till landet, uppgår landramen för innevarande budgetår och för budgetåret 1979/80 till 30 milj. kr. för vart och ett av åren. Det egentliga biståndssamarbetet med Cuba skall enligt de åberopade riksdagsbesluten upphöra vid utgången av nästa budgetår.

Utskottet biträder inte den i motionen 1771 uttryckta tanken på en fortsättning av biståndet till Cuba efter utgången av nästa budgetår.

Samtidigt har emellertid riksdagen från budgetåret 1977/78 ställt medel till förfogande för att underlätta ett bredare samarbete mellan Sverige och Cuba. Ett protokoll om sådant samarbete undertecknades av Sverige och Cuba i september 1977. Utskottet behandlar längre fram i betänkandet, i avsnitt 4.9 (Bredare samarbete), frågan om samarbetet med Cuba på andra områden än det långsiktiga utvecklingssamarbetet.

Utskottet konstaterar att förslagen i budgetpropositionen rörande samarbetet med Cuba står i överensstämmelse med beslut som förut tagits av riksdagen och avstyrker därför det nu aktuella delyrkandet 3.g) i motionen 1781. Även delyrkandet 3.f) i samma motion, det sistnämnda såvitt avser Cuba, avstyrks.

Etiopien

I m-motionen 1205 föreslås att Sverige i samband med förhandling om biståndet till Etiopien prövar frågan om bistånd med beaktande av hur de mänskliga fri- och rättigheterna tillämpas i landet.

Landramen för Etiopien har legat oförändrad vid 70 milj. kr. under två budgetår, och samma belopp föreslås i propositionen som landram även för budgetåret 1979/80.

Som framgår av budgetpropositionen har utvecklingen i Etiopien under senare år kännetecknats av konflikter och motsättningar med inslag av våld och övergrepp. Sedan kriget mot Somalia avslutats, torde det inrikespolitiska läget emellertid ha stabiliserats. Trots svårigheterna har det svenska biståndsprogrammet i stort sett kunnat genomföras. Det fortsätter att vara inriktat på att stödja de fattiga grupperna på landsbygden genom jordbruksutveckling, primärskolebyggen, sjuk- och hälsovård, skogsbruk och vattenförsörjning.

Utöver landramen har Sverige under år 1978 även lämnat ett bidrag om 10 milj. kr. som svar på en internationell vädjan om livsmedelsleveranser till de av torra drabbade delarna av Etiopien.

Regeringen räknar enligt propositionen med att det nu åter skall bli möjligt med en långsiktig planering av biståndet.

Utskottet hade anledning att i sitt betänkande (UU 1977/78:10) över fjolårets budgetproposition beröra läget beträffande de mänskliga rättigheterna i Etiopien i samband med behandlingen av ett motionsyrkande om att biståndsverksamheten där borde upphöra. Utskottet uttryckte då oro över det flagranta åsidosättandet av mänskliga rättigheter i Etiopien men konstaterade samtidigt att principen om biståndets långsiktighet i förening med Etiopiens uppenbara utvecklingsbehov gjorde att utskottet inte var berett att förorda ett avbrytande av biståndet.

Den bristande respekten för mänskliga rättigheter i Etiopien inger fortsatt oro. Utskottet utgår från att regeringen nära följer utvecklingen och vid behov

använder sig av sina möjligheter att på lämpligt sätt påtala kränkningar av mänskliga rättigheter i landet.

Det nu aktuella yrkandet 8 i motionen 1205 torde därmed få anses besvarat. Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna landramen för Etiopien.

Kap Verde

I s-motionen 1771 föreslås att medelsramen för bistånd till Kap Verde utöver regeringens förslag höjs med 5 milj. kr. till 28 milj. kr. för budgetåret 1979/80.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen en landram av 23 milj. kr., vilket är samma belopp som SIDA föreslagit för Kap Verde under budgetåret 1979/80.

Svenskt bistånd har utgått till Kap Verde sedan budgetåret 1976/77, huvudsakligen i form av importstöd. Medlen har använts bl. a. för import av konstruktionsmaterial för bevattningsprojekt, utrustning för fiskesektorn, byggnadsutrustning och konsultstudier samt för inköp av bilar och papper i Sverige.

Efter tio års ihållande torka är Kap Verde starkt beroende av bistånd för sin livsmedelsförsörjning. Sverige har vid två tillfällen givit Kap Verde katastrof-bistånd med sammanlagt 10 milj. kr. utöver landramen som bidrag till en lindring av den svåra livsmedelssituationen. Utskottet har anledning anta att regeringen även i fortsättningen är beredd att välvilligt pröva ansökningar om extra bistånd i katastrofsituationer.

Vid sidan av det reguljära biståndet bidrar SIDA dessutom med 9,4 milj. kr. till ett mödra- och barnvårdsprojekt som genomförs av Rädda barnen i samarbete med Kap Verdes hälsovårdsministerium.

Mot denna bakgrund finner utskottet inte anledning att förorda en höjning av Kap Verdes landram utöver regeringens förslag och avstyrker därför det nu aktuella yrkandet 8 i motionen 1771.

Vietnam

Flera yrkanden i de aktuella motionerna rör det svenska biståndet till Vietnam, dess omfattning och fortsättning m. m.

I budgetpropositionen föreslås för nästa budgetår – 1979/80 – en finansiell landram på 400 milj. kr., dvs. en höjning med 20 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår, då landramen uppgår till 380 milj. kr.

Häremot ställs dels i motionen 502 yrkandet att riksdagen för nästa budgetår skall fastställa en oförändrad landram för Vietnam på 380 milj. kr., dels i m-motionen 1205 yrkandet att nästa budgetårs anslag för bistånd till Vietnam i förhållande till regeringens förslag skall minskas med 200 milj. kr., dvs. halveras till 200 milj. kr., dels ett delyrkande i vpk-motionen 1781 att biståndet till Vietnam skall ökas till 450 milj. kr. under nästa budgetår.

Motionen 502 anför till motivering för sitt yrkande härvidlag bl. a. att Vietnams ingripande i Kampuchea rimligen påverkar det planmässiga utvecklingsarbetet i Vietnam samtidigt som det starkt ökar behovet av katastrofinsatser såväl i Vietnam som i Kampuchea och Indokina i övrigt. (Samma motion har ett följdyrkande av innebörden att de 20 milj. kr. som inbesparas genom att bibehålla oförändrad landram skall tillföras katastrofposten och användas för att lindra nöden inom Vietnam och Kampuchea. Det senare yrkandet behandlas av utskottet i avsnittet 4.6 Katastrofbistånd och allmänt flyktningbistånd m. m.)

I motiveringen för halveringsyrkandet i m-motionen 1205, som återfinns i den bakomliggande partimotionen 1978/79:1108, åberopas bl. a. att de mänskliga rättigheterna i Vietnam under de senare åren allvarligt kränkts och att Vietnam nyligen intervenerat utanför sitt eget territorium och fört ett regelrätt anfällskrig mot Kampuchea. Anfällskrig och ockupation måste höra till de allvarligaste kränkningarna av mänskliga rättigheter, heter det i motionen. Vid omprövningen av biståndet till Vietnam bör enligt motionen gällande åtaganden och pågående arbeten beaktas, men motionärerna avvisar den i budgetpropositionen framförda tanken att Sverige under en övergångstid skulle medverka i Bai Bang-projektet även efter dess färdigställande för att trygga driften av anläggningen. (I följdyrkanden till det yrkande som nu är i fråga föreslås i motionen 1205 vidare att 120 milj. kr. utöver regeringens förslag skall anvisas för katastrofbistånd, varvid en del av dessa extra medel förutsätts ställas till FN:s flyktingkommissaries förfogande för hjälp åt flyktingar i Sydostasien, och att 20 milj. kr. utöver regeringens förslag skall anvisas för bistånd genom enskilda organisationer, i huvudsak missionssamfunden och de humanitära organisationerna. Dessa yrkanden behandlas av utskottet under resp. delavsnitt 4.6 och 4.7 längre fram i betänkandet.)

I ett särskilt yrkande i motionen 1205 föreslås att riksdagen avvisar förslaget i budgetpropositionen om svensk medverkan med biståndsmedel i driftskedet av Bai Bang-projektet, och i ännu ett yrkande i samma motion föreslås riksdagen uttala att fortsatt bistånd till Vietnam måste bli beroende av utvecklingen i regionen.

I motionen 420 yrkas att riksdagen i skrivelse till regeringen begär en avvecklingsplan för det svenska biståndet till Vietnam, och i motionen 587 föreslås riksdagen besluta att omgående ompröva biståndet till Vietnam.

Utskottet vill först ta ställning till de båda sistnämnda yrkandena om en avvecklingsplan resp. en omgående omprövning av biståndet till Vietnam. Både i motionen 420 och 587 knyter motionärerna sina yrkanden i detta sammanhang till påtalanden av den vietnamesiska väpnade interventionen i grannlandet Kampuchea. Utskottet har i ett tidigare avsnitt i detta betänkande (4.1 Allmänt) behandlat och avstyrkt två andra yrkanden i samma motioner med förslag om allmänna regler för avbrytande av bistånd till länder som bedriver anfällskrig eller är engagerade utomlands i militära operationer vilka icke kan betraktas som vidtagna i självförsvar. Utskottet har där pekat

på svårigheten att ställa upp dylika generella regler och framhållit att en prövning sist och slutligen måste göras i varje enskilt fall. Utskottet har vidare velat understryka att biståndet inte bör utnyttjas som utrikespolitiskt påtryckningsmedel, eftersom utvecklingsamarbete bygger på långsiktiga förutsättningar och ett plötsligt avbrytande därav kan åstadkomma stor skada för båda parter i samarbetet liksom för de människor som biståndet är avsett att hjälpa. Utskottet har därvid åberopat tidigare uttalanden av samma innebörd från riksdagens sida.

Sverige har klart tagit avstånd från Vietnams militära intervention i Kampuchea och lika bestämt vänt sig mot Kinas väpnade angrepp på Vietnam. Med instämmande i dessa avståndstaganden anser inte utskottet att dessa händelser i sig rycker undan de grundläggande förutsättningarna för utvecklingsamarbetet. Detta bör därför i den utsträckning som är möjlig fullföljas i enlighet med uppgjorda planer. Det rör sig om angelägna satsningar för ekonomisk och social utveckling av ett fattigt land som blivit svårt förhärjat under årtionden av krig och inbördeskrig. Ett avbrytande av dessa biståndsinsatser, i vilka från svensk sida redan investerats mycket stora ekonomiska och personella resurser, skulle innebära en oförsvarlig kapitalförstörelse och vara till skada också för svenska intressen och för Sveriges anseende. Utskottet avstyrker därför det nu aktuella yrkandet 3 i motionen 420 och det nu aktuella yrkandet 1 i motionen 587.

Av motsvarande skäl avstyrker utskottet yrkandet 3 i motionen 1205, som syftar till en reduktion med 200 milj. kr., dvs. en halvering, av regeringens förslag till landram för Vietnam under nästa budgetår. En sådan reduktion av landramen skulle kraftigt försvåra och fördröja fullföljandet av de pågående projekten inom biståndssamarbetet. Den skulle också försvåra eller omöjliggöra nya insatser eller sådana insatser som är ägnade att trygga att de pågående projekten inte blott blir färdigställda utan även effektivt tagna i drift.

I samma motion 1205 hemställs vidare att riksdagen uttalar att fortsatt bistånd till Vietnam måste bli beroende av utvecklingen i regionen. Enligt utskottets mening är det självklart att biståndssamarbetet med varje land kan påverkas och bli beroende av den framtida utvecklingen där. Om utvecklingen skulle bli sådan att de grundläggande förutsättningarna för samarbetet rubbas och ett uppnående av de svenska biståndsmålen därmed försvåras eller omöjliggörs, kan detta givetvis inte undgå att påverka vårt lands beredvillighet att fortsätta eller öka biståndsinsatserna. Såvitt kan bedömas har de grundläggande förutsättningarna för biståndet till Vietnam inte på något avgörande sätt förändrats till följd av de senaste månadernas händelser. Det nu aktuella yrkandet 4 i motionen 1205 avstyrks därför.

I motionen 502 har, som förut nämnts, föreslagits en oförändrad landram för Vietnam under nästa budgetår, dvs. ett belopp av 380 milj. kr. i stället för regeringens förslag om 400 milj. kr. Yrkandet motiveras bl. a. med antagan-

det att det planmässiga utvecklingsarbetet i Vietnam måste bli påverkat av ingripandet i Kampuchea. Motionärerna anser att de 20 milj. kr. som inbesparas genom denna reduktion i stället bör användas som katastrofhjälp i Vietnam och Kampuchea. Utskottet utesluter inte att någon del av landramen kan komma att tas i anspråk för mer humanitärt betonade insatser föranledda av de skador som de senaste månadernas nya krigshändelser i området fört med sig. Det bör dock i så fall ske i fullt samförstånd mellan samarbetsparterna.

Det bör i detta sammanhang också hållas i minnet att regeringen i propositionen har räknat med att ta i anspråk katastrofmedel även under budgetåret 1979/80, närmast med anledning av de skador på jordbruket som stora översvämningar där under hösten 1978 förorsakat.

Att däremot nu fastställa ett belopp för humanitära insatser i Indokina i enlighet med vad som föreslås i motionen 502 finner utskottet inte motiverat.

Det är ännu för tidigt att överblicka om eller i vad mån den vietnamesiska interventionen i Kampuchea och den kinesiska interventionen i Vietnam menligt inverkat på de hittillsvarande tidsplanerna för skogsindustriprojektet i Bai Bang och för de båda sjukhusprojekten i Uong Bi och Hanoi, vilka tillsammans svarar för huvuddelen av det svensk-vietnamesiska utvecklingssamarbetet. Det bör emellertid på ömse sidor finnas en stark strävan att i möjligaste mån undvika ytterligare förseningar och därav följande fördröjningar av projekten. För att möjliggöra en planmässig fortsättning av utvecklingssamarbetet och därmed även ett planmässigt fullföljande av pågående projekt tillstyrker utskottet den av regeringen föreslagna landramen om 400 milj. kr. Också det nu aktuella yrkandet 1 i motionen 502 avstyrks därför.

Samtidigt avstyrks delyrkandet 3.f) i motionen 1781 till den del som detta hänför sig till biståndet till Vietnam.

Av budgetpropositionen framgår att enligt hittillsvarande planer delar av de tre huvudprojekten relativt snart beräknas vara färdiga att tas i drift och att detta redan är fallet med vissa delar av Bai Bang-projektet. Från vietnamesisk sida har gjorts en framställning om svensk medverkan även i driftskedet av Bai Bang. Regeringen anser sådant stöd motiverat under en övergångsperiod, och planering har inletts av den svenska insatsen därvidlag.

I motionen 1205 yrkas på ett avvisande av denna propå i budgetpropositionen om svensk medverkan med biståndsmedel i driftskedet av Bai Bang-projektet. I motiveringen för yrkandet heter det bl. a. att, om utländsk medverkan och hjälp behövs vid driften, bör sådana tjänster kunna inhandlas på vanlig kommersiell väg.

Liksom regeringen finner utskottet det rimligt att Sverige går den vietnamesiska begäran om viss medverkan i det inledande driftskedet till mötes och på så sätt även försäkras om att det stora och komplicerade skogsindustriprojektet i Bai Bang kommer till avsedd nytta och att de omfattande maskin-, byggnads- och utbildningsinvesteringar m. m. som där

gjorts inte går till spillo på grund av bristande resurser för uppföljning. Under en övergångsperiod bör Sverige därför vara berett att lämna stöd i driftskedet.

Några bestämda kostnadsprognoser för en dylik svensk medverkan i driftskedet, utöver den mindre del som faller på nästa budgetår, föreligger ännu inte. Härför krävs ytterligare analyser, studier och förhandlingar. Utskottet utgår från att resultaten härav kommer att framläggas i nästa års budgetproposition och att riksdagen då får tillfälle att närmare pröva den tänkta omfattningen – i såväl tids- som beloppshänseende – av det svenska uppföljningsengagemanget i Bai Bang-projektet. Mot denna bakgrund avstyrks det nu aktuella yrkandet 11 i motionen 1205.

Övriga programlandsyrkanden

I vpk-motionen 1781 föreslås i delyrkandet 3.e) att biståndet till Bangladesh, Indien, Lesotho, Zambia och Kenya bibehålls på oförändrad nivå och i delyrkandet 3.f) att biståndet till Vietnam, Moçambique, Laos, Guinea-Bissau, Angola och Cuba ökas i enlighet med vad som i motionen angetts.

De ökningarna i förhållande till regeringens förslag som föreslås i motionen uppgår till följande belopp: Vietnam 50 milj. kr., Moçambique 40 milj. kr., Laos 30 milj. kr., Guinea-Bissau 15 milj. kr., Angola 30 milj. kr. och Cuba 40 milj. kr.

Utskottet har ovan haft anledning behandla andra yrkanden om förändring av regeringens förslag beträffande landramar för Vietnam, Angola och Cuba under nästa budgetår och därvid tillstyrkt propositionens förslag.

Utskottet ansluter sig till propositionens förslag även vad beträffar landramar under budgetåret 1979/80 för de övriga länder som nämns i nu förevarande yrkanden.

Utskottet avstyrker därför de nu aktuella delyrkandena 3.e) och 3.f) i motionen 1781.

Yrkanden om nya samarbetsländer

Länder i det karibiska området

I s-motionen 1771 föreslås att 30 milj. kr. avsätts för biståndssamarbete med Jamaica och Dominikanska republiken. Enligt motionärerna skall det föreslagna biståndssamarbetet ses som ett stöd för dessa karibiska länders strävan att befästa demokrati och social utveckling. Det framhålls att förslaget däremot inte innebär att länderna i fråga skulle bli programländer i traditionell bemärkelse utan att insatsen där efter hand bör kunna trappas ned i takt med att demokratin befästs. Det heter i motionen vidare bl. a. att Sverige också på annat sätt bör utvidga stödet till de krafter som kämpar för

demokrati och social rättvisa i Latinamerika.

Utskottet konstaterar att visst samarbete med utnyttjande av biståndsmedel från anslagsposten Bredare samarbete redan inletts med Jamaica. Ca 3,2 milj. kr. har sålunda avsatts för bl. a. konsultstudier avseende vatten- och energiförsörjningsprojekt och avseende ett projekt för en förbättrad mjölkproduktion.

Indirekt går även visst svenskt bistånd till Dominikanska republiken. SIDA har sålunda under innevarande budgetår beviljat LO/TCO ett bidrag på 0,4 milj. kr. för bistånd med facklig grundutbildning genom den dominikanska landsorganisationen CGT.

Bilaterala svenska biståndsinsatser i övriga Latinamerika görs främst på flyktinghjälpens område med medel från den särskilda anslagsposten för humanitärt bistånd i Latinamerika. Denna anslagspost föreslås i budgetpropositionen för nästa budgetår bli höjd från f. n. 21 till 30 milj. kr. En avsevärd del av dessa humanitära biståndsinsatser görs i Costa Rica, som under senare år blivit fristad för ett stort antal flyktingar från det övriga Latinamerika.

Utskottet finner det önskvärt att Sveriges samarbete med demokratiska länder i det karibiska området förstärks. I samarbetet kan ingå svenskt stöd i olika former. Dessa stödsinsatser bör främst ske inom ramen för det bredare samarbetet men också andra stödformer kan visa sig lämpliga, exempelvis genom särskilda samarbetsavtal, stöd via Karibiska utvecklingsbanken, insatser via SAREC eller genom fonden för industriellt samarbete med u-länder etc.

Utskottet utgår ifrån att regeringen närmare prövar formerna härför – bl. a. med hänsyn till att dessa länder inte tillhör de fattigaste u-länderna – och föreslår därför att posten Bredare samarbete av reservationsmedel tillförs de ytterligare medel, som kan behövas härför. På sikt bör liknande insatser kunna komma i fråga inom andra delar av världen.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks det nu aktuella yrkandet 6 i motionen 1771.

Demokratiska folkrepubliken Yemen

I vpk-motionen 247 föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till samarbete med Demokratiska folkrepubliken Yemen om bestämda utvecklingsprojekt som kan inpassas i landets femårsplan samt att 25 milj. kr. anslås i katastrofhjälp till Demokratiska folkrepubliken Yemen.

Liknande motionsyrkanden behandlades av utskottet senast i fjol (UU 1977/78:10). Utskottet konstaterade då att visst svenskt bistånd indirekt kommit Demokratiska folkrepubliken Yemen till del genom att statliga biståndsmedel anslagits till Rädda barnens verksamhet där. Bidrag hade bl. a. lämnats till Rädda barnens samarbete med de yemenitiska hälsovårdsmyndigheterna avseende utbildning och hälsovårdsutrustning m. m. Våren 1978 beviljade Rädda barnen ytterligare ett anslag på 2 milj. kr. för detta

hälsovårdssamarbete.

Utskottet konstaterade vidare i samma betänkande att inga förutsättningar förelåg för att uppta Demokratiska folkrepubliken Yemen som programland. Inga omständigheter har därefter tillkommit som föranleder utskottet att ändra denna inställning.

Utskottet avstyrker med hänvisning härtill de båda nu aktuella yrkandena 1 och 2 i motionen 247.

4.4 Flyktingar, befrielseörelser m. m. i södra Afrika

Propositionen (s. 95–97)

Anslagsposten för bistånd till flyktingar, befrielseörelser och apartheidpolitikens offer i södra Afrika under innevarande budgetår uppgår till 85 milj. kr. Därtill har från katastrofanslaget anvisats ytterligare inemot 25 milj. kr. för motsvarande ändamål. Den närmare fördelningen av stödet till befrielseörelser m. m. i södra Afrika under budgetåren 1976/77–1978/79 framgår av en tabell i budgetpropositionen.

För budgetåret 1979/80 beräknas i propositionen ett medelsbehov av 120 milj. kr. Liksom tidigare förutses att medel ur katastrofreserven därutöver kan komma att utnyttjas för insatser i södra Afrika. Detta blir särskilt aktuellt, om Namibia och Zimbabwe uppnår självständighet. Det finns i ett sådant läge anledning inleda ett långsiktigt utvecklingssamarbete med de nya staterna.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:590 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandet 1, nämligen

1. att riksdagen under punkten C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete i bil. 6 till budgetpropositionen till Flyktingar, befrielseörelser och apartheidpolitikens offer i södra Afrika utöver de i propositionen föreslagna summorna anslår till Patriotiska fronten 40 milj. kr., till SWAPO 40 milj. kr., till ANC 30 milj. kr. och till SACTU 10 milj. kr.,

dels motionen 1978/79:864 av Allan Åkerlind (m), vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1978/79:100, bil. 6, beslutar

1. att ingen u-hjälp skall ges till s. k. befrielseörelser,
2. att anslaget under rubriken "Flyktingar, befrielseörelser och apartheidpolitikens offer i södra Afrika" utgår och att därmed u-hjälpsanslaget minskas med 120 milj. kr.,

3. att i de fall särskilda behov uppstår för flyktingar i området detta täcks av medel ur katastrofbiståndet liksom tidigare.

Utskottet

I motionen 864 yrkas att ingen u-hjälp skall ges till befrielseförelser, att förevarande anslagspost bör utgå, att biståndsanslaget därför bör minskas med 120 milj. kr. samt att i de fall särskilda behov uppstår för flyktingar i södra Afrika detta bör täckas med medel ur katastrofbiståndet.

I vpk-motionen 590 föreslås att det utöver regeringens förslag under förevarande anslagsrubrik anvisas 40 milj. kr. till Patriotiska fronten, 40 milj. kr. till SWAPO, 30 milj. kr. till ANC och 10 milj. kr. till SACTU.

I budgetpropositionen föreslås att anslagsposten för stöd till flyktingar, befrielseförelser och apartheidpolitikens offer i södra Afrika beräknas till 120 milj. kr. för nästa budgetår. För innevarande budgetår beräknades 85 milj. kr., men härutöver hade vid årsskiftet för ändamålet tagits i anspråk ytterligare drygt 24 milj. kr. från anslagsposten för katastrofbistånd. Som framgår av propositionen förutses också för det kommande budgetåret att medel ur katastrofreserven kan komma att utnyttjas för insatser i södra Afrika utöver den ram på 120 milj. kr. som nu förhandsberäknas. Detta kan bli särskilt aktuellt, heter det, om Namibia och Zimbabwe uppnår självständighet.

I södra Afrika förvärras uppenbarligen flyktingsituationen från vecka till vecka. De flyktingtal som var aktuella när budgetpropositionen färdigställdes har sedan dess avsevärt ökat, och i slutet av februari beräknades antalet flyktingar i regionen sålunda till omkring 200 000, varav ungefär halva antalet i flyktingläger i Moçambique. De övriga finns i huvudsak i Angola, Zambia och Botswana.

Med anledning av den förvärrade flyktingsituationen i södra Afrika och den likaledes svåra flyktingsituationen i Sydostasien har regeringen i början av mars beslutat lämna FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) ett extra bidrag om 10 milj. kr. (utöver de 8 milj. kr. i extra bidrag som från svensk sida redan lämnats UNHCR för dess arbete i södra Afrika under första hälften av innevarande budgetår). Det senaste extrabidraget, som tillkommit som svar på en särskild vädjan från UNHCR, har lämnats som ett generellt bidrag till organisationens reguljära program, vars tyngdpunkt numera ligger vid verksamhet bland flyktingar i Sydostasien och södra Afrika.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag under förevarande avsnitt och avstyrker följaktligen motionen 864 liksom det nu aktuella yrkandet I i motionen 590.

I s-motionen 1771 yrkas på en förstärkning med 27 milj. kr. utöver regeringens förslag av anslagsposten för katastrofbistånd m. m. och att denna förstärkning skall utnyttjas dels för extra bidrag till FN:s flyktingkommissariat (UNHCR), dels för annat flyktingarbete. I detta sammanhang pekar motionärerna inte minst på de stora hjälpbehoven i södra Afrika i samband med de ytterligare växande flyktingströmmarna där. Utskottet återkommer längre fram i betänkandet till detta yrkande, som behandlas i avsnittet 4.6 (Katastrofbistånd, allmänt flyktingbistånd m. m.) tillsammans med motions-

yrkanden om flyktingbistånd även i andra delar av världen än södra Afrika.

4.5 Bistånd till andra befrielse rörelser och hjälporganisationer m. m.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:247 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandena 5–9, nämligen att riksdagen föreslås

5. att för budgetåret 1979/80 anslå 10 milj. kr. i stöd till PLO,

6. att för budgetåret 1979/80 anslå 10 milj. kr. i stöd till palestinska Röda halvmånen.

7. att hos regeringen hemställa att Sverige i FN verkar för ett fördömande av Irans, USA:s och Storbritanniens förbrytelser mot Oman,

8. att för budgetåret 1979/80 anslå 10 milj. kr. i stöd till den omanska befrielse rörelsen PFLO,

9. att för budgetåret 1979/80 anslå 5 milj. kr. vardera i stöd till de eritreanska Röda halvmåneorganisationerna,

dels motionen 1978/79:248 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandet 2, nämligen

2. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1979/80 anvisa 10 milj. kr. till humanitärt bistånd åt Demokratiska sahariska arabrepubliken och Frente POLISARIO, den revolutionära fronten för Västra Saharas oberoende,

dels motionen 1978/79:249 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandet 2, nämligen

2. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1979/80 anvisa 10 milj. kr. i humanitärt bistånd till Demokratiska republiken Östra Timor.

Utskottet

PLO och palestinska Röda halvmånen

I vpk-motionen 247 föreslås ekonomiskt bistånd med 10 milj. kr. till Palestinska befrielseorganisationen PLO och ett lika stort belopp till den palestinska Röda halvmånen.

Sverige har sedan länge givit ett betydande stöd till humanitär verksamhet bland Palestina-flyktingarna. Detta stöd kanaliseras huvudsakligen genom FN:s hjälpprogram för Palestina-flyktingar (UNRWA). För innevarande budgetår uppgår det svenska bidraget till UNRWA till 38 milj. kr. och för budgetåret 1979/80 föreslås en höjning till 42 milj. kr. Därtill har vid flera tillfällen extra bidrag lämnats till UNRWA. I sin verksamhet samarbetar UNRWA nära med palestinerna själva och har ett stort antal palestinier i sin tjänst som lärare, sjukvårdare etc. Vidare har visst statligt stöd lämnats till

enskilda svenska hjälporganisationers verksamhet i bl. a. det av inbördeskriget härjade Libanon.

I rådande situation i Mellersta Östern ser utskottet ingen anledning att föreslå andra vägar än dem regeringen hittills utnyttjat för att lämna bistånd till hjälpbehövande människor i detta område. Utskottet yrkar därför avslag på de nu aktuella yrkandena 5 och 6 i motionen 247.

Oman/PFLO

I vpk-motionen 247 föreslås dels att Sverige i FN verkar för ett fördömande av Irans, USA:s och Storbritanniens förbrytelser mot Oman, dels att 10 milj. kr. anslås till den omanska befrielseörelsen PFLO för budgetåret 1979/80.

Motsvarande yrkanden behandlades av utskottet så sent som i slutet av förra året (UU 1978/79:12). Utskottet ansåg sig då sakna underlag för att föreslå ett svenskt initiativ i FN. Yrkandet om stöd till PFLO avstyrktes med hänvisning till att direktstöd till den omanska befrielseörelsen inte skulle svara mot de principer för stöd till befrielseörelser som Sverige följer.

Utskottet ser inte anledning att frångå denna ståndpunkt och avstyrker därför de nu aktuella yrkandena 7 och 8 i motionen 247.

Eritrea

Vpk-motionen 247 föreslår även stöd med 5 milj. kr. till vardera av de båda Röda halvmåneorganisationer som är verksamma i Eritrea.

När utskottet i följande behandlade ett motsvarande yrkande redogjorde utskottet för de bidrag som SIDA genom olika organisationers förmedling, bl. a. Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS), ställt till förfogande för verksamhet i och utanför Eritrea. Huvuddelen av dessa medel torde ha fördelats lika mellan de båda Röda halvmåneorganisationerna. Under innevarande budgetår har, som framgår av propositionen, ca 13,9 milj. kr. i katastrofmedel utbetalats till olika svenska frivilligorganisationer för insatser i Eritrea. Av dessa gick 11,3 milj. kr. till EFS, 1,6 milj. kr. till Svenska röda korset, 0,9 milj. kr. till Lutherhjälpen och 0,1 milj. kr. till Eritrea-gruppen.

Regeringen stöder därutöver FN:s flyktingkommisariats reguljära program som bl. a. omfattar betydande insatser i Sudan bland flyktingar från Eritrea. Vidare har regeringen under innevarande budgetår anslagit medel till Röda korset för insatser i Afrika som även omfattar bistånd i Eritrea och till flyktingar därifrån.

Utskottet har anledning anta att regeringen även under det kommande budgetåret kommer att positivt pröva framställningar om ytterligare stöd för liknande insatser så länge behov därav föreligger.

Mot denna bakgrund avstyrks det nu aktuella yrkandet 9 i motionen 247.

Västra Sahara/POLISARIO

I vpk-motionen 248 föreslås att 10 milj. kr. anvisas för budgetåret 1979/80 till humanitärt bistånd åt Demokratiska sahariska arabrepubliken och Frente POLISARIO, den revolutionära fronten för Västra Saharas oberoende.

Ett yrkande av motsvarande innebörd behandlades av utskottet för två år sedan i samband med övriga biståndsfrågor (UU 1976/77:17). Det avstyrktes under hänvisning bl. a. till det betydande stöd Sverige genom Internationella röda korset och FN:s flyktingkommisariat (UNHCR) lämnade till flyktingar från Västra Sahara. Sverige har varit en av de främsta biståndsgivarna i detta sammanhang. Det lokala ansvaret för verksamheten bland flyktingarna från Västra Sahara ligger delvis hos den algeriska Röda halvmånen, som samverkar med POLISARIO:s Röda halvmåne.

Också under föregående och innevarande budgetår har sådant humanitärt bistånd lämnats från svensk sida.

Utskottet utgår ifrån att regeringen också i fortsättningen är beredd att positivt pröva framställningar om dylikt stöd till flyktingar från Västra Sahara.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 248.

Östra Timor/Fretilin

I vpk-motionen 249 föreslås att 10 milj. kr. anvisas i humanitärt bistånd till Demokratiska republiken Östra Timor.

Utskottet behandlade ett motsvarande yrkande i slutet av förra året (UU 1978/79:13) avseende humanitärt bistånd till den på Östra Timor verksamma befrielse rörelsen Fretilin. Detta yrkande avstyrktes med hänvisning till av riksdagen fastlagda principer för stöd åt befrielse rörelser, vilka bl. a. innebär att svenskt stöd för sådana rörelser i regel bör vara förbehållet de fall då FN med svensk anslutning uttalat sig för ett sådant stöd.

Utskottet framhöll emellertid att denna huvudregel inte utesluter att humanitära biståndsinsatser, därest detta vore praktiskt genomförbart, skulle kunna ges en befolkning som uppenbart lidit svårt på grund av inbördeskriget år 1975 och Indonesiens invasion. Eftersom bl. a. Internationella röda korset förvägrats verka på Östra Timor, fanns dock ännu inte praktiska möjligheter att förvissa sig om att sådant bistånd verkligen kommer de behövande på Östra Timor till godo.

Förhållandena torde under de senare månaderna inte ha ändrats i detta hänseende.

I en röstförklaring från svensk sida i samband med behandlingen av Östra Timor-frågan i FN:s generalförsamling hösten 1978 uttalades bl. a. att Östra Timors folk drabbats hårt och att det i den situation som nu rådde inte bara var angeläget utan också borde vara möjligt att öppna kanaler för en effektiv humanitär hjälp till befolkningen. Sverige beklagade att församlingens

uppmaning föregående år till berörda parter att underlätta sådan hjälp inte medtagits i den senaste FN-resolutionen.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet det nu aktuella yrkandet 2 i motionen 249.

4.6 Katastrofbistånd, allmänt flyktingbistånd m. m.

Propositionen (s. 98–103)

Mot bakgrund av att vissa reservationer förväntades bli tillgängliga för katastrofinsatser beräknades för innevarande budgetår endast 70 milj. kr. som tillskott till anslagsposten för katastrofbistånd m. m. Det belopp som genom oinvecklade reservationer från föregående budgetår står till förfogande uppgår till ca 197 milj. kr. Under föregående budgetår 1977/78 fattades beslut om katastrofinsatser till ett värde av 206,5 milj. kr., varav 188 milj. kr. på anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete (C 2).

Reservationerna förväntas bli betydligt lägre inför budgetåret 1979/80. Medel för bl. a. omfattande extrainsatser i södra Afrika behöver finnas i reserv. Därtill förutskickas ett extra stöd till Zambia, som avses belasta katastrofposten, jämte vissa insatser som inte är av katastrofkataktär. Mot denna bakgrund beräknas för budgetåret 1979/80 ett medelsbehov av 161,9 milj. kr. för posten Katastrofer m. m.

Det framhålls i propositionen att det finns ett behov av en allmän reserv inom det bilaterala anslaget och att anslagsposten Katastrofer m. m. av rent praktiska skäl bör få fylla denna funktion förutom att finansiera det egentliga katastrofbiståndet. Med medel från denna reserv bör sålunda kunna finansieras annan icke förutsedd verksamhet eller åtgärder, som inte naturligen hör hemma under någon annan anslagspost. Exempel på denna senare typ av insatser är det stöd som Sverige under några år har lämnat till Sao Tomé och Príncipe efter det att landet vann sin självständighet från Portugal. Enligt propositionen är det angeläget att Sverige, utan att nämna Sao Tomé och Príncipe som programland med särskild anslagspost, fullföljer detta stöd. Ett annat exempel på tänkbar medelsanvändning inom ramen för en allmän reservpost är en eventuell fortsättning av det svenska stödet till Östafrikanska utvecklingsbanken. Medel för insatser av detta slag lämpar sig väl för en allmän reservpost på anslaget, heter det.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels motionen 1978/79:502 av Sture Korpås m. fl. (c), yrkandet 2, vari hemställs

2. att riksdagen överför de därigenom i förhållande till regeringens förslag frigjorda medlen, 20 milj. kr., till posten Katastrofer m. m. att användas för

att lindra nöden inom Vietnam och Kampuchea,

dels motionen 1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m), yrkandet 5, vari hemställs att riksdagen

5. till Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2), Katastrofer m. m., för budgetåret 1979/80 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 120 milj. kr. förhöjt reservationsanslag av 281,9 milj. kr., varvid en del av dessa extra medel förutsätts ställas till FN:s flyktingkommissaries förfogande för hjälp åt flyktingar i Sydostasien,

dels motionen 1978/79:1771 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandet 11, vari hemställs att riksdagen beslutar

11. att anslaget till katastrofbistånd i förhållande till regeringens förslag höjs med 27 milj. kr. till 188,9 milj. kr. att utnyttjas dels av FN:s flyktingkommissarie (UNHCR), dels för annat flyktingarbete,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandena 3.1) och 3.n), vari föreslås

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

l) att katastrofbistånd endast skall utgå i kontanta bidrag utan förbehåll,

n) att ett katastrofbistånd om sammantaget 100 milj. kr. lämnas till Vietnam, Laos och Kampuchea.

Utskottet

I budgetpropositionen beräknas för nästa budgetår behov av ett medelstillskott på 161,9 milj. kr. för anslagsposten för katastrofbistånd m. m. Det förutsätts i propositionen att denna anslagspost utöver sin egentliga uppgift av praktiska skäl även får fylla funktionen av allmän reserv inom det bilaterala C 2-anslaget, eftersom behov av en sådan reserv konstaterats. Det framhålls att det behöver finnas medel i beredskap för bl. a. omfattande extrainsatser i södra Afrika.

Den medelsanvisning på ca 162 milj. kr. till katastrofreserven som nu föreslås är avsevärt större än fjolårets anvisning för innevarande budgetår, som uppgick till endast 70 milj. kr. Då räknade man å andra sidan med betydande ointecknade reservationer från föregående budgetår. Dessa väntas bli väsentligt lägre vid utgången av innevarande budgetår.

I tre motioner yrkas att anslagsposten Katastrofer m. m. förstärks ytterligare, utöver vad regeringen föreslagit. Två av dessa knyter sina yrkanden härom till yrkanden om en annan landram för det långsiktiga biståndet till Vietnam än den som regeringen föreslagit.

I motionen 502 yrkas sålunda att de 20 milj. kr., som skulle frigöras vid bifall till samma motions yrkande om en oförändrad landram för Vietnam under nästa budgetår, skall överföras till katastrofposten och användas för att

lindra nöden i Vietnam och Kampuchea.

I m-motionen 1205 yrkas – i anslutning till samma motions yrkande om en reducering med 200 milj. kr. av regeringens förslag om landram för Vietnam – att 120 milj. kr. därav förs över till katastrofposten. Det förutsätts i samma yrkande att en del av dessa extra medel ställs till FN:s flyktingkommissariats (UNHCR) förfogande för hjälp åt flyktingar i Sydostasien.

Yrkandena i samma motioner, 502 och 1205, om oförändrad resp. reducerad landram för Vietnam har av utskottet behandlats och avstyrkts tidigare i detta betänkande, i avsnittet 4.3 (Samarbete med enskilda länder). I konsekvens därmed avstyrks likaledes de båda nu aktuella yrkandena, nämligen yrkandet 2 i motionen 502 och yrkandet 5 i motionen 1205.

I s-motionen 1771 yrkas att katastrofbiståndsposten utöver regeringens förslag höjs med 27 milj. kr. till 188,9 milj. kr., att utnyttjas dels av FN:s flyktingkommissarie (UNHCR), dels för annat flyktingarbete. Någon överföring av medel från annan anslagspost är det i detta fall inte fråga om. I motionen pekas på de allt allvarigare flyktingproblemen i Afrika, Asien och Latinamerika och särskilt på dem som uppstått till följd av händelseutvecklingen i södra Afrika liksom i Sydostasien.

Utskottet har i ett föregående avsnitt 4.4 (Flyktingar, befrielse rörelser m. m. i södra Afrika) dryftat hjälpbehovet i södra Afrika bl. a. med anledning av den förvärrade flyktingsituationen och där tillstyrkt regeringens förslag om en medelsram på 120 milj. kr. för humanitärt bistånd i södra Afrika. Också händelserna i Indokina har förorsakat stora flyktingströmmar och ökade hjälpbehov. Den situation som uppstått på båda dessa håll återspeglas i förhållandet att tonvikten i FN:s flyktingkommissariats hjälpprogram numera ligger vid just Sydostasien och södra Afrika.

För flyktingverksamhet – främst i multilaterala men också i andra former – har regeringen hittills under detta budgetår anvisat ca 120 milj. kr., varav drygt en tredjedel belastar katastrofposten. Utöver det ordinarie årsbidraget på 25 milj. kr. till FN:s flyktingkommissariats reguljära verksamhet har Sverige som svar på en särskild vädjan nyligen lämnat ett extra bidrag på 10 milj. kr. till det reguljära programmet. Med detta nya extrabidrag är Sverige f. n. den till storleksordningen tredje bidragsgivaren till UNHCR.

För humanitärt bistånd i Latinamerika, inte minst på flyktinghjälpens område, finns en särskild anslagspost att tillgå. Den uppgår under innevarande budgetår till 21 milj. kr. och föreslås i propositionen för nästa budgetår stiga till 30 milj. kr. Därutöver kan extrainsatser även där finansieras med medel från katastrofanslaget.

Med hänsyn även till de övriga anslagsposter som finns att tillgå för flyktingbistånd bedömer utskottet regeringens förslag beträffande katastrofposten för budgetåret 1979/80 som tillräckligt.

Mot denna bakgrund avstyrks det nu aktuella yrkandet 11 i motionen 1771.

Utskottet avstyrker vidare delyrkandet 3.n) i vpk-motionen 1781 om katastrofbistånd på sammanlagt 100 milj. kr. till Vietnam, Laos och Kampuchea. Det ligger i sakens natur att katastrofhjälpens fördelning och destination inte på förhand bör bindas genom riksdagsbeslut. Dessa frågor bör i vanlig ordning beredas av SIDA och den s. k. katastrofgruppen allteftersom akuta och oförutsedda hjälpbehov anmäler sig.

I vpk-motionen 1781 yrkas också att katastrofbistånd endast bör utgå som kontanta bidrag utan förbehåll. Utskottet behandlade och avstyrkte två gånger under förra året yrkanden av samma innehåll (UU 1977/78:10 och UU 1978/79:1). Den statliga katastrofhjälpen lämnas i huvudsak i kontant form och främst via enskilda eller internationella organisationer, men ibland även direkt till katastrofdrabbade länders regeringar. Vilken kanal som är lämpligast får bedömas från fall till fall. Vid enstaka tillfällen har i katastrofbiståndet ingått svenska livsmedel eller varor. De livsmedel och varor som behövs i katastrofsituationer kan dock ofta skaffas fram snabbare och till bättre pris närmare katastroforten än i Sverige. Liksom hittills kan därför huvuddelen av katastrofbiståndet också i fortsättningen väntas utgå i form av kontantbidrag.

Utskottet avstyrker mot denna bakgrund det nu aktuella delyrkandet 3.l) i motionen 1781.

4.7 Stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet

Propositionen (s. 103–104)

För budgetåret 1979/80 beräknas i propositionen och i enlighet med SIDA:s förslag 110 milj. kr. för stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet. Anslagsposten Enskilda organisationer uppgår under innevarande budgetår till 90 milj. kr.

Det statliga stödet till de enskilda organisationernas biståndsverksamhet har ökat kraftigt under en följd av år. Organisationernas egna bidrag har ävenledes ökat och beräknas år 1976 ha uppgått till ca 190 milj. kr. I följande tabell redovisas de statliga utbetalningarna fördelade på organisationstyp.

Utbetalningar av stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet budgetåren 1962/63–1977/78 fördelade på organisationstyp

Organisations- typ	1962/63– 1974/75		1975/76		1976/77		1977/78	
	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%
Mission	55,3	65	18,3	52	18,3	41	26,1	46
Humanitära	14,2	17	10,9	26	7,6	19	14,6	26
Kooperativa	3,4	4	2,9	8	4,2	11	5,2	9
Fackliga	2,3	3	1,5	4	5,2	13	7,0	12
Övriga	9,0	11	4,3	10	4,1	16	3,8	7
Summa	84,2	100	37,9	100	39,4	100	56,7	100

Huvuddelen av bidragen lämnas för verksamhet i programländerna. De största insatserna görs i Bangladesh, Indien, Tanzania och Zambia. Afrika är sedan många år den kontinent, som mest har intresserat de enskilda organisationerna. Utanför programlandskretsen erhåller Zaire det största statliga stödet genom de enskilda organisationerna.

Stödet till de enskilda organisationernas verksamhet avser normalt svenska enskilda organisationers samarbete med systerorganisationer i u-länderna. För att möjliggöra en utbyggnad av verksamhet inriktad på att förbättra kvinnans situation bör bidrag även kunna lämnas direkt till kvinnoorganisationer i u-länderna.

Om främst de förbättrade möjligheterna för kvinnoorganisationer att erhålla bidrag skulle medföra att den föreslagna finansiella ramen skulle visa sig otillräcklig för att tillgodose alla angelägna och välmotiverade ansökningar, avser regeringen att ta i anspråk ytterligare medel för denna verksamhet.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:419 av Margareta Andrén m. fl. (fp), vari hemställs

att riksdagen uttalar som sin mening att återanvändbar medicin som insamlas till apoteken bör skänkas till av SIDA och olika missionsorgan understödda sjukhus i u-länderna,

dels motionen 1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m), yrkandet 6, nämligen att riksdagen

6. till Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2), Enskilda organisationer, för budgetåret 1979/80 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 20 milj. kr. förhöjt reservationsanslag av 130 milj. kr., varvid dessa extramedel fördelas huvudsakligen till missionsamfundet och de humanitära organisationerna,

dels motionen 1978/79:1206 av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson m. fl. (fp), vari hemställs

att riksdagen hos regeringen anhåller att cyklar ur arméns överskottslager ställs till missionens och u-hjälpens förfogande på sätt i motionen angivits,

dels motionen 1978/79:1777 av Ingrid Sundberg (m), vari hemställs

1. att riksdagen av regeringen begär en översyn av verksamheten vid Amazonassjukhuset i Peru,

2. att riksdagen beslutar att inga biståndsmedel skall utbetalas förrän garanti erhållits om att sjukhuset kan drivas på ett tillfredsställande sätt, .

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandet 3.i), nämligen

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

i) att stöd till enskilda organisationers verksamhet efter hand koncentreras till verksamhet som bedrivs i fackliga organisationers eller solidaritetsgrupper regi.

Utskottet

I budgetpropositionen föreslås att anslagsposten för bidrag till enskilda organisationers biståndsverksamhet under nästa budgetår ökas med 20 milj. kr. till 110 milj. kr. SIDA har i sin anslagsframställning föreslagit samma belopp. Liksom föregående år framhålls det att regeringen är beredd att ta i anspråk ytterligare medel för denna verksamhet, om denna finansiella ram skulle visa sig otillräcklig för att tillgodose alla angelägna och välmotiverade ansökningar om bidrag. I detta sammanhang erinras det i propositionen om att stödet till enskilda organisationers biståndsverksamhet normalt avser svenska organisationers samarbete med systerorganisationer i u-länder men att bidrag även bör kunna lämnas direkt till kvinnoorganisationer i u-länder i syfte att förbättra kvinnornas situation där.

En tablå i budgetpropositionen visar fördelningen under senare budgetår av bidragen från denna anslagspost mellan missionssamfund, humanitära hjälporganisationer samt kooperativa, fackliga och andra organisationer. Av tabellen framgår att den relativa bidragsandelen till missionssamfunden sjunkit något till förmån för de humanitära, kooperativa och fackliga organisationerna. De kooperativa och fackliga organisationerna har dock erhållit bidrag av större omfattning först under de senaste budgetåren.

I m-motionen 1205 föreslås – i anslutning till samma motions yrkande på en halvering av regeringens förslag till landram för Vietnam under nästa budgetår – att 20 milj. kr. anvisas för en förstärkning av regeringens förslag beträffande anslagsposten Enskilda organisationer, som därmed skulle uppgå till 130 milj. kr. Det förutsätts i yrkandet att dessa extramedel fördelas huvudsakligen till missionssamfunden och de humanitära organisationerna.

Utskottet, som tillstyrker propositionens förslag beträffande stödet till enskilda organisationers biståndsverksamhet, avstyrker ifrågavarande yrkande 6 i motionen 1205. Utskottet hänvisar i detta sammanhang till påpekandet i budgetpropositionen att ytterligare medel utöver den nu föreslagna medelsramen kan komma att tas i anspråk därest angelägna och välmotiverade ansökningar gör detta påkallat.

Utskottet vill understryka betydelsen av att stöd till organisationer i u-länder så långt möjligt förmedlas via svenska organisationers biståndssam-

arbete.

I vpk-motionen 1781 föreslås att stöd till enskilda organisationers verksamhet efter hand koncentreras till verksamhet som bedrivs i fackliga organisationers eller solidaritetsgruppers regi. Samma yrkande framfördes förra året i anslutning till prop. 1977/78:135 angående riktlinjer för det internationella utvecklingssamarbetet m. m. och avstyrktes då av utskottet (UU 1978/79:1).

Som närmare framgår av budgetpropositionen gick biståndet under denna anslagspost föregående budgetår främst via missionssamfundet och de humanitära organisationerna (46 resp. 26 %) samt via fackliga och kooperativa organisationer (12 resp. 9 %). Den andel som slussas via fackliga organisationer har avsevärt tilltagit under de senaste åren. Som utskottet i fjol uttalade avses denna utveckling fortsätta. Samtidigt fann utskottet det naturligt att även andra folkrörelser än de fackliga skall kunna erhålla ökat stöd för sitt internationella arbete.

Utskottet, som förut vid flera tillfällen uttalat sin uppskattning av den viktiga roll som de enskilda organisationerna spelar i det svenska biståndsarbetet, där de utgör ett värdefullt komplement till de statliga utvecklingsinsatserna, finner ingen anledning att uttala sig för en begränsning av stödet på det sätt som föreslås i motionen 1781, vars delyrkande 3.i) härom avstyrks.

I motionen 419 hemställs att riksdagen uttalar som sin mening att *återanvändbar medicin* som insamlas till apoteken bör skänkas till av SIDA och olika missionsorgan understödda sjukhus i u-länderna.

Insamling av bl. a. sjukhusutrustning för vidare användning i u-länderna sker redan i viss omfattning i Sverige. Det rör sig därvid om insatser av landsting och enskilda organisationer, som efter insamlingen överförs utrustningen till sjukhus och liknande i u-länderna. SIDA lämnar visst stöd till ett insamlingsarbete av detta slag som Pingstmissionen bedriver.

I denna verksamhet torde emellertid inte läkemedel ingå. Enligt utskottets mening kan också invändningar resas mot en överföring av läkemedel till u-länderna på det sätt som föreslås av motionärerna. Sortering, kontroll och eventuell ometikettering av de insamlade läkemedlen skulle antagligen bli både komplicerat och dyrbart. Även med sådana åtgärder skulle risker för felaktig användning eller missförstånd kvarstå.

Utskottet har i sammanhanget inhämtat att de läkemedel som återlämnas till apoteken, i motsats till vad som antyds i motionen, inte går vidare till skolor eller laboratorier, vilket knappast heller skulle överensstämma med de stränga kontrollföreskrifter som gäller för hanteringen av läkemedel.

Utskottet får mot denna bakgrund avstyrka motionen 419.

I motionen 1206 föreslås att *cyklar* ur arméns överskottslager skall ställas till missionens och u-hjälpens förfogande genom de insamlingscentraler som missionen och organisationer upprättat i Sverige. Motionärerna nämner de

cyklar som av armén överlåtits till förenade fabriksverken (FFV) för försäljning.

Enligt gällande bestämmelser skall affärsmässighet tillämpas vid försäljning av övertalig eller kasserad materiel för statsverkets räkning genom FFV. Om cyklar skulle ställas till missionens eller andra biståndsorganisationers förfogande, bleve det därför nödvändigt att ta i anspråk biståndsmedel för att inköpa dessa cyklar till marknadsvärde från FFV.

En huvudprincip inom det landprogrammerade svenska biståndet är att det är mottagarländernas egna önskemål och prioriteringar som skall vara avgörande för biståndets innehåll. Detta gäller även för den del av biståndet som i form av importstöd kan vara bundet till upphandling i Sverige men som däremot inte får bindas till vissa varor. Skulle ett programland efterfråga svenska cyklar, möter givetvis inget formellt hinder att inom ramen för tillgängliga biståndsmedel anskaffa sådana.

Det finns heller inget som principiellt hindrar att missionsamfund eller andra hjälporganisationer hos SIDA ansöker om medel från anslagsposten för bistånd genom enskilda organisationer för att möjliggöra exempelvis inköp av cyklar, i den mån det konstaterats att uppenbara behov av sådana föreligger inom deras verksamhet i u-länder.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 1206.

I motionen 1777 hemställs att riksdagen begär en översyn av verksamheten vid *Amazonassjukhuset i Peru* och att inga biståndsmedel skall utbetalas förrän garanti erhållits om att sjukhuset kan drivas på ett tillfredsställande sätt.

I motionen anförs som skäl för hemställan bl. a. svårigheter att få medicinsk personal till sjukhuset, en nedgång av antalet inneliggande patienter, finansieringssvårigheter som skulle ha lett till att sjukhuset tvingats bekosta driften genom försäljning av boskap samt uteblivna revisions- och styrelseberättelser från den svenska stiftelse som insamlar medel för verksamheten. Troligen är det svårt och kanske omöjligt att driva ett sjukhus under så lösa ekonomiska villkor som nu gäller, heter det vidare i motionen.

Amazonassjukhuset ligger vid Pucallpa i östra Peru och betjänar indianerna i djungelområdena kring denna övre del av Amazonfloden. Sjukhuset utgör centrum för olika verksamheter inom hälso- och sjukvård. Tonvikten är lagd på förebyggande och uppsökande vård, bl. a. genom en omfattande, schemalagd flodservice från fem båtar. Vid sidan av vårdverksamheten pågår andra projekt, såsom utbildning i hygien, boskapsuppfödning och trädgårds-skötsel.

Föreningen Svenska hjälpen till Amazonassjukhuset bildades år 1960 och omvandlades tio år senare till en stiftelse, vilken genom insamlingar och liknande numera står för huvuddelen av bidragen till sjukhusets drift. SIDA har stött sjukhuset sedan år 1972 och under denna tid anslagit sammanlagt 5 597 500 kr., varav huvuddelen använts för uppförande av byggnader och

annan infrastruktur. SIDA:s bidrag till driften består numera främst av löner till ett antal volontärer verksamma vid sjukhuset.

Vad gäller de i motionen påtalade svårigheterna har utskottet inhämtat följande.

Sjukhuset har på grund av de pressande arbetsförhållanden som råder i detta djungelområde tidvis haft svårigheter att rekrytera personal, och omsättningen på anställda har varit stor. Sjukhuset har emellertid nu fem läkare. Försäljningen av boskap från den egna farmen är ett planerat led i finansieringen av driften. Att antalet sängplatser sjunkit – från 110 till 30 – är en följd av en medveten ambition att inrikta sjukvården på uppsökande verksamhet och förebyggande vård i det stora område kring flodsystemet som sjukhuset vill betjäna. Denna inriktning har genomförts i samråd med SIDA.

Under hösten 1978 har SIDA från stiftelsen mottagit en ansökan om bidrag dels till ett flygplan att användas för transporter längs flodsystemet, dels för en utredning om nya verksamheter. SIDA kommer att i vanlig ordning pröva dessa framställningar. I samband därmed avser SIDA att göra en samlad bedömning av sjukhusets ekonomiska situation och driftsvillkor.

I beaktande av de informationer utskottet inhämtat finner utskottet inte skäl att förorda någon särskild översyn av själva verksamheten vid sjukhuset.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts avstyrks motionen 1777.

4.8 Särskilda program

Propositionen (s. 104–108)

Under denna anslagspost beräknas medel för ämnesinriktad verksamhet, biträdande experter samt projektförberedelser och resultatvärdering.

Budgetåret 1977/78 togs 119,6 milj. kr. i anspråk för dessa ändamål. Medelsramen för innevarande budgetår är 145 milj. kr. För budgetåret 1979/80 beräknas ett sammanlagt medelsbehov av 175 milj. kr. Av dessa medel beräknas ca 137 milj. kr. för ämnesinriktad verksamhet, medan 20 milj. kr. beräknas för biträdande experter och 18 milj. kr. för projektförberedelser och resultatvärdering.

Ämnesinriktad verksamhet avser ämnesområden, som bedöms vara av särskild betydelse för u-ländernas utveckling men där internationella insatser anses otillräckliga. Verksamheten avser främst globala och regionala projekt för metod- och strategiutveckling samt olika former av utbildningsverksamhet genom kurser, seminarier m. m. Den ämnesinriktade verksamheten bedrivs i samarbete med FN-organ, andra mellanstatliga organisationer, enskilda internationella organisationer samt institutioner och företag i Sverige. Denna verksamhet utgör ett komplement till SIDA:s landprogrammerade bistånd och tjänar därtill att förstärka Sveriges internationella

agerande i frågor av särskild betydelse. Den ger också utrymme för en experiment- och försöksverksamhet, som normalt inte kan rymmas inom de enskilda landprogrammen.

Allmänna riktlinjer för den ämnesinriktade verksamheten anges i prop. 1977/78:135 och riksdagens ställningstagande därtill (UU 1978/79:1, rskr 1978/79:9).

I propositionen ges en beskrivning av pågående och planerad verksamhet inom det ämnesinriktade biståndet, däribland insatser på befolkningsområdet, inom hälso- och näringsområdet, inom lantbruk och livsmedelsförsörjning, kooperation, utbildning, vattenförsörjning, industriell teknik, massmediautveckling, handelsfrämjande m. m.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels motionen 1978/79:1771 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandet 10, nämligen att riksdagen beslutar

10. att anslaget till särskilda program i förhållande till regeringens förslag minskas med 30 milj. kr. till 145 milj. kr.,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandet 3.h), nämligen

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

h) att s. k. icke länderdestinerat bistånd – "särskilda program etc." – efter hand överförs till befrielseåtgärder och programländer.

Utskottet

För anslagsposten Särskilda program föreslås i budgetpropositionen för nästa budgetår en höjning med 30 milj. kr., från 145 milj. kr. innevarande budgetår till 175 milj. kr. under budgetåret 1979/80.

S-motionen 1771 går emot den föreslagna höjningen och föreslår en oförändrad medelsram av 145 milj. kr. för de särskilda programmen.

I vpk-motionen 1781 yrkas att särskilda program och annat icke länderdestinerat bistånd efter hand skall överföras till befrielseåtgärder och programländer.

Under samlingsrubriken Särskilda program redovisas främst ämnesinriktad verksamhet i samarbete med FN-organ, andra mellanstatliga organisationer, enskilda internationella organisationer samt institutioner och företag i Sverige. Den avser ämnesområden som bedöms vara av särskild betydelse för u-ländernas utveckling men där de internationella organens

egna insatser anses otillräckliga. Verksamheten avser främst globala och regionala projekt för metod- och strategiutveckling samt olika former av utbildningsverksamhet genom kurser, seminarier m. m. Den utgör ett komplement till det landprogrammerade biståndet och är därtill avsedd att förstärka Sveriges internationella ågerande av särskild betydelse. Inom denna verksamhet görs de största satsningarna på befolknings- och familjeplaneringsområdet, främst genom internationella familjeplaneringsförbundet (IPPF), vidare på området för lantbruk och livsmedelsförsörjning, huvudsakligen i samarbete med FAO, på undervisningsområdet, främst i samarbete med UNESCO och ILO, på området för industriell teknik, huvudsakligen i form av kurser och seminarier i UNIDO:s och ILO:s regi, på området för hälso- och näringsfrågor, närmast i samarbete med WHO och FAO, och på handelsfrämjande åtgärder i samarbete med UNCTAD. I övrigt pågår och planeras insatser på områden som sysselsättning och arbetsmarknadsfrågor i samarbete med ILO, vattenförsörjning i samarbete med WHO och UNICEF, kooperation i samarbete med SCC och ILO, kvinnoutbildning, massmediautveckling etc. För den ämnesinriktade verksamheten, som under innevarande budgetår tar i anspråk ca 121 milj. kr., beräknas i propositionen för nästa budgetår en medelsram på 137 milj. kr. Detta innebär en reduktion av SIDA:s medelsberäkning för detta ändamål med 15 milj. kr.

Under Särskilda program redovisas vidare kostnader för svenska biträdande experter i FN-tjänst och kostnader för projektförberedelser och resultatvärdering. För det senare ändamålet beräknas i propositionen för nästa budgetår ett medelsbehov av 18 milj. kr. och för biträdande experter 20 milj. kr. (Kostnader för s. k. bredare samarbete, som förut också upptagits under anslagsposten Särskilda program, redovisas i årets budgetproposition som en separat anslagspost.)

Som förut nämnts yrkas i s-motionen på en oförändrad medelsram av 145 milj. kr. för Särskilda program som helhet under nästa budgetår. Det betonas i motionen att SIDA:s centrala arbetsuppgift bör vara samarbetet med programländerna. Motionärerna anser det motiverat med stark återhållsamhet i fråga om flera av de ämnesinriktade aktiviteter som ryms under posten Särskilda program.

I samband med sitt ställningstagande till ett motsvarande motionsyrkande, som hade framförts i anslutning till prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m., erinrade utskottet (UU 1978/79:1) om att SIDA betecknat den ämnesinriktade verksamheten som ett väsentligt inslag i biståndsarbetet och betonat att denna verksamhet har stor betydelse för att vidmakthålla och utveckla SIDA:s egen kompetens på olika områden.

Utskottet, som i likhet med SIDA finner att den ämnesinriktade verksamheten tillgodoser väsentliga ändamål, tillstyrker propositionens förslag om medelsram för denna liksom för anslagsposten Särskilda program i övrigt och avstyrker därför det nu aktuella yrkandet 10 i motionen 1771 liksom delyrkandet 3.h) i motionen 1781.

4.9 Bredare samarbete

Propositionen (s. 109–110)

För s. k. bredare samarbete föreslås för budgetåret 1979/80 ett belopp av 50 milj. kr. bli anvisat, dvs. ett lika stort belopp som under innevarande budgetår.

Särskilda medel för bredare samarbete har anvisats sedan budgetåret 1976/77. De medel som f. n. står till förfogande för ändamålet förutses bli utnyttjade för insatser i bl. a. Algeriet, Cuba, Egypten, Jamaica, Portugal och Tunisien. Vissa medel har dessutom avsatts för kostnader i samband med kursverksamhet på områden, där Sverige har särskild erfarenhet, samt för ett program för personutbyte. Detta utbytesprogram handhas av Svenska institutet och avser främst kvalificerade korta studiebesök.

Inom ramen för de allmänna riktlinjer för bredare samarbete, som har godkänts av 1976/77 och 1977/78 års riksmöten, har följande synsätt och riktlinjer utvecklats för denna verksamhet.

Programmet för bredare samarbete skall ses som ett inslag i Sveriges u-landspolitik. Inom det bilaterala utvecklingsarbetet utgör det ett komplement till det landprogrammerade bistånd, som koncentreras till ett begränsat antal programländer, och äger rum inom de av riksdagen fastställda treårsramarna för de enskilda länderna. De begränsade medel, som avsätts för verksamheten, står till regeringens disposition för mindre insatser inriktade främst på kunskapsöverföring. Sådana insatser behöver inte som det långsiktiga utvecklingsarbetet begränsas till mycket fattiga länder.

Bredare samarbete syftar till en utvidgning och förstärkning av Sveriges förbindelser med enskilda u-länder, som Sverige av särskilda skäl önskar samarbeta med. När biståndsmedel utnyttjas för att underlätta ett bredare samarbete, tas de således i anspråk med dubbel målsättning. Det gäller dels att främja ekonomisk och social utveckling i ett u-land enligt de biståndspolitiska målsättningarna, dels att samtidigt främja en utveckling av Sveriges relationer med landet i fråga.

Det är främst följande typer av insatser som bör övervägas:

- utbildningsinsatser, som företas i samarbete med svenska institutioner och företag. Sådana insatser kan komplettera kommersiellt finansierade projekt;
- institutionssamarbete, dvs. bidrag till samarbete mellan svenska institutioner och institutioner i u-länder;
- förinvestingsstudier i den mån dessa inte bestrids med medel under andra anslag, främst avseende projekt med en betydande utbildningskomponent;
- kulturellt samarbete och personutbyte.

Huvuddelen av de medel, som hittills har ställts till förfogande, har använts inom den verksamhet, som har handlagts av beredningen för internationellt utbildningssamarbete – den s. k. utbildningsberedningen. Medel för bredare

samarbete med Cuba har vidare ställts till SIDA:s förfogande. Svenska institutet har fått medel för ett personutbytesprogram.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels motionen 1978/79:420 av Anders Björck m. fl. (m), yrkandet 2, nämligen

2. att riksdagen i skrivelse till regeringen uttalar att viktigare samarbetsprojekt med Cuba, som sker med särskilda medel enligt vad som redovisas i budgetpropositionen, underställs riksdagens godkännande,

dels motionen 1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m), yrkandena 7 och 9, nämligen att riksdagen

7. uttalar att i det till Bilateralt utvecklingssamarbete för budgetåret 1979/80 anvisade reservationsanslaget för Cubas del begränsas till 5 milj. kr.,

9. i övrigt godkänner de riktlinjer för bredare samarbete som i motionen anges.

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandet 3. j), nämligen

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

j) att riksdagen hos regeringen begär en redovisning över vilka länder man vill inleda s. k. bredare samarbete med och att detta länderval görs till föremål för riksdagens prövning.

Utskottet

Det s. k. bredare samarbetet har tidigare år tillsammans med andra aktiviteter redovisats under samlingsrubriken Särskilda program men förekommer i årets budgetproposition som en egen anslagspost inom C 2-anslaget. För ändamålet beräknas 50 milj. kr. under det kommande budgetåret, dvs. samma belopp som under innevarande budgetår.

Begreppet bredare samarbete har vuxit fram successivt och kom först till användning i samband med diskussioner om en nedtrappning av det långsiktiga samarbetet med Tunisien och därefter Cuba. Därmed avsågs åtgärder vid sidan av det reguljära utvecklingssamarbetet, som kunde underlätta ett fortsatt samarbete av ömsesidigt intresse men av annan karaktär än biståndsverksamheten. Begreppet har också kommit att omfatta begränsad biståndsfinansiering av insatser i andra länder än programländer, främst på utbildningsområdet och för vissa förinvesteringsstudier.

Särskilda medel för bredare samarbete har anvisats sedan budgetåret 1976/77. Sådana medel används f. n. för insatser i Algeriet, Cuba, Egypten, Irak, Jamaica, Nigeria, Portugal och Tunisien. Vissa medel har tagits i anspråk i samband med kursverksamhet och studiebesök.

På grundval av de riktlinjer för det bredare samarbetet som tidigare godkänts av riksdagen ges i budgetpropositionen en sammanfattning av motiveringar och ändamål för denna verksamhet.

Programmet för bredare samarbete skall enligt propositionen sålunda ses som ett inslag i Sveriges u-landspolitik och som ett komplement till det landprogrammerade biståndet. Det avser insatser inriktade främst på kunskapsöverföring och behöver inte som det långsiktiga utvecklingssamarbetet begränsas till mycket fattiga länder. Det bredare samarbetet syftar till en utvidgning och förstärkning av Sveriges förbindelser med enskilda u-länder som Sverige av särskilda skäl önskar samarbeta med. När biståndsmedel utnyttjas för att underlätta ett bredare samarbete, tas de således i anspråk med den dubbla målsättningen dels att främja ekonomisk och social utveckling enligt de biståndspolitiska målsättningarna, dels att samtidigt främja en utveckling av Sveriges relationer med landet i fråga.

Huvuddelen av de medel som hittills ställts till förfogande för bredare samarbete har använts inom den verksamhet som handhålls av den s. k. utbildningsberedningen. Det bredare samarbetet med Cuba har dock skötts av SIDA. Vidare har Svenska institutet fått vissa medel för ett personutbytesprogram.

I m-motionen 1205 hemställs att riksdagen godkänner de *riktlinjer för bredare samarbete* som anges i den till motionen 1205 anknutna motionen 1108. I den senare framhålls att uppmärksamheten hittills i alltför hög grad ensidigt inriktats på det statliga biståndsfloppet till u-länderna, varför det nu är hög tid att anlägga ett vidare synsätt på relationerna till länderna i den tredje världen. Svensk u-landspolitik bör enligt motionen inkludera inte bara insatser genom SIDA utan även handelspolitikens utformning, svenskt näringslivs möjligheter till insatser i kontakterna med u-länderna, forskningssamarbete, kulturutbyte samt missionens och de humanitära och fackliga organisationernas verksamhet. Den av riksdagen förra året beslutade fonden för industriellt samarbete utgör ett första steg mot ett samarbete mellan svenskt näringsliv och biståndsverksamhet som hittills i stor utsträckning saknats, heter det i motionen 1108 vidare. Vid sidan av köpkraftsöverföringar är biståndets viktigaste komplement förmedlingen och utbytet av kunskaper och erfarenheter. I detta erfarenhetsutbyte har Sverige mycket att ge, om många människor och många olika institutioner, organisationer, föreningar och sammanslutningar engageras i utvecklingssamarbetet och detta inte omhänderhas enbart av en statlig myndighet. SIDA bör enligt motionen därför i större utsträckning engagera sig i en kontaktförmedlande verksamhet, som hjälper universitet och skolor, föreningar, organisationer och institutioner att knyta kontakter med sina motsvarigheter

i u-länderna. En sådan kontaktförmedling och kontakttödande verksamhet bör därför vara ett reguljärt och viktigt inslag i SIDA:s verksamhet, enligt motionen. Det är naturligt och riktigt att huvuddelen av gåvobiståndet inriktas på de fattigaste u-länderna och programländer med vilka Sverige har ett långsiktigt utvecklingssamarbete. Det finns enligt motionen emellertid ett stort antal u-länder utanför dessa mottagarländer som har intresse av samarbete med Sverige, ett samarbete som främst syftar till att de skall få del av tekniska kunskaper, exempelvis i samband med sin industriella utbyggnad. Samarbete med sådana länder bör inte grundas på ett renodlat biståndstänkande utan på ett tekniskt samarbete till ömsesidig nytta, heter det vidare i motionen.

De nyss refererade synpunkterna i motionen 1108, vilka ligger bakom yrkandet 9 i motionen 1205, sträcker sig i avsevärd grad utöver den verksamhet som hittills i budgetpropositionerna redovisats under beteckningen bredare samarbete och som det begärs medel för under den nu aktuella anslagsposten. Så som det s. k. bredare samarbetet hittills har utformats har det i främsta rummet handhåfts av den s. k. utbildningsberedningen och varit inriktat på mindre insatser syftande till kunskapsöverföring, institutionssamarbete och liknande.

I prop. 1978/79:147 förutskickas väsentligt större insatser från Svenska institutets sida när det gäller det allmänna kultur- och informationsutbytet även med u-länder.

I motionen 1108 talas bl. a. om institutionssamarbete mellan Sverige och u-länder. Sådant samarbete har i hög grad befordrats av det bredare samarbetsprogram som överenskommit med Tunisien. Inslag av dylikt institutions- och liknande samarbete liksom allmän kontaktsamverkan i övrigt har också förekommit i det s. k. bredare samarbetet med andra länder.

Det är emellertid uppenbart att det vid sidan av det bredare samarbetet, sådant detta definieras i budgetpropositionen i anslutning till medelsberäkningen för anslagsposten med samma namn, förekommer en rad verksamheter som likaså befrämjar de många olika syften som anges i motionen. Både SIDA:s bilaterala utvecklingssamarbete och dess biståndsinsatser i samverkan med internationella organisationer ger upphov till många ömsesidiga kontakter och en samverkan även på andra områden än dem som primärt ingår i biståndssamarbetet. SIDA:s stöd till enskilda organisationer och till u-landsinformationen gör det likaså. Som även påpekas i budgetpropositionen för biståndet ofta med sig samarbete på andra områden, främst handel, industri, vetenskap och kultur. Flera av u-landsforskningsberedningen SAREC:s projekt syftar till ett forskningssamarbete mellan institutioner i Sverige och u-länder. Industribiståndsfonden SWEDFUND syftar bl. a. till ett direkt-samarbete mellan företag i Sverige och u-länder. Den verksamhet som bedrivs av Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD) torde också ge upphov till många kontakter av ömsesidig fördel. Detta gäller också de

ekonomiska, industriella och teknisk-vetenskapliga samarbetsavtal som Sverige av främst kommersiella skäl ingått med ett antal u-länder utanför biståndsländernas krets. De statliga och halvstatliga konsultbolag av typen Swedpower, Swedforest och Swedtel liksom det nybildade utbildningsbolaget Swedec medverkar likaså till ett allt vidare samarbete på olika områden.

Det finns sålunda ett omfattande nätverk av förbindelser och ett brett spektrum av samarbetsformer mellan Sverige och u-länder utanför den egentliga biståndsverksamhetens ram och som främjas av olika myndigheter och institutioner eller av olika organisationer etc. med statligt stöd eller medverkan. Otvivelaktigt kommer detta vidare samarbete att ytterligare byggas ut under år som kommer. Anslagsposten för bredare samarbete liksom utbildningsberedningen och Svenska institutet, vilka utnyttjar de medel som avsätts för detta ändamål, kan spela en betydelsefull roll i detta sammanhang, men väl så viktiga är de insatser som görs av de andra institutioner, organisationer, stiftelser, bolag osv. som det getts exempel på i det föregående.

En likartad situation synes för övrigt föreligga på informationsområdet. I den förut nämnda propositionen om informations- och kulturutbytet med utlandet (prop. 1978/79:147), som ännu ej behandlats av riksdagen, heter det att den statligt finansierade informationsverksamheten endast utgör en del av det täta kontaktnät med utlandet som utgår från organisationer, politiska partier, folkrörelser, företag och enskilda i Sverige samt att de organ som svarar för att med statligt stöd sprida information om Sverige utomlands mot denna bakgrund främst har kompletterande uppgifter.

Med det anförda torde det nu aktuella yrkandet 9 i motionen 1205 få anses besvarat.

I vpk-motionen 1781 föreslås att riksdagen hos regeringen skall begära en *redovisning över vilka länder* man vill inleda s. k. bredare samarbete med och att detta länderval görs till föremål för riksdagens prövning.

Utskottet utgår från att regeringen också fortsättningsvis i budgetpropositionerna kommer att redovisa det huvudsakliga innehållet i det s. k. bredare samarbetet med olika länder och att det av denna redovisning även skall framgå med vilka länder som dylikt samarbete upptagits. Utskottet finner det däremot inte ändamålsenligt att begära en uttömmande förhandsredovisning av de projekt och länder som under en viss tidrymd kan bli aktuella för insatser av den begränsade typ som det i detta sammanhang kan bli fråga om. Sådana begränsade insatser av främst utbildnings- och kontaktfrämjande karaktär förpliktar inte Sverige till senare mera omfattande eller långsiktiga biståndsinsatser.

Det nu aktuella delyrkandet 3.j) i motionen 1781 avstyrks därför.

Utskottet övergår nu till att behandla två motionsyrkanden som avser det bredare samarbetet med *Cuba*.

I motionen 420 föreslås att riksdagen skall begära att viktigare samarbetsprojekt med Cuba som bekostas med särskilda medel underställs riksdagen

för godkännande. I m-motioner 1205 föreslås riksdagen uttala att det bredare samarbetet med Cuba under nästa budgetår bör begränsas till 5 milj. kr.

För det bredare samarbetet med Cuba har under vart och ett av budgetåren 1977/78 och 1978/79 högst 5 milj. kr. kunnat disponeras. Något särskilt belopp härför under nästkommande budgetår anges inte i budgetpropositionen, men utskottet utgår liksom förra året ifrån att det inte kommer att överstiga 5 milj. kr. Därmed torde det nu aktuella yrkandet 7 i motionen 1205 få anses besvarat.

I propositionen erinras om det protokoll om sådant bredare samarbete som i september 1977 överenskoms mellan Sverige och Cuba och om den gemensamma svensk-kubanska arbetsgrupp som inrättats för ändamålet. I protokollet nämns förinvesteringsstudier, teknologiöverföring, konsulttjänster, seminarier och stipendier, kommersiellt samarbete samt forsknings- och kultursamarbete som tänkbara användningsområden för de medel som ställs till förfogande för att främja det bredare samarbetet. På svensk sida berörs ett flertal myndigheter, institutioner och företag. Diskussionerna inom den gemensamma arbetsgruppen har rört handel, industriellt samarbete, forskning och kultur. Av propositionen framgår vidare bl. a. att man diskuterat förutsättningarna för förinvesteringsstudier avseende massa och papper samt teknologiöverföring och experimentell utrustning inom socker-, livsmedels- och massaindustrin. Också utbildningsinsatser i anslutning till användning och underhåll av utrustning köpt i Sverige har diskuterats. Utan finansiering via anslagsposten för bredare samarbete har ett direkt samarbete inletts på läkemedelsområdet. Vidare har SAREC inletts ett forskningssamarbete med Cuba avseende miljövård, havsekologi och cancerforskning samt utveckling av ett system för vetenskaplig och teknisk information.

Enligt vad utskottet inhämtat är alla pågående och planerade projekt inom det svensk-kubanska bredare samarbetet redovisade i propositionen. Motsvarande redovisningar torde även komma att ges framgent. Beslut om medlens användning och utbetalning tas efter samråd med den gemensamma arbetsgruppens svenska del. En liknande beslutsordning tillämpas för andra länder med vilka ett bredare samarbete inletts.

Utskottet finner denna beslutsordning tillfyllest och avstyrker därför det nu aktuella yrkandet 2 i motionen 420.

4.10 Fonden för industriellt samarbete, samarbetsavtal m. m.

Propositionen (s. 110; s. 25)

Riksdagen beslöt den 18 oktober 1978 att godkänna inrättandet av en fond för industriellt samarbete med u-länderna (prop. 1977/78:135. UU 1978/79:1, rskr 1978/79:9). Enligt beslutet skulle fonden verka i form av en självständig statlig stiftelse.

Stiftelsen har rätt att ta upp lån eller utfärda lånegarantier till ett belopp,

som motsvarar högst tre gånger det vid varje tidpunkt inbetalade grundbeloppet. Fondens totala grundkapital har beräknats till högst 100 milj. kr.

Fonden har numera inrättats och dess verksamhet har inletts i december 1978. För budgetåret 1978/79 har anvisats ett belopp på 35 milj. kr. som en första inbetalning till fondens grundkapital samt 2 milj. kr. för stiftelsens löneutgifter och andra omkostnader.

I propositionen beräknas för budgetåret 1979/80 35 milj. kr. för en andra inbetalning till fondens grundkapital samt 3,5 milj. kr. för stiftelsens administrativa kostnader.

Förbindelserna med u-länderna ökar alltmer. Detta gäller inte minst på det kommersiella området. I de flesta fall upprätthålls de kommersiella kontakterna utan medverkan från statlig sida. Under senare år har dock statlig medverkan i olika former fått en allt viktigare roll i sammanhanget. En väsentlig förklaring till detta är att u-länder med statshandelssystem eller med centraliserat beslutsfattande ofta har önskat att frågor om bl. a. handel, industri och teknologiöverföring behandlas inom en mellanstatlig ram. Detta har lett till att Sverige främst av kommersiella skäl har ingått samarbetsavtal eller upprättat gemensamma kommissioner med ett antal u-länder. Förhandlingar om ytterligare sådana avtal pågår. I den av riksdagen godkända propositionen 1976/77:83 redovisas alternativa former för samarbetsavtal avsedda att upprätthålla kommersiella och ekonomiska kontakter med u-länder.

Bl. a. ur u-landspolitisk synvinkel är det angeläget för Sverige att kontinuerligt samordna uppträdandet gentemot enskilda u-länder, särskilt med sådana u-länder med vilka vi har ett växande samarbete. Det får bedömas från fall till fall i vilken utsträckning institutionella ramar krävs. Utgångspunkten bör vara en pragmatisk bedömning av hur samarbetet bäst gynnas. Man bör eftersträva arrangemang, som är så litet administrativt betungande som möjligt. I vissa fall, om Sveriges intresse är tillräckligt stort, kan arbetsgrupper och/eller samarbetsavtal vara önskvärda för att främja ett samarbete av ömsidigt intresse. I fråga om programländerna kan sådana arrangemang aktualiseras vid sidan av biståndsavtal.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels motionen 1978/79:1771 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandena 4 och 5, nämligen att riksdagen beslutar

4. att avslå regeringens förslag om ett anslag på 38,5 milj. kr. till fonden för industriellt samarbete med u-länderna,

5. att 38,5 milj. kr. avsätts för i motionen förordat industribistånd inom ramen för samarbetsavtal,

dels motionen 1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk), delyrkandena 2. a) och 3. o), nämligen

2. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag så att Sveriges handelspolitik gentemot u-länderna anpassas till biståndspolitikens mål, vilket på kort sikt innebär

a) att regeringen prövar möjligheterna att ingå ramavtal om ekonomiskt, tekniskt och industriellt samarbete med Vietnam, Angola, Moçambique, Cuba och andra länder som strävar efter social och ekonomisk rättvisa och oberoende i förhållande till de kapitalistiska metropolerna,

3. att riksdagen uttalar och hos regeringen hemställer om förslag som leder till att de biståndspolitiska målen skall styra användningen av *hela* biståndsanslaget, vilket innebär

o) att fonden för industriellt samarbete med u-länderna avvecklas.

Utskottet

Som framgår av budgetpropositionen har den av riksdagen i oktober 1978 beslutade fonden för industriellt samarbete inrättats och inlett sin verksamhet mot slutet av fjolåret. Fonden, som verkar i form av en självständig statlig stiftelse, har fått den internationella benämningen SWEDFUND.

I samband med beslutet om fondens inrättande anvisade riksdagen 35 milj. kr. som ett första tillskott till fondens grundkapital, vilket successivt avses bli uppbyggt till ett sammanlagt omfång av högst 100 milj. kr. Samtidigt anvisades 2 milj. kr. för stiftelsens löneutgifter och andra omkostnader under innevarande budgetår. Nu föreslås i budgetpropositionen att riksdagen för budgetåret 1979/80 anvisar ytterligare 35 milj. kr. för en andra inbetalning till grundkapitalet och 3,5 milj. kr. till bestridande av stiftelsens administrativa kostnader.

I s-motionen 1771 yrkas avslag på regeringens förslag om anvisning av sammanlagt 38,5 milj. kr. till fonden/stiftelsen, och i vpk-motionen 1781 föreslås att fonden avvecklas.

I s-motionen 1771 föreslås vidare att ett lika stort belopp, dvs. 38,5 milj. kr., avsätts för industribistånd i annan form och inom ramen för s. k. samarbetsavtal med u-länder.

I vpk-motionen 1781 föreslås att regeringen prövar möjligheterna att ingå ramavtal om ekonomiskt, tekniskt och industriellt samarbete med vissa namngivna länder (Vietnam, Angola, Moçambique, Cuba) och andra länder som strävar efter social och ekonomisk rättvisa och oberoende.

S-motionen 1771 ser ett klart behov av att stärka Sveriges resurser att ge kvalificerat bistånd på industriområdet. Enligt motionärernas mening är samarbetsavtal, som skulle kunna gälla områden som industriellt samarbete, forskning och utveckling av teknologier men i förekommande fall kunna utvidgas till andra områden av intresse för ömse parter, en bättre form för samarbete med u-länder än den fond för industriellt samarbete som

regeringen förordar. Motionen 1771 förordar därför att fonden skall avlösas och att anställd personal i stället skall utnyttjas inom ramen för ett på dylika samarbetsavtal byggt samarbete.

Motsvarande motionsyrkanden om samarbets- eller ramavtal var aktuella när utskottet på försommaren 1978 tog ställning till prop. 1977/78:135 om riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete m. m., i vilken förslaget om industrisamarbetsfonden framlades. Med anledning därav behandlade utskottet i sitt betänkande UU 1978/79:1 utförligt denna fråga. Utskottet tillstyrkte fondens inrättande och avvisade tanken att samarbetsavtal skulle kunna utgöra en ersättning för det slags industriella samarbete som industrifonden främst är satt att främja, nämligen tillkomst och utveckling av tillverkande företag i u-länderna genom överföring av kapital och kunnande från svensk industri i enlighet med dessa länders planer och prioriteringar. Utskottet ansåg dock att allmänna samarbetsavtal också fortsättningsvis bör kunna ingås när de framstår som nödvändiga eller ändamålsenliga.

Utskottet vidhåller sin ståndpunkt att fonden för industriellt samarbete, som numera inlett sin verksamhet och som redan tilldragit sig stort intresse från framför allt programländernas sida, fyller ett uppenbart behov och att allmänna samarbetsavtal av hittills gängse typ inte kan utgöra någon fullgod ersättning för de uppgifter som fonden har.

I budgetpropositionens u-landspolitiska avsnitt erinras om bl. a. de samarbetsavtal som ingåtts av främst kommersiella skäl med ett antal u-länder. (Dessa avtal har i första hand ingåtts med ett antal oljexporterande länder.) Det erinras också om de gemensamma arbetsgrupper som inrättats för att dryfta formerna för det s. k. bredare samarbete som skall träda i stället för långsiktigt bistånd till Cuba och Tunisien. Från olika utgångspunkter har skilda arrangemang kommit till stånd för att främja ett samarbete av intresse för båda parter. Det framhålls i propositionen att vi har anledning se positivt på denna utveckling och att det inte minst kan finnas skäl att överväga formerna för vårt samarbete med programländerna vid sidan av biståndet. Bl. a. ur u-landspolitisk synvinkel är det enligt propositionen angeläget för Sverige att kontinuerligt samordna sitt uppträdande på olika områden gentemot enskilda u-länder och särskilt med sådana u-länder med vilka vi har ett växande samarbete. Det heter i propositionen vidare härom:

Det får bedömas från fall till fall i vilken utsträckning institutionella ramar krävs. Utgångspunkten bör vara en pragmatisk bedömning av hur samarbetet bäst gynnas. Man bör eftersträva arrangemang, som är så litet administrativt betungande som möjligt. I vissa fall, om Sveriges intresse är tillräckligt stort, kan arbetsgrupper och/eller samarbetsavtal vara önskvärda för att främja ett samarbete av ömsesidigt intresse. I fråga om programländerna kan sådana arrangemang aktualiseras vid sidan av biståndsavtal.

Utskottet, som i sitt fjolårsbetänkande UU 1978/79:1 anlade likartade synpunkter på denna fråga, instämmer i propositionens bedömningar härvidlag.

Något motsatsförhållande mellan industrifonden å ena sidan och samarbetsavtal å den andra finns uppenbart inte. De kan heller inte ersätta men väl komplettera varandra. Det finns sålunda ingenting som hindrar att övergripande samarbetsavtal eller liknande arrangemang träffas vare sig med länder där industrifonden verkar eller med länder med vilka Sverige har ett långsiktigt biståndssamarbete. En förutsättning är givetvis att det finns ett ömsesidigt intresse av sådana bredare arrangemang.

Mot denna bakgrund tillstyrks propositionens förslag beträffande fonden för industriellt samarbete och avstyrks yrkandena 4 och 5 i motionen 1771 samt delyrkandena 2. a) och 3. o) i motionen 1781.

4.11 Samlade hemställanden under punkten 4

Under hänvisning till vad utskottet anfört i det föregående vid resp. delavsnitt hemställer utskottet

att riksdagen beträffande *biståndets inriktning m. m.* (punkten 4.1)

1. förklarar motionen 1978/79:1771, yrkandena 1 och 2, angående riktlinjer för svensk biståndspolitik resp. utredning om länderkoncentration besvarad med vad utskottet anfört,
2. avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. d) angående avveckling av bistånd till vissa länder,
3. avslår motionen 1978/79:420, yrkandet 1, och motionen 1978/79:587, yrkandet 2, angående regler för avbrytande av bistånd,
4. avslår motionen 1978/79:1774 angående expertgranskning,
5. avslår motionen 1978/79:1775 angående avalkoholiseringsprojekt,

att riksdagen beträffande *bundet bistånd och upphandling i Sverige* (punkten 4.2)

6. med avslag på motionen 1978/79:1205, yrkandet 1, motionen 1978/79:1209, yrkandet 5, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. k), bifaller budgetpropositionens förslag angående målbelopp för bundet bistånd,
7. avslår motionen 1978/79:1209, yrkandet 6, angående direktiv för det bundna biståndet,
8. förklarar motionen 1978/79:1209, yrkandena 7 och 8, angående utbildning av biståndspersonal resp. multilaterala biståndsorganans upphandling besvarad med vad utskottet anfört,

att riksdagen beträffande *samarbete med enskilda länder* (punkten 4.3)

9. med avslag på motionen 1978/79:1771, yrkandet 7, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. f), sistnämnda såvitt nu är i

- fråga, bifaller budgetpropositionens förslag angående landram för Angola,
10. med avslag på motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. f), sistnämnda såvitt nu är i fråga, bifaller budgetpropositionens förslag om landram för Cuba,
 11. avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. g), angående fortsatt bistånd till Cuba efter utgången av budgetåret 1979/80,
 12. förklarar motionen 1978/79:1205, yrkandet 8, angående omprövning av biståndet till Etiopien besvarad med vad utskottet anfört,
 13. med avslag på motionen 1978/79:1771, yrkandet 8, bifaller budgetpropositionens förslag angående landram för Kap Verde,
 14. avslår motionen 1978/79:420, yrkandet 3, och motionen 1978/79:587, yrkandet 1, angående avveckling resp. omprövning av biståndet till Vietnam,
 15. med avslag på motionen 1978/79:1205, yrkandet 3, motionen 1978/79:502, yrkandet 1, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. f), sistnämnda såvitt nu är i fråga, bifaller budgetpropositionens förslag angående landram för Vietnam,
 16. avslår motionen 1978/79:1205, yrkandet 4, angående framtida bistånd till Vietnam,
 17. med avslag på motionen 1978/79:1205, yrkandet 11, bifaller budgetpropositionens förslag angående medverkan i Bai Bangprojektets driftskede.
 18. med avslag på motionen 1978/79:1781, delyrkandena 3. e) och 3. f), sistnämnda såvitt nu är i fråga, bifaller budgetpropositionens förslag angående landramar för Bangladesh, Indien, Lesotho, Zambia, Kenya, Moçambique, Laos och Guinea-Bissau,
 19. avslår motionen 1978/79:1771, yrkandet 9, angående bistånd till länder i det karibiska området,
 20. avslår motionen 1978/79:247, yrkandena 1 och 2, angående bistånd till Demokratiska folkrepubliken Yemen,
- att riksdagen beträffande *flyktingar, befrielseörelser m. m. i södra Afrika* (punkten 4.4)
21. med avslag på motionen 1978/79:590, yrkandet 1, och motionen 1978/79:864, yrkandena 1 och 3, bifaller budgetpropositionens förslag angående anslagsposten för humanitärt bistånd till flyktingar, befrielseörelser m. m. i södra Afrika,
- att riksdagen beträffande *bistånd till andra befrielseörelser m. m.* (punkten 4.5)

22. avslår motionen 1978/79:247, yrkandena 5, 6, 7, 8 och 9, angående bistånd m. m. till PLO, palestinska Röda halvmånen, PFLO och eritreanska Röda halvmånen, motionen 1978/79:248, yrkandet 2. angående bistånd till Frente POLISARIO, och motionen 1978/79:249, yrkandet 2, angående bistånd till Östra Timor,

att riksdagen beträffande *katastrofbistånd, allmänt flyktingbistånd m. m.* (punkten 4.6)

23. avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandena 3. l) och 3. n), angående formen för katastrofbistånd resp. katastrofbistånd till Vietnam, Laos och Kambodja,
24. med avslag på motionen 1978/79:502, yrkandet 2, motionen 1978/79:1205, yrkandet 5, och motionen 1978/79:1771, yrkandet 11, bifaller budgetpropositionens förslag angående anslagsposten för katastrofbistånd m. m..

att riksdagen beträffande *stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet* (punkten 4.7)

25. avslår motionen 1978/79:419 angående återanvändbar medicin,
26. avslår motionen 1978/79:1206 angående cyklar,
27. avslår motionen 1978/79:1777 angående Amazonassjukhuset,
28. avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. i), angående inriktningen av stödet till enskilda organisationers biståndsverksamhet,
29. med avslag på motionen 1978/79:1205, yrkandet 6, bifaller budgetpropositionens förslag angående anslagsposten för stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet,

att riksdagen beträffande *Särskilda program* (punkten 4.8)

30. avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. h), angående inriktningen av särskilda program etc.,
31. med avslag på motionen 1978/79:1771, yrkandet 10, bifaller budgetpropositionens förslag angående anslagsposten för särskilda program,

att riksdagen beträffande *Bredare samarbete* (punkten 4.9)

32. avslår motionen 1978/79:420, yrkandet 2, angående godkännande av samarbetsprojekt med Cuba,
33. förklarar motionen 1978/79:1205, yrkandena 7 och 9, angående det bredare samarbetet med Cuba resp. riktlinjer för bredare samarbete besvarad med vad utskottet anfört,
34. avslår motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. j), angående ländervalet för bredare samarbete,

att riksdagen beträffande *fonden för industriellt samarbete, samarbetsavtal m. m.* (punkten 4.10)

35. med avslag på motionen 1978/79:1771, yrkandet 4, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3. o), bifaller budgetpropositionens förslag angående kapitaltillskott till fonden för industriellt samarbete,
36. avslår motionen 1978/79:1771, yrkandet 5, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 2. a), angående samarbetsavtal resp. ramavtal,

att riksdagen beträffande *riktlinjer i övrigt* för det bilaterala utvecklingssamarbetet

37. godkänner övriga i budgetpropositionen angivna riktlinjer för bilateralt utvecklingssamarbete,

att riksdagen beträffande *anslagsram* för det bilaterala utvecklingssamarbetet (punkten 4.1 och punkten 4.4)

38. med avslag på motionen 1978/79:864, yrkandet 2, och med bifall till budgetpropositionens förslag till *Bilateralt utvecklingssamarbete* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 2 836 104 000 kr.

5. Biståndsförvaltningens lånefond

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vid punkten IV. 2 på kapitalbudgeten och hemställer

att riksdagen till *Biståndsförvaltningens lånefond* för budgetåret 1979/80 anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 5 april 1979

På utrikesutskottets vägnar
ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Anna Lisa Lewén-Eliasson (s), förste vice talmannen Torsten Bengtson (c), Erik Adamsson (s), Anna-Lisa Nilsson (c), Sture Palm (s), Olle Göransson (s), Gunnel Jonäng (c), Mats Hellström (s), Ingrid Sundberg (m), Sture Ericson (s), Sture Korpås (c), Gertrud Sigurdsen (s), David Wirmark (fp) och Ylva Annerstedt (fp).

Reservationer

1. vid **punkten 1.4** (Miljö, resurser och utveckling) av förste vice talmannen Torsten Bengtson, Anna-Lisa Nilsson, Gunnel Jonäng och Sture Korpås (samtliga c), som anser

dels att den text, som på s. 16 börjar med "Regeringen och SIDA" och slutar med "anses besvarat.", ersätts med texten:

När våra fyra biståndspolitiska mål – resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet samt demokratisk samhällsutveckling – först formulerades, var man ännu inte medveten om miljöfrågornas betydelse i utvecklingsprocessen. Sedan båda parter i utvecklingssamarbetet nu alltmer kommit till insikt om de ekologiska frågornas centrala roll, är det naturligt, att riksdagen markerar detta genom att uttala, att ekologisk balans skall föras in som ett femte mål för biståndspolitiken. Yrkandet 1 i motionen 1208 tillstyrks därmed.

dels att den text, som på s. 18 börjar med "Utskottet är emellertid" och slutar med "avstyrks därför.", bort ha följande lydelse:

Därför måste vi gå vidare och kartlägga bristerna i vårt sätt att hantera naturen och resurserna. Då får vi ett bättre underlag i den övergripande planeringen av framtidens samhälle. Sverige bör ta initiativ till ett internationellt ekologiskt forskningsinstitut. Ett sådant kan ha Stockholms internationella fredsforskningsinstitut SIPRI som förebild. Det skulle kunna ge viktiga bidrag till kunskapen om resurssituationen och om miljöpåverkan av olika slag samt klarlägga möjliga handlingsvägar för framtiden. Yrkandet 6 i motionen 1208 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i momenten 8 och 9 under punkten 1 (s. 24) bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen beträffande *ekologisk balans, ekologisk grundsyn, en internationell resurshushållningsplan, andra miljöfrågor och prioritering av livsmedelsproduktion i u-länder*
 - a) med bifall till motionen 1978/79:1208, yrkandet 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ekologisk balans som ett nytt femte mål för biståndspolitiken, och
 - b) förklarar motionen 1978/79:1208, yrkandena 3, 4, 5 och motionen 1978/79:1213 besvarad med vad utskottet anfört,
9. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1208, yrkandet 6, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om initiativ till inrättande av ett *internationellt ekologiskt institut*,

2. vid **punkten 3** (Bidrag till internationella biståndsprogram, C 1) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Sture Ericson och Gertrud Sigurdson (samtliga s) som beträffande *FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF)* anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med "Ett motsvarande yrkande" och på s. 33 slutar med "motionen 1771 avstyrks." bort ha följande lydelse:

Som framgår av propositionen avser kapitalutvecklingsfondens investeringar enskilda projekt utslutande i de minst utvecklade u-länderna. Hittills har fonden finansierat investeringar inom områden som jordbruk, bevattning, småindustri, byskolor, yrkesskolor, hälsovård och Kooperation.

Fondens verksamhet ligger väl i linje med Sveriges strävanden att inrikta det multilaterala biståndet på särskilt fattiga länder och på fattiga grupper i dessa länder. De projekt fonden finansierar är ofta små och inriktade på att tillfredsställa sociala och andra närliggande behov.

På senare år har fonden kunnat utvidga sin verksamhet genom att gamla bidragsgivare höjt sina åtaganden och nya bidragsgivare tillkommit, däribland USA, Schweiz och Finland. De sammanlagda utfästelserna för år 1977 uppgick till ca 16 milj. dollar och för år 1978 till ca 18 milj. dollar. För verksamhetsåret 1979 har fonden fått utfästelser på nära 25 milj. dollar från sammanlagt 33 regeringar. Utskottet välkomnar denna utveckling. När det gäller stöd till socialt inriktade, mindre projekt för de fattigaste folkgrupperna är emellertid behoven utomordentligt stora samtidigt som möjligheterna att erhålla finansiering från de dominerande multilaterala organen ofta är små. Utskottet finner därför skäl föreligga för ett fortsatt kraftigt svenskt stöd åt kapitalutvecklingsfonden, särskilt om det kan bidra till att ytterligare öka även andra bidragsgivares uppslutning kring fonden och den biståndsinriktning fonden står för. Utskottet tillstyrker därför yrkandet i motionen 1771 att bidraget till kapitalutvecklingsfonden bör utgå med 40 milj. kr. för budgetåret 1979/80. Denna förstärkning kan enligt utskottet finansieras inom ramen för tillgängliga medel inom anslaget C 1.

dels att utskottets hemställan i momentet 3 under punkten 3 (s. 34) bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande bidrag till *FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF)* med bifall till motionen 1978/79:1771, yrkandet 6, och med ändring av budgetpropositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. vid **punkten 4.1** (Allmänt [anslagsram, biståndets inriktning, länderkoncentration m. m.]) av Allan Hernelius och Ingrid Sundberg (båda m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar med "Utskottet gör" och slutar med "motionen 587." bort ha följande lydelse:

Många av våra biståndsmottagarländer är f. n. engagerade i militära operationer som icke kan betraktas som vidtagna i självförsvar eller har samband med landets egna säkerhetsproblem. Cuba deltar i olika sammanhang med militära trupper eller instruktörer i krigshandlingar av skilda slag. Kubanska styrkor stöder t. ex. etiopiska trupper i Eritrea. Etiopien för sedan många år krig i Eritrea och i somaliska gränsprovinser. Vietnam har nyligen framgångsrikt slutfört ett erövringskrig i Kampuchea. Tanzania har erövrat stora delar av Uganda. I alla dessa fall är förhållandena olika. Tanzania kan sålunda sägas tidigare ha blivit föremål för krigshandlingar från Ugandas sida. I fråga om både Uganda och Kampuchea har omänskliga regimer genom striderna avlägsnats. Men uppgiften att så göra har varit självpåtagen. Först i en framtid kan följderna för den inhemska befolkningen av erövringarna klarläggas.

Enligt utskottets tidigare uttalande (UU 1978/79:1) skall prövning av frågan om avbrytande eller avvecklande av bistånd i samband med krigshandlingar sist och slutligen göras i de enskilda fallen. Enligt vår mening bör det klart framhållas att bistånd till ett mottagarland som är invecklat i militära operationer, om dessa icke kan betraktas som vidtagna i självförsvar eller står i samband med landets egna säkerhetsproblem, snarast bör omprövas. Detta innebär icke att biståndet bör begagnas som ett utrikespolitiskt påtryckningsmedel. Anfallskrig är något annat än utrikespolitik i vanlig mening. Att bistånd till ett land i princip icke skulle påverkas härav är en orimlig tanke, vilken icke är ägnad att stärka biståndsviljan. Den kan också ha allvarliga konsekvenser för uppfattningen av vår alliansfria politik i omvärlden. Om Sverige lämnar stort och kontinuerligt bistånd till ett land som bedriver anfallskrig, kanske i det ena eller det andra stormaktsblockets intresse, kan detta uppfattas som ett indirekt stöd åt krigföringen. Vi bestämmer visserligen själva innehållet i vår alliansfria politik, men vi kan inte undgå att ta hänsyn till hur våra åtgärder bedöms i yttrevärlden. Om flagranta fall, som här ovan är påtalade, icke bör få påverka vår biståndspolitik är detta enligt utskottets mening icke tillfredsställande. Utskottet uttalar därför att biståndet i princip bör påverkas av om ett mottagarland företar krigshandlingar utan samband med det egna landets självförsvar eller säkerhetspolitik.

Med det anförda torde yrkandet 1 i motionen 420 liksom yrkandet 2 i motionen 587 få anses besvarade.

dels att utskottets hemställan i momentet 3 under punkten 4 (s. 84) bort ha följande lydelse:

3. förklarar motionen 1978/79:420, yrkandet 1, och motionen 1978/79:587, yrkandet 2, angående regler för avbrytande av bistånd besvarade med vad utskottet anført,

4. vid **punkten 4.2** (Bundet bistånd och upphandling i Sverige) av Allan Hernelius och Ingrid Sundberg (båda m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Minskad bindning" och slutar med "i motionen 1781." bort ha följande lydelse:

Den internationella inställningen till avbindning av bistånd är f. n. ogynnsam. Ekonomiska svårigheter och låg sysselsättning har gjort västvärldens länder alltmer obenägna att öka andelen obundet bistånd, och ett ensamt svenskt agerande torde inte få den övertygande effekt som propositionen förutsätter. I stället kommer en ökad svensk avbindning att få negativa effekter på vårt lands ekonomi och därigenom försvåra en framtida ökning av det totala biståndet.

Utskottet, som anser det angeläget att andelen obundet bistånd på sikt ökar, vill för sin del förorda att svenska initiativ tas i DAC syftande till att få till stånd internationella överenskommelser om ökat obundet bistånd. Detta ligger i linje med vår frihandelsinriktning och motverkar en olycklig internationell utveckling mot protektionism. Utskottet vill också erinra om att bindning av landdestinerat bistånd endast förekommer inom det s. k. importstödet. I målbeloppet för bundet bistånd inräknas i övrigt sådant katastrofbistånd som utgår i form av varor upphandlade i Sverige med medel från katastrofposten samt naturabidragen till de internationella livsmedelsprogrammen.

Utskottet vill mot bakgrund av att någon internationell överenskommelse ännu inte kommit till stånd och med hänsyn till nu rådande samhällsekonomiska förhållanden föreslå att andelen obundet bistånd under nästa budgetår bibehålls på nuvarande nivå i enlighet med yrkandet 1 i motionen 1205. I konsekvens härmed avstyrks propositionens förslag om höjning av andelen obundet bistånd liksom yrkandet 5 i motionen 1209 och delyrkandet 3.k) i motionen 1781.

dels att utskottets hemställan i momentet 6 under punkten 4 (s. 84) bort ha följande lydelse:

6. med bifall till motionen 1978/79:1205, yrkandet 1, och med ändring av budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1978/79:1209, yrkandet 5, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.k), som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående målbelopp för bundet bistånd,

5. vid **punkten 4.3** (Samarbete med enskilda länder m. m.) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Sture Ericson och Gertrud Sigurdsen (samtliga s) som beträffande *Angola, Cuba och Kap Verde* anser

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Angola* som på s. 51 börjar med "Såväl SIDA som" och slutar med "för Angola." bort ha följande lydelse:

Situationen i södra Afrika motiverar en kraftfull svensk biståndsinsats i de s. k. frontstaterna, vartill Angola hör. Under befrielsekriget förstördes eller lamslogs Angolas produktionsapparat och stora delar av kommunikationsnätet sattes ur spel. Många utbildade portugiser lämnade landet och Angola lider nu svår brist på kvalificerad arbetskraft. Ett stort antal flyktingar från Zaïre och Namibia uppehåller sig i landet. Skälen för en ökning av biståndet är därför starka.

Biståndet till Angola har hittills huvudsakligen utgått i form av importstöd. De tidigare försenade förhandlingarna om ett projekt- och programsamarbete mellan Sverige och Angola har emellertid nu slutförts. Detta samarbete skall inledningsvis inriktas på insatser inom fiske- och hälsovårdssektorerna och även omfatta visst personalbistånd.

Också utanför de insatsområden som Sverige nu engagerar sig i, torde Angola ha stort behov av kvalificerat personalbistånd.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det finns starka skäl att öka biståndet till Angola utöver regeringens förslag och tillstyrker därför motionen 1771 i denna del. Utskottet avstyrker samtidigt det hithörande yrkandet i motionen 1781.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Cuba* som på s. 52 börjar med "Utskottet biträder inte" och slutar med "Cuba, avstyrks." bort ha följande lydelse:

Samtidigt har riksdagen från budgetåret 1977/78 ställt medel till förfogande för att underlätta ett bredare samarbete mellan Sverige och Cuba. Ett protokoll om sådant samarbete undertecknades av Sverige och Cuba i september 1977. Utskottet behandlar längre fram i betänkandet, i avsnitt 4.9 (Bredare samarbete), frågan om samarbetet med Cuba på andra områden än det långsiktiga utvecklingsarbetet.

Regeringen fullföljer nu i budgetpropositionen beslutet om nedskärning av biståndet till Cuba. Denna nedskärning har medfört att planerade utvecklingsprojekt på det medicinska området och utbildningsområdet omöjliggjorts.

Utskottet anser emellertid att Cubas utvecklingsansträngningar fortfarande ligger i linje med kriterierna för den av riksdagen fastställda ländervalspolitiken. Enligt utskottets mening bör därför, vid sidan av det bredare samarbetet, bistånd även fortsättningsvis ges till landet, såsom framhålls i motionerna 1771 och 1781.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Kap Verde* som på s. 53 börjar med "Efter tio års" och slutar med "motionen 1771." bort ha följande lydelse:

Vid sidan av det reguljära biståndet bidrar SIDA dessutom med 9,4 milj. kr. till ett mödra- och barnvårdsprojekt som genomförs av Rädda barnen i samarbete med Kap Verdes hälsovårdsministerium.

Försörjningssituationen är fortfarande svår i Kap Verde. Bristen på livsmedel är stor. FN har klassificerat landet som ett av de hårdast drabbade. Som framgår av propositionen görs stora ansträngningar för att förbättra jord- och vattenresurserna, höja den egna jordbruksproduktionen, utveckla fisket och utnyttja inhemska råvaror i industrin. Behovet av bistånd för att främja dessa ansträngningar är stort.

Utskottet finner det motiverat att förorda en höjning av medelstillelningen till Kap Verde utöver vad regeringen föreslagit och tillstyrker därför ifrågavarande yrkande i motionen 1771 om en medelsram på 28 milj. kr. för budgetåret 1979/80.

Vid två tillfällen har Sverige givit Kap Verde katastrofbistånd med sammanlagt 10 milj. kr. utöver landramen som bidrag till en lindring av den svåra livsmedelssituationen. Utskottet har anledning anta att regeringen även i fortsättningen är beredd att välvilligt pröva ansökningar om extra bistånd i katastrofsituationer.

dels att utskottets hemställan i momenten 9, 11 och 13 under punkten 4 (s. 84-85) bort ha följande lydelse:

9. med bifall till motionen 1978/79:1771, yrkandet 7, med ändring av budgetpropositionens förslag och med avslag på motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.f, sistnämnda såvitt nu är i fråga, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående landram för Angola,
11. med bifall till motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.g), och med ändring av budgetpropositionens förslag samt i anledning av motionen 1978/79:1771 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om fortsatt bistånd till Cuba,
13. med bifall till motionen 1978/79:1771, yrkandet 8, och med ändring av budgetpropositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om landram för Kap Verde.

6. vid punkten 4.3 (Samarbete med enskilda länder) av Allan Hernelius och Ingrid Sundberg (båda m) som anser att den del av utskottets yttrande beträffande *Etiopien* som på s. 52 börjar med "Utskottet utgår" och på s. 53 slutar med "i landet." bort ha följande lydelse:

Den etiopiska regeringen tillåter ingen opposition och har vid flera tillfällen genomfört terrorkampanjer mot sina motståndare. Tortyr mot politiska fångar har förekommit. Tusentals människor, däribland barn, uppges ha dödats. Det är uppenbart att den nuvarande regimen har begått allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna. Enligt propositionen 1977/78:135 kan

sådant motivera att pågående samarbete omprövas. I årets budgetproposition föreslås emellertid nya åtaganden och nya insatser samt nyrekrytering av svensk personal.

Vi anser att Sverige vid förhandlingar om nytt biståndsavtal på lämpligt sätt bör påtala kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i landet. Skulle tillfredsställande garantier icke vinnas, bör biståndet eller delar därav t. v. frysas.

7. vid punkten 4.3 (Samarbete med enskilda länder) av förste vice talmannen Torsten Bengtson, Anna-Lisa Nilsson, Gunnel Jonäng och Sture Korpås (samtliga c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande beträffande *Vietnam* som på s. 56 börjar med "Att däremot nu" och slutar med "502 avstyrks därför.", bort ha följande lydelse:

Detta behov av stöd till nödlidande har ytterligare dramatiskt ökat genom krigshändelserna. Samtidigt har katastroferna försvårat Vietnams långsiktiga planering. De av regeringen för Vietnam föreslagna 400 milj. kr. synes därför nu bäst kunna användas *dels* genom att med en oförändrad landram på 380 milj. kr. garantera ett programmerat fullföljande av pågående insatser, även ännu inte avtalade sådana, som kan bli nödvändiga för att säkra driften vid Bai Bang och de två sjukhusen, *dels* genom att med 20 milj. kr. öka de för lindrande av nöden i Vietnam och Kampuchea tillgängliga katastrofmedlen.

Motionen 502 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i momentet 15 under punkten 4 (s. 85) bort ha följande lydelse:

15. med bifall till motionen 1978/79:502, yrkandet 1, med ändring av budgetpropositionens förslag och med avslag på motionen 1978/79:1205, yrkandet 3, och på motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.f), sistnämnda såvitt nu är i fråga, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående landram för Vietnam,

8. vid punkten 4.3 (Samarbete med enskilda länder) av Allan Hernelius och Ingrid Sundberg (båda m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande beträffande *Vietnam* som på s. 55 börjar med "Med instämmande" och slutar med "tagna i drift." och den del som på s. 55 börjar med "I motionen 502" och på s. 56 slutar med "avstyrks därför." bort ersättas med följande text:

Enligt utskottets mening bör förhållanden i Vietnam och landets aggressiva militära agerande påverka landramen för svenskt bistånd till Vietnam.

Tre projekt tar i anspråk huvuddelen av de svenska biståndsanslagen. Två av dessa utgörs av sjukhusprojekt, vilka inom kort torde bli färdigställda. Utskottet anser att medel till avslutande av sjukhusbyggena bör anvisas.

I fråga om Bai Bang, som enligt senaste kostnadsprognos från våren 1978 beräknas kosta 1 605 milj. kr. att jämföras med 500 milj. kr. när projektet först omnämndes för riksdagen, beräknas detta projekt inte vara färdigt förrän några år in på 1980-talet. Detta innebär en avsevärd försening, vars orsaker ännu inte är fullt klarlagda. Förseningen kommer med stor sannolikhet att ytterligare påverka slutsumman för projektets färdigställande och det är i hög grad anmärkningsvärt att, trots de uppgivna förseningarna, någon ny och aktuell kostnadskalkyl inte föreligger. Riksdagen har emellertid tidigare bundit sig för att Bai Bang-projektet skall färdigställas. Utskottet anser därför att så mycket medel skall anvisas att de tillsammans med reserverade medel möjliggör fortsatt byggnation tills resultatet av den omförhandling som skall äga rum under året föreligger. Enligt utskottets uppfattning är den i motionen 1205 gjorda beräkningen om en landram på 200 milj. kr. tillräcklig också härför, varför bistånd till Vietnam bör utgå med 200 milj. kr.

Mot denna bakgrund tillstyrks yrkandet 3 i motionen 1205, medan yrkandet 1 i motionen 502 avstyrks. Med det anförda torde yrkandet 3 i motionen 420 och yrkandet 1 i motionen 587 samtidigt få anses besvarade.

dels att den del av utskottets yttrande beträffande *Vietnam* som på s. 55 börjar med "Såvitt kan bedömas" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Enligt vår mening har förutsättningarna för biståndet till Vietnam på avgörande sätt förändrats under de senaste åren. De mänskliga rättigheterna i Vietnam har enligt vad som framhållits i internationell press allvarligt kränkts. Politiska fångar uppges finnas i tiotusental liksom stora internerings- och koncentrationsläger. Flyktingskarorna och flyktingtragedierna talar sitt tydliga språk. Det är uppenbart att det råder svår rättslöshet i Vietnam. Landet har också intervenerat utom sitt eget territorium. Laos kan numera betraktas som en av Vietnam helt beroende stat, och stora vietnamesiska truppstyrkor finns i landet. Mot Kampuchea har ett regelrätt anfallskrig inletts och framgångsrikt slutförts. Av Vietnam understödd inhemsk motståndsrörelse mot den tidigare regimen i Phnom Penh har visserligen medverkat, men ingen lär på allvar hävda att denna rörelse spelat en avgörande roll. Vietnams divisioner har avgjort utgången. Denna aggressionshandling kan icke urskuldas med att den förra regimen i Kampuchea för sin del trampade alla mänskliga rättigheter under fötterna. Ledamöterna i FN:s säkerhetsråd, med undantag för östblockets två representanter, har också enhälligt fördömt Vietnams aggression mot Kampuchea. Även Kinas senare anfall mot Vietnam har på samma sätt blivit föremål för internationellt fördömande.

Mot denna bakgrund bör riksdagen uttala, att fortsatt bistånd till Vietnam

måste bli beroende av utvecklingen i regionen. Ett flertal andra länder har med anledning av vad som inträffat avbrutit eller minskat biståndet till Vietnam. Det finns ingen anledning till att Vietnam även i fortsättningen skall bli vårt största biståndsmottagarland. Utskottet tillstyrker därför yrkandet 4 i motionen 1205. Det nu anförda bör ges regeringen till känna.

dels att den del av utskottets yttrande beträffande *Vietnam* som på s. 56 börjar med "Liksom regeringen" och på s. 57 slutar med "motionen 1205." bort ha följande lydelse:

1974 års avtal mellan Sverige och Vietnam rörande Bai Bang-projektet var enligt vad som numera allmänt erkännes helt otillfredsställande från svensk synpunkt. Som utrikesministern framhöll i riksdagen den 27 november 1978 laborerade man å ena sidan med en tidsgräns, och å andra sidan förutsatte man att vår insats skulle pågå tills projektet var fullbordat. Mellan de två satserna i avtalet fanns enligt utrikesministern en spänning som inte borde ha funnits där.

Detta avtal underställdes aldrig riksdagen. Dess olyckliga utformning har medfört svårigheter i samarbetet och stora kostnader för Sverige, vilka icke kunnat förutses.

Departementschefen vill nu att Sverige tillmötesgår den vietnamesiska begäran om medverkan även under driftskedet, sedan nuvarande avtal utlöpt. Utskottet vill nu icke binda sig för sådant stöd i driftskedet. En anledning härtill är att några bestämda kostnadsprognoser för en dylik svensk medverkan ännu icke presterats från SIDA. Under hand har emellertid utskottet erfarit att det kan komma att röra sig om mycket avsevärda belopp redan i fråga om driften av pappersbruket under en period av fyra år från och med den 1 juli 1979. Siffror har nämnts av liknande storleksordning som förelåg när Bai Bang-projektet första gången omnämndes för riksdagen, dvs. omkring 500 milj. kr. Om principen om svensk medverkan vid driften knäslattes, skulle det också kunna bli fråga om bidrag även till driften av massafabriken långt in på 1980-talet.

Hitintills gjorda erfarenheter talar mot att riksdagen på något sätt binder sig för medverkan i driftskedet. Om Vietnam behöver stöd utifrån, bör sådan kunna tillföras på rent kommersiell väg, bl. a. från Sverige. När Bai Bang-anläggningen står färdig att tas i drift bör också vårt bistånd i denna del upphöra. Ett land som har råd att föra angreppskrig i annat land bör också ha ekonomiska möjligheter att finansiera driften av anläggningar vilka erhållits som gåva.

Det anförda, som innebär tillstyrkan av yrkandet II i motionen 1205, bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i momenten 14, 15, 16 och 17 under punkten 4 (s. 85) bort ha följande lydelse:

14. förklarar motionen 1978/79:420, yrkandet 3, och motionen 1978/79:587, yrkandet 1, angående omprövning av biståndet

- med Vietnam besvarade med vad utskottet anfört,
15. med bifall till motionen 1978/79:1205, yrkandet 3, och med ändring av budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1978/79:502, yrkandet 1, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.f), sistnämnda såvitt nu är i fråga, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om landram för Vietnam,
 16. med bifall till motionen 1978/79:1205, yrkandet 4, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående framtida bistånd till Vietnam,
 17. med bifall till motionen 1978/79:1205, yrkandet 11, och med ändring av budgetpropositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående medverkan i Bai-Bang-projektets driftskede,

9. vid **punkten 4.3** (Samarbete med enskilda länder) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Sture Ericson och Gertrud Sigurdsen (samtliga s) som beträffande *Länder i det karibiska området* anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar med "Utskottet finner det önskvärt" och slutar med "i motionen 1771" bort ha följande lydelse:

Ett grundläggande mål för svensk utrikespolitik har varit att stödja de krafter i vår omvärld som strävar efter nationellt oberoende, demokrati och social rättvisa.

I Latinamerika har dessa strävanden – efter årtionden av nästan totalt utlandsberoende och diktaturstyre – kunnat notera några få framgångar. Det är i denna situation angeläget att inte avbryta allt traditionellt biståndssamarbete med Latinamerika, som regeringen föreslår, utan i stället ge ett selektivt och tidsbegränsat stöd för att stärka de utsatta demokratiska regeringar, som för en hård och ojämn kamp för att förbättra folkflertalets villkor. Dominikanska republiken och Jamaica är två länder, vars prekära ekonomiska situation innebär ett hot mot den spirande demokratin.

I *Dominikanska republiken* äts den svaga ekonomiska tillväxten upp av befolkningsökningen. Priset för oljeimporten har ökat ytterligare. Utlandsskulden växer. Bottenpriser råder på de dominerande exportprodukterna socker, kaffe och nickel.

Den sociala bilden är också mycket dystert. En halv miljon barn i skolåldern går inte i skola utan måste i stället hjälpa till med familjens försörjning. Av de barn som har möjlighet att gå i skolan når endast en av tio fram till sjätte klass. Analfabetismen i landet är minst 40 %. Arbetslösheten har ännu inte kunnat beräknas, men den är mycket hög.

I ett sådant ekonomiskt och socialt läge utsätts den politiska demokratin för

svåra påfrestningar. Tilltron till parlamentariska lösningar i ett land som i mer än en generation varit en diktatur kan undergrävas.

För att kunna ta till vara landets mänskliga och materiella resurser väddar den dominikanska regeringen om utländsk hjälp. Man har som exempel på områden för ett samarbete med Sverige angett landsbygdens utveckling, hälsovård och utbildning.

Läget på *Jamaica* är ännu svårare och mer akut. Landets utvecklingsprogram har drabbats utomordentligt hårt av den internationella ekonomiska krisen. Den jamaicanska ekonomin befinner sig i ett akut krisläge där stora delar av det socialt inriktade utvecklingsprogrammet riskerar att omintetgöras. Levnadskostnaderna steg under år 1978 med 40 %. Var fjärde arbetsför jamaican var utan arbete. Den redan stora varubristen hotar att förvärras ytterligare på grund av knappa valutatillgångar. Landet skall i maj utsättas för en ny översyn av IMF. Mycket talar för att IMF kommer att skärpa sina redan hårda krav om nedskärningar av den offentliga sektorn och den sociala servicen. Den ekonomiska krisen i landet har lett till svåra och aggressiva motsättningar i samhället.

Utskottet finner det angeläget att Sverige tillmötesgår väddandena från *Jamaica* om bistånd. Den norska regeringen har inlett biståndssamarbete med såväl Dominikanska republiken som *Jamaica*.

Det biståndssamarbete som utskottet vill föreslå med *Jamaica* och Dominikanska republiken skall ses som ett stöd för ländernas strävan att befästa demokrati och social utveckling. Förslaget innebär däremot inte att länderna skulle bli programläncher i traditionell mening. Insatsen bör efter hand kunna trappas ned i takt med att demokratin befästs. Biståndet till *Jamaica* och Dominikanska republiken bör sålunda i detta avseende betraktas på samma sätt som det biståndssamarbete som Sverige inledde med Portugal, efter den fascistiska diktaturens fall år 1974.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet yrkandet 9 i motionen 1771.

dels att utskottets hemställan i momentet 19 under punkten 4 (s. 85) bort ha följande lydelse:

19. med bifall till motionen 1978/79:1771, yrkandet 9, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført angående bistånd till länder i det karibiska området,

10. vid punkten 4.3 (Samarbete med enskilda länder) av Allan Hernelius och Ingrid Sundberg (båda m) som beträffande *Länder i det karibiska området* anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "delar av världen." bort ha följande lydelse:

Utskottet finner inte skäl för att nu utvidga Sveriges biståndssamarbete

med länder i det karibiska området. Utskottet anser att en utvidgning av antalet länder med vilka Sverige har utvecklingssamarbete motverkar det krav på koncentration med avseende både på länder och på ändamål som utskottet tidigare uttalat sig för och som är en förutsättning för att de biståndspolitiska målen skall uppfyllas.

Utskottet anser inte heller att de i motionen 1771 nämnda länderna uppfyller vare sig kravet på fattigdom eller kravet på demokratisk utveckling i högre grad än andra tänkbara samarbetsländer. Särskilt gäller detta Cuba där en utveckling mot ökad demokrati inte kan skönjas. Jamaica uppfyller icke behovskriteriet och det kan inte anses vara Sveriges uppgift att bidra till att lösa de ekonomiska problem som uppstått genom den nuvarande regimens agerande. Dominikanska republiken har visserligen efter regimskiftet fått en fungerande demokrati men också här gäller att Sverige inte har anledning att påta sig ekonomiskt ansvar för att stödja ekonomin i alla länder som av olika orsaker kommit i ekonomiska trångmål. Utskottet anser att en sådan spridning av vår biståndsverksamhet får klart negativa effekter för de länder, vilka vi genom avtal förbundet oss att bistå och som uppfyller de krav som riksdagen ställt på våra samarbetsländer.

11. vid punkten 4.6 (Katastrofbistånd, allmänt flyktingbistånd m. m.) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Sture Ericson och Gertrud Sigurdsen (samtliga s) som anser

*del*s att den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "I motionen pekas på" och slutar med "i motionen 1771." bort ha följande lydelse:

Flyktingproblemen i världen har blivit allt allvarligare. Flyktingarnas antal ökar. FN:s flyktingkommissarie har i slutet av år 1978 uppskattat antalet till drygt 12 miljoner.

Av dessa finns 3,7 miljoner i Afrika – den kontinent som under de senaste femton åren haft de största flyktingproblemen. I Asien har antalet ökat på senaste tiden och beräknas nu vara 3,9 miljoner. I Mellanöstern finns ca 3 miljoner Palestina-flyktingar av vilka 1,8 miljoner registrerats av FN. I Latinamerika uppges antalet vara ca 100 000. Övriga flyktingar finns i Europa och Nordamerika.

Händelseutvecklingen i södra Afrika med ett ökat tryck på den svarta befolkningen har lett till ytterligare växande flyktingströmmar. De s. k. frontstaterna har utsatts för stora påfrestningar.

I Asien har nya flyktingproblem uppkommit. Strömmen av flyktingar från Burma till Bangladesh har ökat. I Indokina-krigets efterdyningar har flyktingströmmar fått en oroväckande omfattning i den regionen. Två länder har enligt flyktingkommissarien tagit emot de flesta flyktingarna, nämligen Vietnam 150 000 och Thailand 140 000. Även i Malaysia finns ett stort antal. Båtflyktingarna, som kommit att få den största uppmärksamheten, omfattar

enligt samma källa 70 000 personer.

I Latinamerika är antalet flyktingar officiellt inte lika högt. Många flyktingar vistas dock illegalt i vissa latinamerikanska länder. De latinamerikanska flyktingarnas situation är ofta hårt pressad. Endast några få länder tar emot politiska flyktingar och flyktingkommissarien, som endast kan agera på begäran av regeringar, har inte mycket att erbjuda de latinamerikanska flyktingarna. Bistånd får därför oftast kanaliseras via frivilligorganisationer.

Sverige har genom åren kunnat lämna ett generöst stöd till flyktingarbetet. Det har gått till den verksamhet som FN:s flyktingkommissarie svarar för liksom till de länder som tagit sig an flyktinggrupper. Frivilligorganisationer har också fått stöd via biståndsanslagen. Medel har ofta utgått från anslaget till katastrofbistånd.

Mot bakgrund av den allvarliga flyktingsituationen i världen finner utskottet det angeläget att, utöver regeringens förslag, ytterligare medel anslås till flyktingverksamheten och tillstyrker därför yrkandet härom i motionen 1771.

dels att utskottets hemställan i momentet 24 under punkten 4 (s. 86) bort ha följande lydelse:

24. med bifall till motionen 1978/79:1771, yrkandet 11, och med ändring av budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionerna 1978/79:502, yrkandet 2, och 1978/79:1205, yrkandet 5, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående anslagsposten för katastrofbistånd m. m.,

12. vid punkten 4.6 (Katastrofbistånd, allmänt flyktingbistånd m. m.) av förste vice talmannen Torsten Bengtson, Anna-Lisa Nilsson, Gunnel Jonäng och Sture Korpås (samtliga c), som – under förutsättning av bifall till reservationen 7 ovan – anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "Yrkandena i" och slutar med "motionen 1771." bort ha följande lydelse:

Yrkandet i motionen 502 om oförändrad landram för Vietnam har av utskottet tidigare tillstyrkts, i avsnittet 4.3 (Samarbete med enskilda länder). Samtidigt därmed har utskottet avstyrkt yrkandet i motionen 1205 om halverad landram för Vietnam. I konsekvens härmed tillstyrks det nu aktuella yrkandet 2 i motionen 502 och avstyrks yrkandet 5 i motionen 1205. Vidare avstyrks det nu aktuella yrkandet 11 i motionen 1771.

dels att utskottets hemställan i momentet 24 under punkten 4 (s. 86) bort ha följande lydelse:

24. – i mån av bifall till reservationen 7 – med bifall till motionen 1978/79:502, yrkandet 2, och med ändring av budgetpropositionens förslag och med avslag på motionen 1978/79:1205,

yrkandet 5. och motionen 1978/79:1771, yrkandet 11, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående anslagsposten för katastrofbistånd m. m.,

13. vid punkten 4.6 (Katastrofbistånd, allmänt flyktingbistånd m. m.) av Allan Hernelius och Ingrid Sundberg (båda m) som – vid bifall till reservationen 8 ovan – anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "Yrkandena i" och slutar med "motionen 1771." bort ha följande lydelse:

Situationen för flyktingarna från Vietnam är i många fall katastrofartad. Behovet av förnödenheter av olika slag är närmast obegränsat och närliggande stater har ställts inför stora problem när det gäller att bereda plats åt dem som flytt. I budgetpropositionen föreslås att ca 162 milj. kr. skall anslås för katastrofhjälp under 1979/80. Med tillstyrkan av motionen 1205, yrkandet 5, föreslår utskottet att detta belopp räknas upp med 120 milj. kr., varvid huvuddelen av de extra medlen bör ställas till FN:s flyktingkommissaries förfogande för hjälp i första hand åt flyktingar i Sydostasien. I konsekvens härmed avstyrks yrkandet 2 i motionen 502 och yrkandet 11 i motionen 1771.

dels att utskottets hemställan i momentet 24 under punkten 4(s. 86) bort ha följande lydelse:

24. – i mån av bifall till reservationen 8 – med bifall till motionen 1978/79:1205, yrkandet 5, och med ändring av budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1978/79:502, yrkandet 2, och motionen 1978/79:1771, yrkandet 11, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående anslagsposten för katastrofbistånd m. m.,

14. vid punkten 4.7 (Stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet) av Allan Hernelius och Ingrid Sundberg (båda m) som – vid bifall till reservationen 8 ovan – anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 69 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "detta påkallat." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de enskilda organisationerna spelar en viktig roll inom det svenska biståndet och utgör ett värdefullt komplement till det statliga utvecklingssamarbetet. Organisationernas arbete bidrar till att öka förståelsen för u-ländernas problem och för behovet av bistånd. I årets budgetproposition föreslås ett anslag på 110 milj. kr. till enskilda organisationer, vilket utskottet anser vara otillräckligt. Utskottet föreslår därför – med tillstyrkan av yrkandet 6 i motionen – att anslagsposten i fråga räknas upp med ytterligare 20 milj. kr. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i momentet 29 under punkten 4 (s. 86) bort ha följande lydelse:

29. – i mån av bifall till reservationen 8 – med bifall till motionen 1978/79:1205, yrkandet 6, och med ändring av budgetpropositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående anslagsposten för stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet,

15. vid punkten 4.8 (Särskilda program) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Sture Ericson och Gertrud Sigurdsen (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 74 börjar med "Det betonas" och slutar med "i motionen 1781." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill inte ifrågasätta att den ämnesinriktade verksamheten, till vilken huvuddelen av medlen under posten Särskilda program går, kan tillgodose väsentliga behov hos u-länderna. Det ämnesinriktade biståndet bör emellertid vägas såväl mot andra angelägna biståndsbehov som mot andra former för bistånd. Möjligheten att i det ämnesinriktade biståndet beakta de svenska biståndspolitiska målen är ofta begränsad. Utan att vara bilateralt till sin karaktär tar det i anspråk personella och ekonomiska resurser som kanske skulle kunna utnyttjas bättre för samarbetet med programländerna, vilket är SIDA:s centrala arbetsuppgift.

Mottagarländernas inflytande över det mångskiftande ämnesinriktade biståndets innehåll torde också i många fall vara mindre än över det övriga multilaterala tekniska bistånd som Sverige valt att i stor utsträckning kanalisera via UNDP.

Sverige har i jämförelse med andra länder ett omfattande ämnesinriktat samarbete. Den ytterligare ökning som föreslås i propositionen ligger dessutom betydligt över den föreslagna genomsnittliga uppräknningen av biståndsanslaget för nästa budgetår.

Av de skäl som här anförts finner utskottet det angeläget att en viss återhållsamhet iakttas i det ämnesinriktade biståndet. Utskottet tillstyrker därför motionen 1771 i vad avser yrkandet att anslaget till Särskilda program för budgetåret 1979/80 bör stanna vid 145 milj. kr. Utskottet avstyrker följaktligen delyrkandet 3.h) i motionen 1781.

dels att utskottets hemställan i momentet 31 under punkten 4 (s. 86) bort ha följande lydelse:

31. med bifall till motionen 1978/79:1771, yrkandet 10, och med ändring av budgetpropositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående anslagsposten för särskilda program,

16. vid punkten 4.10 (Fonden för industriellt samarbete, samarbetsavtal m. m.) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Sture Ericson och Gertrud Sigurdsen (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 82 börjar med "S-motionen 1771 ser" och på s. 84 slutar med "i motionen 1781." bort ha följande lydelse:

Sverige bedriver sedan länge ett omfattande samarbete med u-länder på industriområdet. Inom det traditionella landprogrammerade biståndet finns flera inslag som syftar till att stärka mottagarländernas industriella kapacitet. Den särskilda typ av bistånd som kallas bredare samarbete gäller i stor utsträckning verksamhet som har anknytning till industriområdet, ofta i anslutning till kommersiellt samarbete mellan svenska företag och visst mottagarland. Den fond för industriellt samarbete med u-länder som nyligen upprättats tar sikte på att utveckla samarbetet mellan svensk tillverkningsindustri och företag eller myndigheter i mottagarländer.

Utskottet ser ett klart behov att stärka Sveriges resurser att ge ett kvalificerat bistånd på industriområdet. Våra mottagarländer efterfrågar ett alltmer omfattande och varierat bistånd för att utveckla sin industri. Detta är en följd av att varje land, som vill nå en viss materiell utvecklingsnivå, måste satsa på industriella produktionsmetoder inom olika sektorer.

I flertalet u-länder är den industriella kapaciteten utomordentligt svag. Den vetenskapliga och tekniska basen är mycket liten och dessutom dåligt integrerad. Detta förhållande medför ett starkt beroende av den teknik som utvecklas och ägs av företagen i den rika delen av världen. Förhandlingar med utländska företag sker utifrån en svag position. Beslut om vilken typ av teknik som skall importeras och hur den skall anpassas till nationella förhållanden måste ofta bygga på rekommendationer från utländska konsulter.

I några u-länder har en klar förbättring skett under de senaste 10-15 åren. I flertalet u-länder är emellertid kapaciteten att köpa, utveckla och anpassa teknisk kunskap mycket svag. Detta gäller särskilt de allra fattigaste u-länderna. Det är därför självklart att det är dessa länder som bör få förtur till det industribistånd Sverige kan ge.

Industriutveckling är inte ett mål i sig. Ökad produktion är ett medel för att tillgodose medborgarnas behov. I u-länder är det särskilt viktigt att den industriella utvecklingen får en sådan inriktning. Det är därför angeläget att Sveriges bistånd på industriområdet följer de av riksdagen fastlagda målen för biståndet och inriktas på länder som aktivt satsar på ekonomisk och social utjämning.

Enligt utskottets mening får ett sådant krav ökad styrka i en värld som domineras av stormakter och multinationella bolag. Från flera u-länders sida har mot bakgrund av dessa eller liknande omständigheter framförts önske-

mål om en utvidgning av samarbetet med Sverige med hjälp av direkta samarbetsavtal. Avtalen skulle främst gälla områden som industriellt samarbete, forskning och utveckling av teknologier, men skulle kunna utvidgas till andra områden av intresse för de berörda parterna.

Biståndsanslaget skall kunna användas i detta sammanhang. Samarbetsavtal skall emellertid inte behöva inskränkas till enbart länder som uppfyller kraven för att erhålla svenskt bistånd.

Enligt utskottets mening är samarbetsavtal en bättre form för samarbete med u-länder än den nyinrättade fonden för industriellt samarbete. Ett samarbetsavtal erbjuder bättre möjligheter än industrifonden att tillgodose de ofta sammansatta och över tiden skiftande önskemål om svensk medverkan som ett innehållsrikt ekonomiskt samarbete innebär.

Industrifondens konstruktion innebär att u-länder tvingas till s. k. joint ventures för att komma i åtnjutande av denna del av biståndsbudgeten. Det innebär i själva verket att den hittillsvarande mottagarcentererade biståndspolitikerna uppges på detta område. Initiativet och förhandlingsstyrkan överlämnas i stället till det svenska företag som planerar en investering i något u-land. Detta strider mot hela principen om landprogrammering av biståndet, dvs. att biståndet skall utgå från mottagarlandets planering och utnyttjas på områden där det enligt mottagarlandet är mest angeläget.

Utskottet förordar därför att fonden skall avlösas och att anställd personal i stället skall utnyttjas inom ramen för det på samarbetsavtal byggda samarbetet.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet yrkandena 4 och 5 i motionen 1771 samt delyrkandet 3.o) i motionen 1781.

Utskottet ser emellertid ingen anledning att närmare precisera vilka länder som bör kunna komma i fråga för samarbetsavtal av den föreslagna typen och avstyrker därför delyrkandet 2.a) i motionen 1781.

dels att utskottets hemställan i momenten 35 och 36 under punkten 4 (s. 86–87) bort ha följande lydelse:

35. med bifall till motionen 1978/79:1771, yrkandet 4, och motionen 1978/79:1781, delyrkandet 3.o), samt med ändring av budgetpropositionens förslag, som, sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående kapitaltillskott till fonden för industriellt samarbete.
36. med bifall till motionen 1978/79:1771, yrkandet 5, och med avslag på motionen 1978/79:1781, delyrkandet 2.a), som, sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående samarbetsavtal resp. ramavtal,

Särskilda yttranden

1. vid **punkten 1.5** (U-landsanpassad teknik och teknologiöverföring) av förste vice talmannen Torsten Bengtson, Anna-Lisa Nilsson, Gunnel Jonäng och Sture Korpås (samtliga c):

Vi står bakom utskottets skrivning med anledning av motionen 1208, yrkandena 2-5, och motionen 1767. Beträffande frågan om *u-landsanpassad teknik* finner vi det dock angeläget att lämna följande kompletterande synpunkter.

Utskottets behandling av denna fråga är i huvudsak refererande. Enligt vår mening saknas uttryck för en klar viljeinriktning, som visar medvetande om att en utveckling måste utgå från de fattigaste människornas egna förutsättningar. När vi solidariskt ställer oss bakom u-ländernas krav på en ökande andel av världens industriproduktion, måste vi vara medvetna om de problem för u-länderna själva som en okritisk och alltför snabb industrialisering skulle kunna föra med sig. En industriutveckling måste på ett balanserat sätt vara inordnad i vederbörande lands totala utveckling. Kraven såväl på u-landets egna resurser som på bistånd utifrån kommer att vara så omfattande, att endast de insatser som ger de bästa totala utvecklingseffekterna kan stödjas. Svenskt bistånd måste även på industriområdet möta de fattigaste människornas grundläggande behov. Det måste satsas på en industriutveckling, som bygger på arbetskraften som främsta resurs och inte på en teknologi, som leder till fortsatt utarmning av jordens ändliga tillgångar. Det måste leda till en utveckling efter landets egna förutsättningar utan brutala förändringar av livsmiljö och bärande kulturmönster.

Industriländerna har över 90 % av alla vetenskapsmän och tekniker. Det betyder att vi har ett oerhört ansvar gentemot u-länderna. I samarbete med dem måste vi ta fram en modern teknik, som verkligen tjänar deras behov och ger dem alternativa möjligheter. Så länge vi bara har i-landsanpassad högteknologi att erbjuda dem, har de inget val. För att vi skall bli rustade att erbjuda alternativ teknik, speciellt anpassad för u-länder, krävs det ett forsknings- och utredningsarbete liksom en inventering av redan existerande användbar teknik.

I motionen 1767 föreslås en utredning om ett institut för u-landsanpassad teknik. Ett sådant institut skulle kunna verka i samarbete med ett eller flera u-länder å ena sidan och svenska organ som sysslar med industriell teknikutveckling å den andra. Utan att nu yrka bifall till motionen menar vi att detta är en av de lösningar som kan behöva prövas, när man överväger hur svensk erfarenhet bäst skall kunna utnyttjas för en balanserad u-landsutveckling.

2. vid **punkten 3** (Bidrag till internationella biståndsprogram, C 1) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Sture Ericson och Gertrud Sigurdsen (samtliga s):

Vi noterar att regeringen i budgetpropositionen i likhet med vad vi framhållit vid tidigare tillfällen nu anser att Sverige i fortsättningen inte bör påta sig den höga bidragsandel till IDA som gäller under innevarande påfyllnadsperiod.

Vi har vid flera tillfällen fäst riksdagens uppmärksamhet vid Världsbankens roll i biståndet. Banken har med rätta kritiserats för sina röstregler, som missgynnat u-länderna och för sin utlåningspolitik, som ibland bidragit till att befästa en redan orättvis inkomstfördelning i de fattiga länderna.

Samtidigt är Världsbanken en organisation med stora ekonomiska och administrativa resurser, som u-länderna tvingas att vända sig till för att klara akuta lånebehov för investeringar. För u-länderna är alternativet ofta att gå till privata storbanker med hårdare lånevillkor.

Vi anser det därför angeläget att den svenska regeringen utnyttjar varje möjlighet att stärka u-ländernas inflytande över banken och styra utlåningen så att den bidrar till en social och ekonomisk utjämning i u-länderna.

3. vid punkten 4.1 (Allmänt [anslagsram, biståndets inriktning, länderkoncentration m. m.] av Allan Herrelius och Ingrid Sundberg (båda m):

Även om huvudansvaret för *resultatvärderingen* av svenskt bistånd bör ligga på mottagarländerna finner vi det angeläget att biståndets effekt och effektiviteten i detsamma värderas också i vårt land. En sådan uppföljning ger möjlighet till värdefulla erfarenheter som bidrar till ett bättre utnyttjande av svenska biståndsmedel. Den externa sakkunskap i form av konsulter och experter som SIDA anlitar för översyn av enskilda program och projekt bör i högre grad kunna tas i anspråk för efterhandsgranskning av olika projekt. Därigenom klargörs i vad mån projekten bidragit till social och teknisk utveckling och till förbättrad levnadsstandard för nödlidande människor i mottagarlandet. En sådan resultatvärdering ger förutom erfarenheter möjlighet till jämförelse med de biståndsinsatser som görs av olika ideella organisationer vilka nämns i motionen 1978/79:1774. Därmed framkommer också visst underlag för bedömning av effektiviteten i vårt bistånd.

4. vid punkten 4.9 (Bredare samarbete) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Olle Göransson, Mats Hellström, Sture Ericson och Gertrud Sigurdsen (samtliga s):

Regeringen har vid tidigare riksmöten förelagt riksdagen vissa allmänna riktlinjer för det s. k. bredare samarbetet. Innebörden av detta samarbete förefaller oss emellertid fortfarande oklar. Olika typer av insatser till länder såväl inom som utom programlandskretsen ryms inom detta anslag, som sedan det tillkom för några få år sedan har ökat kraftigt. Motiven för bredare samarbete har för svenskt vidkommande varit kommersiella, industriella eller kulturella lika mycket som biståndspolitiska. Detta medför att de svenska biståndspolitiska målen och behovet av en koncentration av biståndssamarbetet inte tillåts leda inriktningen av det bredare samarbetet.

samtidigt som det gemensamma för de olika insatserna är att de finansierats med biståndsmedel.

Oklarheten kring principerna för och administrationen av det bredare samarbetet lämnar utrymme för en sammanblandning av bistånd och annat samarbete över gränserna till men för det egentliga biståndet. Det som anförs om det bredare samarbetet i m-motionen 1108 som motivering för yrkandet 9 i följdmotionen 1205, som behandlas i detta betänkande, utgör ett exempel på vad denna oklarhet kan inbjuda till.

Det kan i vissa fall finnas behov att kunna komplettera det reguljära biståndet med insatser av särskild karaktär, finansierade av biståndsmedel. Vi anser emellertid att det är angeläget att fastare principer för denna typ av samarbete etableras och att ansvarsfördelningen mellan biståndsmyndigheten och övriga i samarbetet med u-länderna engagerade organ klarläggs.

Förteckning över motioner/yrkanden som behandlats i betänkandet

Motion	Utskottets yt- rande åter- finns under punkten	Utskottets hem- ställan återfinns under punkten
1978/79:247, yrkandena 1-2 och 5-9, av Lars Werner m. fl. (vpk) om stöd till Demokratiska folkrepubliken Yemen, m. m.	4.3, 4.5	4.11
1978/79:248, yrkandet 2, av Lars Werner m. fl. (vpk) om erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken, m. m.	4.5	4.11
1978/79:249, yrkandet 2, av Lars Werner m. fl. (vpk) om erkännande av Demokratiska republiken Östra Timor, m. m.	4.5	4.11
1978/79:419 av Margareta Andrén m. fl. (fp) om utnyttjande av återanvändbar medicin för sjukvård i u-länder	4.7	4.11
1978/79:420 av Anders Björck m. fl. (m) om det svenska utvecklingsbiståndet	4.1, 4.3, 4.9	4.11
1978/79:502 av Sture Korpås m. fl. (c) om biståndssamarbetet mellan Sverige och Vietnam	4.3, 4.6	4.11
1978/79:587 av Gunnar Oskarson m. fl. (m) om biståndet till Vietnam	4.1, 4.3	4.11
1978/79:590, yrkandet 1, av Lars Werner m. fl. (vpk) om ökat stöd till befrielsekampen i södra Afrika	4.4	4.11
1978/79:864 av Allan Åkerlind (m) om slopande av u-hjälp till befrielseörelser m. m.	4.4	4.11
1978/79:1205, yrkandena 1-9 samt 11, av Gösta Bohman m. fl. (m) om biståndspolitikerna	1.3, 4.2, 4.3, 4.6, 4.7, 4.9	1.6, 4.11

1978/79:1206 av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson m. fl. (fp) om cyklar ur arméns överskottslager till u-länderna	4.7	4.11
1978/79:1208 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) om global resurshushållning	1.4, 1.5	1.6
1978/79:1209, yrkandena 5–8, av Göthe Knutson, m. fl. (m) om samarbetet med u-länderna	4.2	4.11
1978/79:1213 av Margaretha af Ugglas (m) om den internationella miljöpolitiken	1.4	1.6
1978/79:1767 av Pär Granstedt m. fl. (c) om ett institut för u-landsanpassad teknik	1.5	1.6
1978/79:1770 av Wiggo Komstedt (m) om risktäckningen i samband med s. k. u-garantier	1.3	1.6
1978/79:1771 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s) om den svenska biståndspolitiken	1.2, 3, 4.1, 4.3, 4.6, 4.8, 4.10	1.6, 4.11
1978/79:1774 av Joakim Ollén m. fl. (m) om u-landsbiståndet	4.1	4.11
1978/79:1775 av Esse Petersson (fp) om åtgärder mot alkoholmissbruk inom ramen för biståndsarbetet i Afrika	4.1	4.11
1978/79:1777 av Ingrid Sundberg (m) om förbehåll för utbetalande av bidrag till Amazonassjukhuset	4.7	4.11
1978/79:1780 av Bo Turesson m. fl. (m) om avräkning av vissa gåvomedel mot anslaget för bistånd	1.3	1.6
1978/79:1781 av Lars Werner m. fl. (vpk) om biståndspolitiken	1.2, 1.3, 1.5, 2, 3, 4.1, 4.2, 4.3, 4.6, 4.7, 4.8, 4.9, 4.10	1.6, 2, 3, 4.11

Innehållsförteckning	<i>Sid.</i>
1. U-länderna i det internationella samarbetet, svensk u-landspolitik m. m.	2
1.1 U-ländernas ekonomiska situation	
Propositionen	2
1.2 Det internationella förhandlingsläget – nord/sydfrågorna	
Propositionen	3
Motioner	5
Utskottet	5
1.3 En svensk u-landspolitik	
Propositionen	8
Motioner	10
Utskottet	10
1.4 Miljö, resurser och utveckling	
Propositionen	14
Motioner	15
Utskottet	15
1.5 U-landsanpassad teknik och teknologiöverföring	
Motioner	19
Utskottet	20
1.6 Samlade hemställanden under punkten 1	24
2. Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.	
Propositionen	24
Motion	25
Utskottet	26
Hemställan under punkten 2	26
3. Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)	
Propositionen	26
Motioner	32
Utskottet	32
Hemställan under punkten 3	34
4. Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2)	
4.1 Allmänt (anslagsram, biståndets inriktning, länderkoncentration m. m.)	
Propositionen	34
Motioner	37
Utskottet	37
4.2 Bundet bistånd och upphandling i Sverige	
Propositionen	45
Motioner	45
Utskottet	46
4.3 Samarbete med enskilda länder	
Propositionen	49
Motioner	49

	<i>Sid.</i>
Utskottet	51
4.4 Flyktingar, befrielseörelser m. m. i södra Afrika	
Propositionen	59
Motioner	59
Utskottet	60
4.5 Bistånd till andra befrielseörelser och hjälpororganisationer m. m.	
Motioner	61
Utskottet	61
4.6 Katastrofbistånd, allmänt flyktingbistånd m. m.	
Propositionen	64
Motioner	64
Utskottet	65
4.7 Stöd till enskilda organisationers bistandsverksamhet	
Propositionen	67
Motioner	68
Utskottet	69
4.8 Särskilda program	
Propositionen	72
Motioner	73
Utskottet	73
4.9 Bredare samarbete	
Propositionen	75
Motioner	76
Utskottet	76
4.10 Fonden för industriellt samarbete, samarbetsavtal m. m.	
Propositionen	80
Motioner	81
Utskottet	82
4.11 Samlade hemställanden under punkten 4	84
5. Biståndsförvaltningens lånefond (IV.2)	
Utskottet	87

Reservationer

Vid punkten 1:	
reservation nr 1 (c)	88
Vid punkten 3:	
reservation nr 2 (s)	89
Vid punkten 4:	
reservation nr 3 (m)	89
reservation nr 4 (m)	91
reservation nr 5 (s)	91

	<i>Sid.</i>
reservation nr 6 (m).....	93
reservation nr 7 (c).....	94
reservation nr 8 (m).....	94
reservation nr 9 (s).....	97
reservation nr 10 (m).....	98
reservation nr 11 (s).....	99
reservation nr 12 (c).....	100
reservation nr 13 (m).....	101
reservation nr 14 (m).....	101
reservation nr 15 (s).....	102
reservation nr 16 (s).....	103
 Särskilda yttranden	
Vid punkten 1 (c).....	105
Vid punkten 3 (s).....	105
Vid punkten 4 (m) och (s).....	106
 Förteckning över motioner/yrkanden som behandlats i betänkandet	
	108